

КОМИСИЯ
ЗА РЕГУЛИРАНЕ
НА СЪОБЩЕНИЯТА

ПРОЕКТ!

Определяне, анализ и оценка на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи

Приложение към Решение № XXX/XX.XX.2011 г.

Резюме

Съгласно действащата нормативна уредба националният регулаторен орган в лицето на Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) е длъжен периодично на всеки две години да анализира доколко е ефективна конкуренцията на пазарите на електронни съобщения, с което да осигури подходяща регулация в условията на променяща се пазарна среда. В настоящия документ се определя съответният пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, извършва се втори кръг анализ и оценка дали на него е налице ефективна конкуренция, включително се определя предприятие със значително въздействие върху съответния пазар и специфичните задължения, които трябва да му бъдат наложени, продължени, променени и/или отменени.

Оценката на нивото на конкуренция на съответния пазар е извършена на база данни за минал период от три години (2008 – 2010 г.) и е направена прогноза за бъдещото му развитие за период от две години напред.

Съгласно чл. 151 от Закона за електронните съобщения (чл. 6 и 7 от Директива 2002/21/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. за обща регулаторна рамка за електронни съобщителни мрежи и услуги и принципите на конкурентното право), Проектът на решение на КРС следва да бъде публикуван за обществено обсъждане, изпратен за становище до Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), до Европейската комисия (ЕК) и до другите национални регулаторни органи на държавите-членки на Европейския съюз (ЕС).

Определяне на пазара

Съответният продуктов пазар, обект на този анализ, е пазарът на едро на *терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи*. Той се състои от три самостоятелно обособени продуктов пазара, включващи мрежите, собственост на всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги в България. Всеки от разглежданите продуктов пазари е с географски обхват *територията на Република България*.

Определянето на съответния пазар е разглеждано в **Раздел IV** на документа.

Анализ и оценка на съответния пазар

В резултат на извършения пазарен анализ в **Раздел V** на документа, имащ за цел да оцени наличието на предпоставки, възпрепятстващи ефективната конкуренция на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС достигна до заключението, че следва да определи:

- „Мобилтел” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Космо България Мобайл” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;

- „Българска телекомуникационна компания” АД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS.

Заклучението е направено на база анализа на следните четири критерия:

- пазарен дял на всяко предприятие;
- наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар;
- недостатъчна или слаба покупателна способност;
- цени и ценова политика.

Определяне на специфични задължения

Заклученията от анализа на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи сочат, че на съответния пазар не е установена ефективна конкуренция, което дава основание на КРС да наложи на предприятията със значително въздействие върху пазара следните специфични задължения:

- задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения;
- задължение за прозрачност;
- задължение за равнопоставеност;
- задължение за разделно счетоводство;
- задължение за ценови ограничения, включително задължение за прилагане на разходоориентирани цени.

Определянето на специфични задължения, диференцирането им по предприятия, тяхното описание и мотивите за налагането им на предприятията със значително въздействие върху пазара са разгледани в **Раздел VII** на документа.

Окончателно решение

КРС приема своето окончателно решение по определянето, анализа и оценката на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи след отразяване на становищата, постъпили от заинтересованите страни по време на общественото обсъждане, както и от КЗК, ЕК и другите национални регулаторни органи на държавите-членки на ЕС.

Съдържание

I. Въведение	7
1. Правна рамка	7
1.1. Европейска регулаторна рамка	7
1.2. Национално законодателство	8
2. Ред, условия и процедура за определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги относно наличието на ефективна конкуренция	9
2.1. Определяне на пазарите	9
2.2. Анализ и оценка на съответния пазар	10
3. Определяне на предприятие със значително въздействие върху пазара и налагане на специфични задължения	10
4. Обхват на документа	11
II. Обществено обсъждане и консултации с Европейската комисия. Сътрудничество с Комисията за защита на конкуренцията	12
III. Състояние на пазара на мобилни мрежи и услуги в България	13
1. Участници на пазара	13
2. Инфраструктура	13
3. Развитие на пазара на мобилни гласови телефонни услуги	14
3.1. Обем на пазара	14
3.2. Съотношение между потребители на предплатени услуги и абонати по договор	15
3.3. Разпределение на приходите от телефонни услуги, предоставяни чрез мобилни мрежи	15
3.4. Относителни дялове	16
4. Перспективи за развитие	20
IV. Определяне на съответния пазар	21
1. Въведение	21
2. Съответен продуктов пазар	22
2.1. Взаимозаменяемост при търсенето	22
2.2. Взаимозаменяемост при предлагането	27
2.3. Взаимозаменяемостта между услугите за терминиране на повиквания към негеографски номера за достъп до мрежи (мобилни абонатни номера) и към негеографски номера за предоставяне на услуги с код за достъп 700, 800, 90 и 118	28
3. Съответен географски пазар	30
4. Заключение	31
5. Прилагане на теста на трите критерия	33

5.1. Наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара	33
5.2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията	34
5.3. Недостатъчна ефективност на конкурентното право	36
5.4. Заключение	37
V. Анализ и оценка на съответния пазар	38
1. Въведение	38
2. Критерии, използвани при анализа на ефективността на конкуренцията и определяне на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар	38
2.1. Пазарен дял	39
2.2. Наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар	40
2.3. Недостатъчна или слаба покупателна способност	41
2.4. Цени и ценова политика	44
VI. Определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара	52
VII. Определяне на специфични задължения	53
1. Изводи относно необходимостта от регулаторна намеса	53
2. Цели и принципи при избор на специфични задължения	53
3. Текущи задължения, наложени на предприятията	54
4. Оценка на въздействието на наложените специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху пазара	55
4.1. Осигуряване на изпълнението на наложените на предприятията специфични задължения	55
4.2. Оценка на изпълнението на наложените на предприятията специфични задължения	56
4.3. Спорове между предприятията	60
5. Конкурентни проблеми	64
5.1. Негласно единодействие (Tacit collusion)	64
5.2. Отказ за съвместна търговия и за предоставяне на взаимно свързване	65
5.3. Прекалено високи цени	66
5.4. Ценова дискриминация	69
6. Избор на специфични задължения	72
6.1. Симетричност на специфичните задължения на отделните предприятия ..	72
6.2. Прилагане на принципа на пропорционалност	72
6.3. Взаимосвързаност между специфичните задължения	73
6.4. Налагане на конкретни специфични задължения	73
6.4.1. Задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения.....	73

6.4.2. Задължение за прозрачност	82
6.4.3. Задължение за равнопоставеност	89
6.4.4. Ценови ограничения, включително задължения за разходоориентираност	94
7. Очаквано въздействие от предложените специфични задължения	104

I. Въведение

1. Правна рамка

1.1. Европейска регулаторна рамка

Определянето, анализът и оценката на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, които държавите-членки на Европейския съюз (ЕС) прилагат, са инструмент, чрез който се доразвива започналата през 1998 г. политика за либерализация на пазарите на електронни съобщения. Еднозначното провеждане на тази политика в целия ЕС е гарантирано от достиженията на правото на ЕС (*acquis communautaire*) чрез създаването на основен пакет от директиви в областта на електронните съобщения, наречен „Европейска регулаторна рамка за електронни съобщителни мрежи и услуги” (Регулаторната рамка), въз основа на която всички държави-членки на ЕС са длъжни да провеждат националната си политика в сектора.

Регулаторната рамка дава приоритет на ролята на *ex-ante* регулирането на сектора с цел осигуряването на условия за развитие на конкуренцията и на прилагане на принципите на конкурентното право при определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги. Процесът на въвеждане на хармонизиран подход в регулацията на електронния съобщителен сектор изисква от държавите-членки на ЕС да съобразят регулаторните си актове с конкурентното право на ЕС, отчитайки конвергенцията на мрежите и услугите. Като резултат от развитието на технологиите и конвергенцията на мрежи и услуги, секторното законодателство на ЕС е актуализирано чрез създаването на качествено нова Европейска правна и регулаторна рамка, която обхваща всички електронни мрежи и услуги.

Основата на Регулаторната рамка се състои от пакет от пет директиви: Директива 2002/21/ЕО (Рамкова директива), Директива 2002/19/ЕО (Директива за достъпа), Директива 2002/20/ЕО (Директива за разрешение), Директива 2002/22/ЕО (Директива за универсалната услуга) и Директива 2002/58/ЕО (Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации), изменени и допълнени с Директива 2009/136/ЕО и Директива 2009/140/ЕО. Този основен пакет от директиви се допълва от следните актове, свързани с прилагането им: Препоръка на Комисията 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г. за съответните продуктови пазари в сектора на електронните съобщения, подлежащи на *ex-ante* регулиране (Препоръката за съответните пазари) и Разяснителна бележка към същата препоръка (Разяснителна бележка) и Насоки на Комисията за извършване на пазарни анализи и определяне на предприятия със значително въздействие на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги (2002/С 165/03), (Насоки за извършване на пазарни анализи).

Препоръката за съответните пазари определя, в съответствие с Приложение I на Рамковата директива, пазарите в рамките на сектора, характеристиките на които могат да бъдат такива, че да оправдават налагането на регулаторни задължения. Посоченият акт отменя Препоръка на Комисията за съответните продуктови пазари в сектора на електронните съобщения, подлежащи на *ex-ante* регулиране (ОВ, L114, 08.05.2003 г.). Прилагането на единна регулаторна политика от държавите-членки по отношение на избора на специфични задължения постигна положителен ефект върху развитието на конкуренцията. В резултат на това с новата Препоръка се редуцира списъкът от пазари, за които Европейската комисия (ЕК) счита, че има основания да бъдат предмет на *ex-ante* регулиране. От друга страна разпоредбата на чл. 15, параграф 3 на Рамковата

директива дава право на националните регулаторни органи (НРО) да определят пазари, различни от посочените в Препоръката за съответните пазари в случаите, когато това е оправдано от гледна точка на националните особености на сектора и при спазване разпоредбите на чл. 6 и чл. 7 от същата директива. Разяснителната бележка съдържа мотивите на ЕК, които са довели до приемането на Препоръка за съответните пазари от 2007 г.

Насоките за извършване на пазарни анализи определят принципите, върху които НРО трябва да се базират при определяне и анализиране на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги относно наличието на ефективна конкуренция и определяне на предприятия със значително въздействие на тях. В т. 12 от Насоките за извършване на пазарни анализи ЕК посочва, че публикувайки тези насоки, тя има за цел също така да разясни на заинтересованите лица и предприятията, които извършват дейност в сектора на електронните съобщения, как НРО следва да извършват своята оценка за значително въздействие върху пазара, съгласно Рамковата директива, с цел постигане на максимална прозрачност и правна сигурност при прилагане на специалните нормативни актове в сектора.

1.2. Национално законодателство

Регулаторната рамка е въведена в българското законодателство със Закона за електронните съобщения (ЗЕС), (обн. ДВ, бр. 41 от 22.05.2007 г.). Измененията в Регулаторната рамка от 2009 г. са в процес на транспониране, за което е изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на ЗЕС, който към настоящия момент се разглежда от Народното събрание.

За определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги на национално ниво се прилагат разпоредбите на ЗЕС и на Методиката за условията и реда за определяне, анализ и оценка на съответните пазари и критериите за определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара (Методиката), приета с ПМС № 40 от 28 февруари 2008 г. (обн. ДВ, бр. 27 от 11.03.2008 г.).

Съгласно чл. 151, ал. 1 от ЗЕС и чл. 2 от Методиката, и в съответствие с правилата на Глава девета от ЗЕС, КРС периодично, на всеки две години, определя съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ex-ante регулиране, проучва, анализира и оценява нивото на конкуренция на съответните пазари и при установяване липсата на ефективна конкуренция определя предприятия със значително въздействие върху съответния пазар, както и налага, продължава, променя или отменя специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху пазара.

КРС осъществява своите правомощия в съответствие с общите принципи на конкурентното право и специфичните национални условия, като условията и редът за събиране на необходимата информация за определяне, проучване и анализ на съответните пазари на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за извършване на анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, критериите за дефиниране на съответни пазари, за оценка за наличието на ефективна конкуренция и за определяне на предприятия със самостоятелно или съвместно значително въздействие върху съответните пазари са регламентирани в ЗЕС и Методиката.

2. Ред, условия и процедура за определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги относно наличието на ефективна конкуренция

Определянето, анализът и оценката на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ex-ante регулиране, се извършва съобразно чл. 15 и чл. 16 от Рамковата директива. Съгласно тези разпоредби НРО са задължени да отчитат в максимална степен Препоръката за съответните пазари и Насоките за извършване на пазарни анализи като оценката относно наличието на ефективна конкуренция на съответния пазар се определя от НРО въз основа на изготвен анализ на съответния пазар.

КРС определя, анализира и оценява съответните пазари на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ex-ante регулиране съгласно Глава девета на ЗЕС и Методиката. Съгласно чл. 152, ал. 4 от ЗЕС и чл. 4 от Методиката КРС определя съответните пазари, върху които извършва анализ за наличието на ефективна конкуренция, съобразно списъка от пазари, посочени в актуалната към съответния момент Препоръка за съответните пазари. КРС може да определи и други съответни пазари - обект на ex-ante регулиране, различни от определените в Препоръката за съответните пазари, като отчита особеностите на националния пазар.

Съгласно чл. 6, ал. 2 от Методиката в процеса на определяне, анализ и оценка на съответните пазари КРС следва да се съобрази с актуалните към момента Насоки за извършване на пазарни анализи.

2.1. Определяне на пазарите

Съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които се оценява ефективността на конкуренцията, са пазари на едро или на дребно, като съответния пазар има продуктово и географско измерение (чл. 152, ал. 1 от ЗЕС и чл. 8 от Методиката). Разделянето на пазарите на едро и дребно е в съответствие с Препоръката за съответните пазари. По отношение на продуктово измерение на съответния пазар ЕК посочва в Насоките за извършване на пазарни анализи, че съответният пазар на продукти или услуги включва всички онези продукти или услуги, които са взаимозаменяеми или заместими в достатъчна степен не само поради техните обективни характеристики, благодарение на които са особено подходящи за задоволяване на постоянните нужди на потребителите поради техните цени или предназначение, но и поради условията на конкуренция и/или структурата на търсенето и предлагането на въпросния пазар. Продуктите или услугите, които са взаимозаменяеми в ниска степен или относително, не спадат към един и същ пазар. Следователно, НРО следва да започнат определянето на съответния пазар на продукти или услуги с групиране на продуктите или услугите, които потребителите използват за една и съща цел (крайна употреба).

В съответствие с европейското законодателство, Методиката регламентира, че съответният продуктов пазар включва всички обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които е налице взаимозаменяемост при търсенето и взаимозаменяемост при предлагането (чл. 9 от Методиката).

След определяне на съответния продуктов пазар следва да се определи и неговото географско измерение. При определяне на географското измерение на посочените в Препоръката пазари на продукти и на услуги, НРО се ръководят от Насоките за извършване на пазарни анализи на ЕК. Географският пазар включва

определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседни географски райони (чл. 152, ал. 3 от ЗЕС).

Съответният географски пазар се определя при отчитане на следните два критерия (чл. 14 от Методиката):

1. покритие по територия на обществените електронни съобщителни мрежи;
2. наличие на еднакви законови и регулаторни изисквания за предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги.

Въз основа на тези два основни критерия географските пазари могат да бъдат определени като местни, регионални, национални или покриващи територията на две или повече страни (например общеевропейски пазари, пазари, съвпадащи с територията на Европейското икономическо пространство или глобални пазари).

За да определи дали съответните пазари подлежат на ex-ante регулиране, КРС изследва кумулативното наличие на следните 3 критерия:

1. Наличие на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара;
2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията на пазара за период до две години напред;
3. Недостатъчна ефективност на конкурентното право за преодоляване на бариерите по т. 1 и осигуряване на условия за конкуренция на съответния пазар.

Прилагането на тези критерии при дефиниране на съответен пазар е определено в Препоръката за съответните пазари и Насоките за извършване на пазарни анализи и е въведено в българското законодателство като императивно изискване с разпоредбата на чл. 152, ал. 5 от ЗЕС. КРС следва да прилага теста на трите критерия във всички случаи, без оглед на това дали пазарът, предмет на анализа, е включен или не в Препоръката за съответните пазари.

2.2. Анализ и оценка на съответния пазар

Целта на анализа и оценката на съответния пазар е КРС да установи наличието или липсата на ефективна конкуренция, т.е. да установи дали има предприятия със значително въздействие върху съответния пазар (чл. 154, ал. 2 от ЗЕС). Предприятие със значително въздействие върху пазара е предприятие, което самостоятелно или съвместно с други се ползва от позиция, равностойна на господстваща, т.е. позиция на икономическа сила, позволяваща му да следва поведение до съществена степен независимо от конкуренти, потребители и крайни потребители (§1, т. 51 от Допълнителните разпоредби на ЗЕС, чл. 14, параграф 2 от Рамковата директива).

3. Определяне на предприятие със значително въздействие върху пазара и налагане на специфични задължения

Наличието на предприятие със значително въздействие върху пазара се установява въз основа на редица критерии. Преценката се основава на перспективен анализ на пазара (ex-ante), като се вземат предвид съществуващите пазарни условия. Като отправна точка на анализа и показател за пазарна мощ често се използват

пазарните дялове, но този критерий не е определящ. В т. 78 от Насоките за извършване на пазарни анализи ЕК подчертава, че съществуването на господстващо положение на пазара не може да бъде констатирано само въз основа на наличието на големи пазарни дялове и поради тази причина НРО следва да извършват подробен и цялостен анализ на икономическите характеристики на съответния пазар, преди да се произнесат за наличието на предприятия със значително въздействие върху даден пазар. В този смисъл, ЕК отбелязва, че НРО могат да измерят възможността на едно предприятие да следва поведение до голяма степен независимо от своите конкуренти, клиенти и потребители, като за целта използват набор от критерии, посочени в т. 78 от Насоките за извършване на пазарни анализи. В Методиката е посочено, че изборът на критерии зависи от особеностите на съответния пазар, а тежестта на всеки от тях в общата оценка на пазара зависи от особеностите на разглеждания пазар. Наличието на значително пазарно въздействие се установява на базата на съвкупност от използваните критерии, които, взети самостоятелно, могат да не бъдат определящи. Във връзка с посоченото, при определяне на дадено предприятие като предприятие със самостоятелно значително въздействие върху пазара КРС взема предвид неговия пазарен дял на съответния пазар и всички или някои от критериите, посочени в чл. 35 от Методиката. При определяне на дадени предприятия като предприятия със съвместно значително въздействие върху пазара КРС взема предвид всички или някои от критериите по чл. 36 от Методиката.

Съгласно чл. 16, параграф 4 от Рамковата директива, в случай, че дадено предприятие бъде определено като предприятие със значително въздействие върху пазара, НРО следва да наложи поне едно регулаторно задължение на предприятието, определено като притежаващо значително въздействие върху съответен пазар.

Съгласно чл. 150, ал. 1 от ЗЕС, КРС е компетентният орган, който може да налага специфични задължения в случаите, когато след извършен анализ на съответен пазар е установена необходимостта от налагането на такива.

В случаите, когато въз основа на анализ на съответния пазар се установи, че е налице ефективна конкуренция, КРС не налага специфични задължения на предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги на съответния пазар, а ако такива са били наложени на предходен етап, КРС ги отменя (чл. 155 от ЗЕС). В случаите, в които въз основа на анализ на съответния пазар се установи, че не е налице ефективна конкуренция, КРС определя предприятие или предприятия със значително въздействие върху пазара и налага на предприятието/предприятията специфични задължения. В случай, че са били наложени специфични задължения на предприятието или предприятията със значително въздействие върху пазара, КРС може да продължи действието им или да ги промени (чл. 156, ал. 1 и ал. 2 от ЗЕС).

4. Обхват на документа

Документът разглежда състоянието на българския пазар на мобилни мрежи и/или услуги и по-специално на предоставяната услуга на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. В него на база анализ на минал период от три години (2008-2010 г.) е извършена оценка на нивото на конкуренцията на съответния пазар и е направена прогноза за бъдещото му развитие за период от две години напред.

**II. Обществено обсъждане и консултации с Европейската комисия.
Сътрудничество с Комисията за защита на конкуренцията**

III. Състояние на пазара на мобилни телефонни услуги в България

1. Участници на пазара

В настоящия раздел се разглежда и анализира ситуацията на пазара на мобилни телефонни услуги за периода 2008-2010 г.

Към момента на изготвяне на анализа три предприятия предоставят на българския пазар мобилни гласови телефонни услуги чрез мрежи по стандарт GSM и UMTS – „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „Българска телекомуникационна компания” АД (БТК).

Следва да се има предвид, че в началото на разглеждания период търговска дейност осъществяват четири предприятия, като три от тях предоставят услуги чрез мрежи по стандарти GSM и UMTS („Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК Мобайл” ЕООД), а едно предприятие („Радиотелекомуникационна компания” ЕООД (РТК)) предоставя услуги чрез мобилна мрежа по стандарт NMT.

През втората половина на 2008 г. индивидуалните лицензи на РТК и „БТК Мобайл” ЕООД за осъществяване на далекосъобщения чрез обществени далекосъобщителни подвижни клетъчни мрежи са прехвърлени на БТК¹. В края на същата година БТК преустановява търговското предлагане на услуги чрез мобилната си мрежа по стандарт NMT. С Решения № 1 и № 2 от 07.01.2010 г. на КРС, по искане на БТК, са прекратени разрешенията на предприятието за използване на ограничен ресурс за осъществяване на обществени електронни съобщения чрез обществена електронна мрежа по стандарти NMT и/или CDMA.

2. Инфраструктура

В таблицата по-долу е представена информация за покритието на мобилните наземни мрежи по стандарти GSM и UMTS към 31.12.2010 г.

Таблица 1

Предприятие \ Показател	„Мобилтел” ЕАД		„Космо България Мобайл” ЕАД		БТК	
	GSM	UMTS	GSM	UMTS	GSM	UMTS
Покритие по територия	99,11%	55,90%	99,22%	60,23%	96,62%	76,71%
Покритие по население	99,96%	84,87%	99,98%	88,96%	99,99%	93,43%

Източник: Данни, подадени в КРС

През разглеждания период мобилните предприятия продължиха да инвестират в мрежите си по стандарт UMTS и към 31.12.2010 г. тези мрежи покриват вече над 80% от населението на страната. Към края на 2010 г. БТК е предприятието с най-голямо покритие по население на мобилната мрежа, както по стандарт UMTS, така и по стандарт GSM. За едногодишен период UMTS покритието по територия на историческото предприятие е нараснало с около 60 процентни пункта, а по население –

¹ С Решения №1064/26.06.2008 г. и №1391/04.08.2008 г. КРС даде разрешение индивидуалните лицензи на РТК и „БТК Мобайл” ЕООД да бъдат прехвърлени на БТК. Разрешенията за прехвърляне на лицензиите са последвани от преобразуване на търговските дружества, като РТК се влива в „БТК Мобайл” ЕООД и в следствие „БТК Мобайл” ЕООД се влива в БТК.

с почти 40.

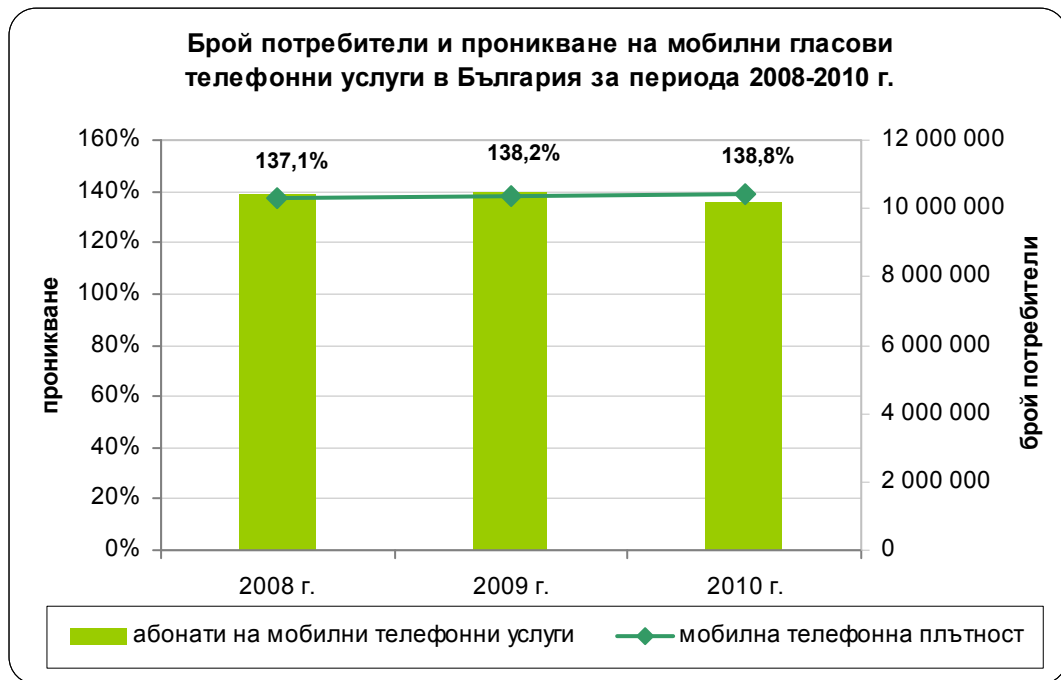
3. Развитие на пазара на мобилни гласови телефонни услуги

3.1. Обем на пазара

През последните две години се наблюдава тенденция за свиване на приходите на предприятията от предоставяне на мобилни гласови телефонни услуги: през 2010 г. общите приходи в този сегмент от пазара възлизат на 1,948 млрд. лв.², което е с 11% по-малко спрямо 2008 г.

През 2010 г. за първи път се отчита и спад в броя на потребителите на мобилни телефонни услуги. В края на годината активните SIM карти с възможност за ползване на гласови услуги са 10 199 942³ или с 2,2% по-малко спрямо края на 2008 г. (фигура 1)

Въпреки, че в абсолютно изражение потребителите на мобилни телефонни услуги намаляват през 2010 г., показателят мобилна телефонна плътност продължава слабо да нараства, което се обяснява с намаляването на населението в страната, отчетено през 2011 г.⁴.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 1

Отчетеният спад в приходите и абонатите на мобилните предприятия е

² Включва приходи от мобилни гласови телефонни услуги и допълнителни услуги, свързани с мобилната гласова услуга (като SMS, MMS, видеоразговори, справочно-информационни услуги и др.), включително приходи от месечни абонаменти за мобилна телефонна услуга, предоставяна в пакет с други електронни съобщителни услуги.

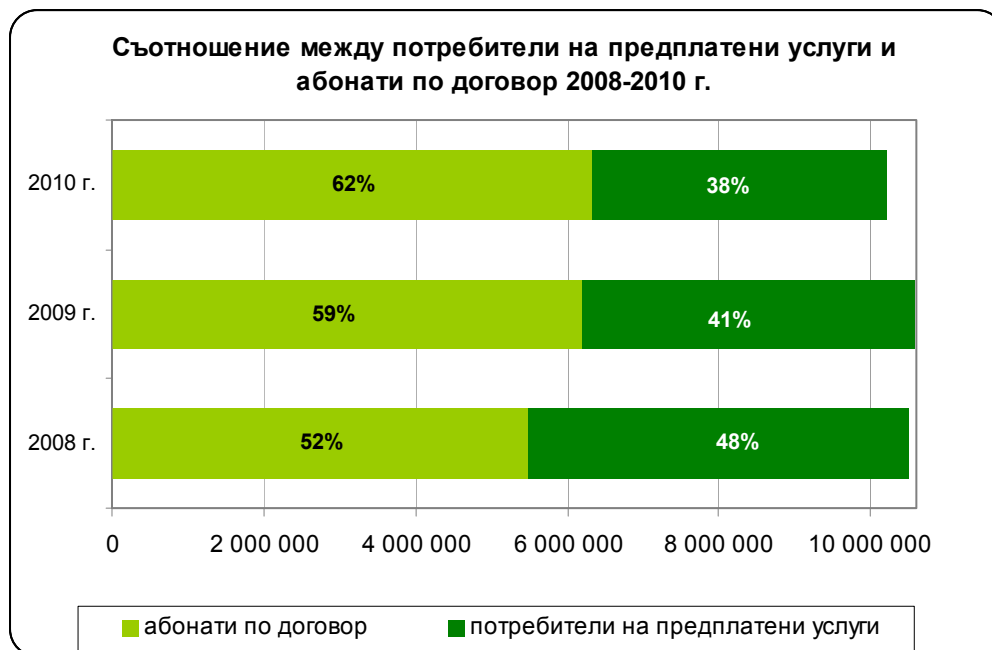
³ Включва брой активни SIM карти с възможност за ползване на гласови услуги и при срок на валидност за предплатените карти 12 месеца. Не са включени картите за пренос на данни без възможност за осъществяване на гласови телефонни повиквания.

⁴ Показателят „мобилна телефонна плътност“ е пресметнат като процентно съотношение между количеството на активните телефонни карти и броя на населението. За изчисляване на показателя за 2010 г. са използвани данни на Националния статистически институт от преброяването на населението през февруари 2011 г.

следствие както на по-неблагоприятната икономическа обстановка през последните две години (характеризираща се със забавяне на икономическия растеж, ограничаване на разходите на бизнеса и спад в потреблението), така и на дългосрочни ефекти като насищането на традиционните пазари на гласови услуги и навлизането им в етапа на зрялост.

3.2. Съотношение между потребители на предплатени услуги и абонати по договор

Абонатите по договор у нас продължават да растат за сметка на потребителите на предплатени услуги, чийто дял намалява до 38% в края на 2010 г.

Забележка: Данните за 2010 г не отчитат картите за услуги за мобилен пренос на данни, от които не могат да бъдат осъществявани гласови телефонни повиквания. Съотношенията за предходните години са изчислени на база на данните за всички карти, поради липса на съпоставима информация.

Източник: Данни, подадени в КРС

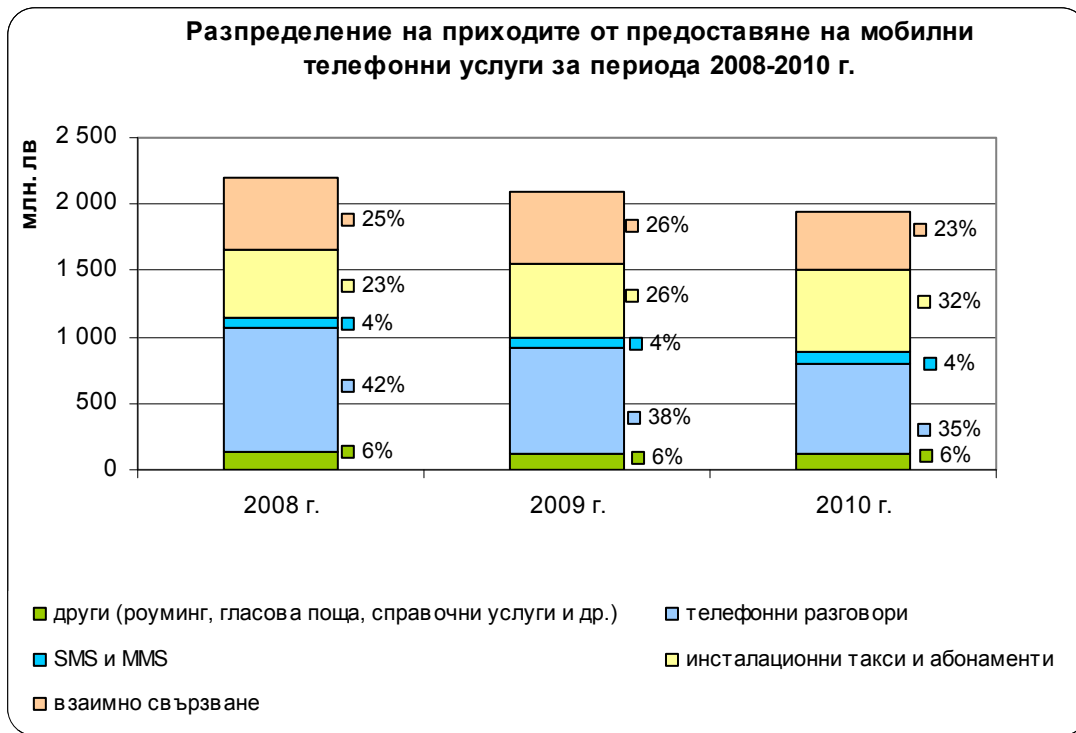
Фигура 2

Отчетената тенденция се дължи на факта, че новите крайни потребители ползват предимно услуги по писмен индивидуален договор. Повече от половината (52%) от активираните през 2010 г. нови крайни потребители използват електронни съобщителни услуги въз основа на сключен индивидуален договор със съответно предприятие, докато през 2009 г. те са били 45%, а през 2008 г. – 43%. Същевременно, значително се е увеличил броят на деактивирани предплатени карти. Този факт се обяснява, от една страна, с влязлото в сила в началото на 2010 г. изискване за задължителна регистрация на предплатените карти, а от друга с по-изгодните условия, предлагани при сключване на писмен договор, в т.ч. по-ниски цени за разговори и множество промоционални оферти с включени безплатни минути и крайни устройства.

3.3. Разпределение на приходите от телефонни услуги, предоставяни чрез мобилни мрежи

Видно от представената на фигура 3 информация, основен източник на приходи за предприятията остава гласовата телефония, която в края на 2010 г. формира около

35% от общата сума на приходите от мобилни услуги.

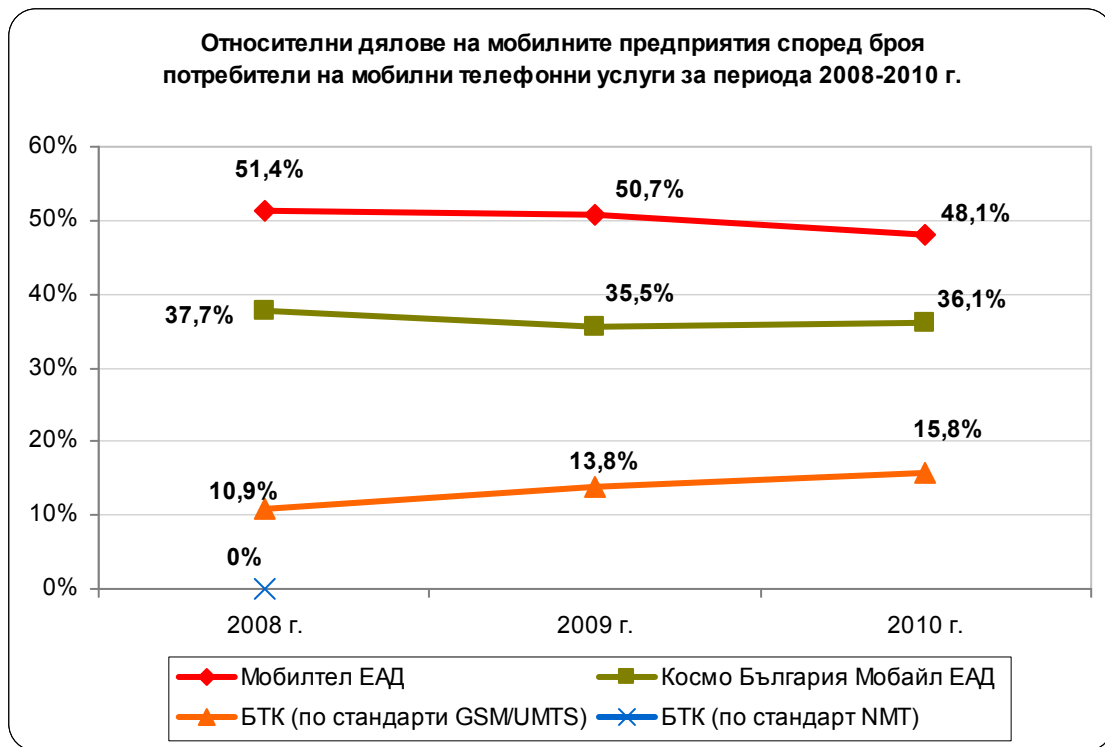
Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 3

Реално делът на гласовите услуги е още по-висок, предвид факта, че приходите от включените в тарифните планове минути за разговори са отчетени като месечен абонамент – за тригодишен период тези приходи са нараснали с 9 процентни пункта и представляват 32% от общите. Делът на допълнителните услуги, свързани с предоставянето на телефонната услуга, остава стабилен. През 2010 г. се отчита намаляване на приходите от взаимно свързване като следствие от намаляването на цените на едро за терминиране на повиквания в мобилни мрежи.

3.4. Относителни дялове

Изменението на относителните дялове на предприятията, изчислени както според броя на потребителите, така и според приходите от предоставяне на мобилни телефонни услуги за периода 2008-2010 г., е представено, съответно, на фигура 4 и фигура 5.

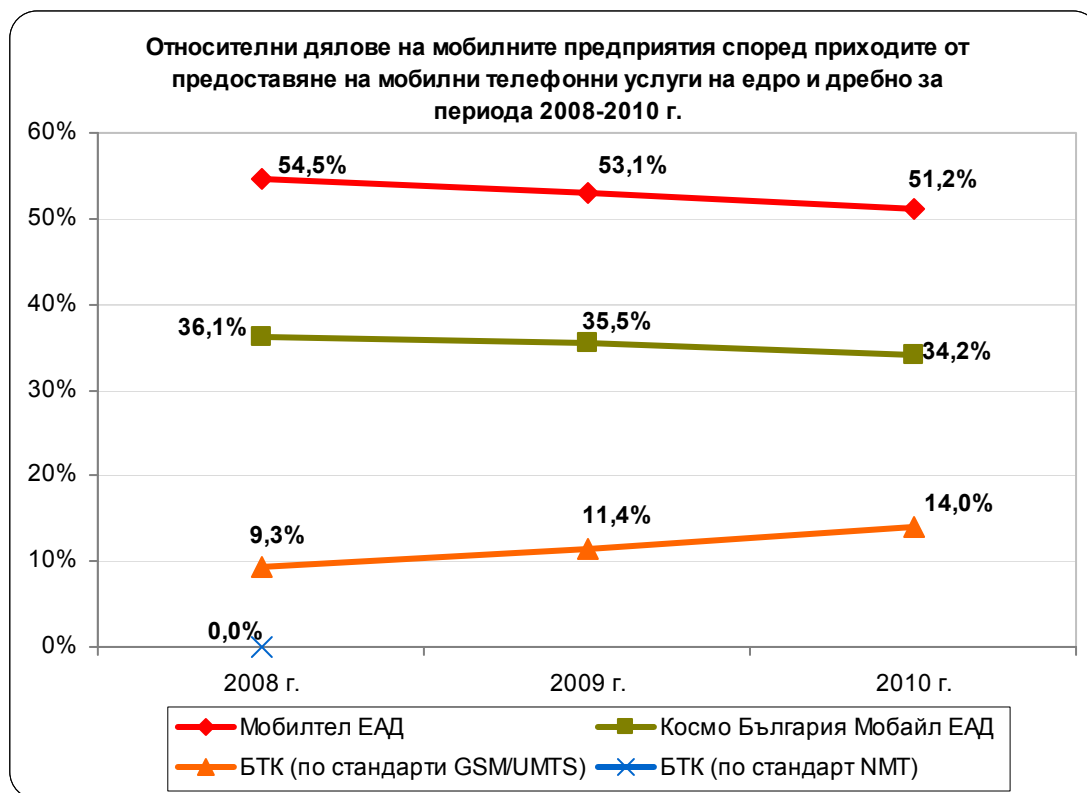

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 4

При разглеждане на относителните дялове, изчислени според броя на потребителите⁵ за периода 2008-2010 г., се забелязва намаление в дяловете на “Мобилтел” ЕАД и “Космо България Мобайл” ЕАД съответно с 3,3 и 1,6 процентни пункта, докато БТК успява да увеличи дела си с 4,9 процентни пункта.

⁵ Пазарните дялове са изчислени на база на броя активни SIM карти с възможност за осъществяване на гласови повиквания към края на съответната година.

Източник: Данни, подадени в КРС

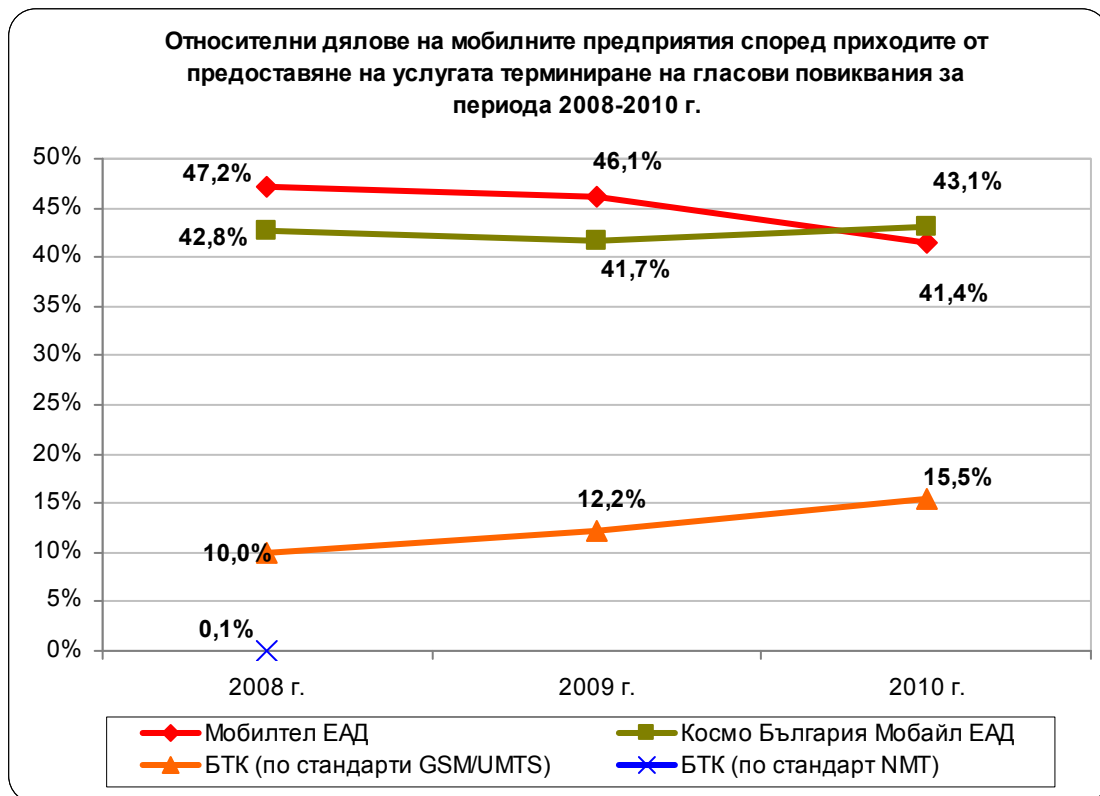
Фигура 5

По отношение на приходите от предоставяне на мобилни гласови телефонни услуги се наблюдава сходно преразпределение на пазарните дялове⁶. В рамките на разглеждания тригодишен период пазарният дял на "Мобилтел" ЕАД намалява с 3,3 процентни пункта, а на „Космо България Мобайл“ ЕАД - с 1,9 процентни пункта. Същевременно относителния дял на БТК се е увеличава с 4,7 процентни пункта.

На фигури 6 и 7 са представени относителните дялове на мобилните предприятия, изчислени според приходите от предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания и според броя терминирани минути в мрежата на всяко от предприятията⁷. Прави впечатление, че разпределението на дяловете по отношение на приходите от услугата терминиране не следва структурното разпределение на дяловете от предоставяни услуги на едро и на дребно (фигура 5). При услугата терминиране двете най-големи предприятия имат близки относителни дялове, като през 2010 г. "Космо България Мобайл" ЕАД вече е предприятието с най-високи приходи от терминиране на гласови повиквания, въпреки че най-голям обем минути е терминиран в мрежата на "Мобилтел" ЕАД (42,9% от всички минути, терминирани в мобилни мрежи в страната). Това се дължи на прилаганите от предприятията различни цени за терминиране на международни повиквания, спрямо националните и по-големия дял на този вид повиквания към мрежата на "Космо България Мобайл" ЕАД през 2010 г.

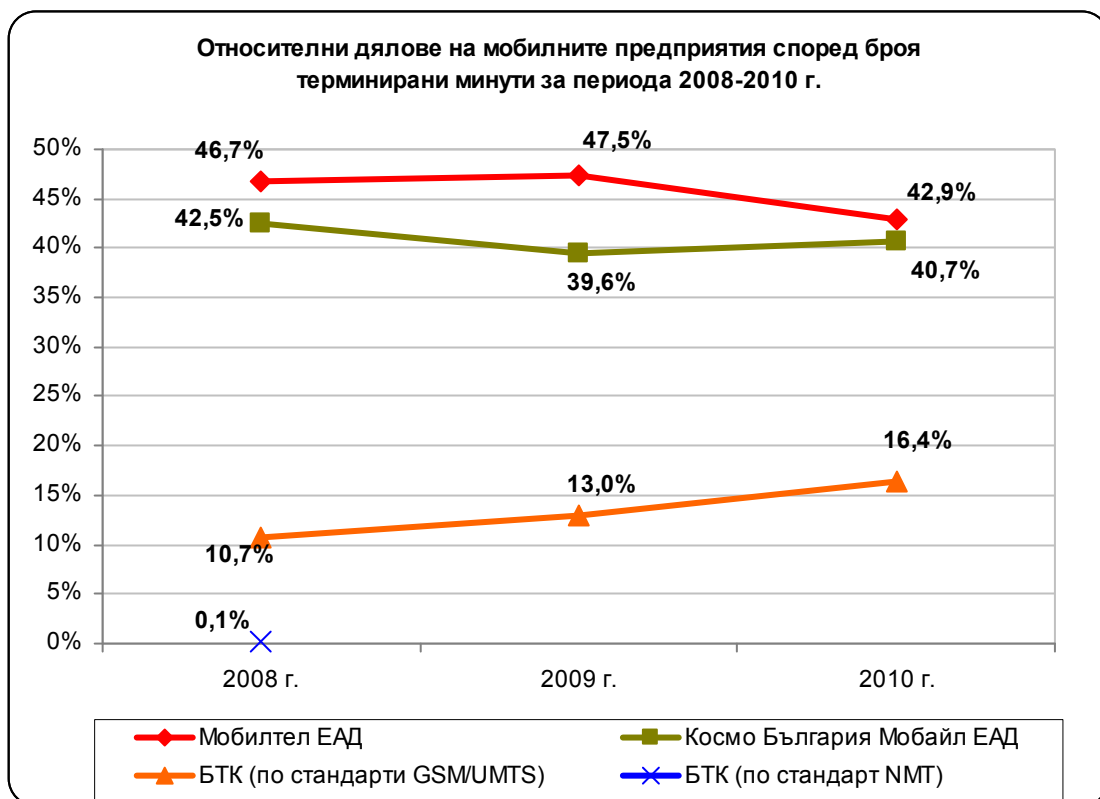
⁶ Пазарните дялове са изчислени на база на приходите от мобилни гласови услуги и допълнителни услуги, свързани с мобилната гласова услуга (като SMS, MMS, видеоразговори, справочно-информационни услуги и др.). Включени са и приходите от месечни абонаменти за мобилна телефонна услуга, предоставяна в пакет с други електронни съобщителни услуги.

⁷ При изчисляване на обема на трафика и приходите от предоставяне на услугата терминиране са взети предвид входящи гласови повиквания от други мобилни и фиксирани мрежи, от мрежи за широколентов безжичен достъп (WVA), както и входящи международни повиквания.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 6

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 7

4. Перспективи за развитие

Бъдещото развитие на сегмента на мобилните телефонни услуги в много по-голяма степен ще е насочено към преразпределение на настоящите потребители и в по-незначителна степен към привличане на нови.

От въвеждането на преносимостта на номерата в мобилни мрежи (април 2008 г.) до края на 2010 г. са пренесени 131 915 номера, като повече от половината от тях – 52%, са пренесени през последната година. Все още крайните потребители, възползвали се от услугата преносимост на номерата, представляват много малка част от общия брой на крайните потребители на мобилни услуги – около 1,3%, което е едва с около 0,8 процентни пункта повече спрямо края на 2009 г.

Перспективите за развитие на сегмента на мобилни мрежи и услуги на дребно са свързани с:

- запазване и засилване на тенденцията все повече потребителите на фиксирани гласови телефонни услуги да се отказват от тях и да ги заменят с мобилни;
- намаляване на средномесечния потребителски разход за мобилни телефонни услуги;
- предлагане на множество промоции, свързани с отстъпки от месечните абонаментни цени, включване на допълнителни минути за изходящи разговори и други услуги;
- увеличаване на потреблението на мобилни телефонни услуги, предлагани в пакет с други услуги, вследствие на навлизането на мобилните предприятия в нови сегменти от пазара на електронни съобщителни услуги.

IV. Определяне на съответния пазар

1. Въведение

КРС определя съответните пазари, на които извършва анализ за наличието на ефективна конкуренция, съобразно списъка от пазари, посочени в Препоръките за съответните пазари.

Пазарите на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които се оценява ефективността на конкуренцията, са пазари на едро или пазари на дребно, като всеки от тях се състои от продукти и географски пазар (чл. 8, ал. 1 и 2 от Методиката).

Продуктовият пазар включва всички обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, които могат да се приемат от потребителите като взаимозаменяеми по отношение на техните характеристики, предназначение и цени (чл. 8, ал. 3 от Методиката).

Географският пазар включва определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседни географски райони (чл. 8, ал. 4 от Методиката).

Съгласно съображение 5 от Преамбюла на Препоръката за съответните пазари и чл. 6, ал. 1 от Методиката, при определянето на даден пазар за съответен се вземат предвид принципите на конкурентното право, както и следните три критерия, които се прилагат кумулативно:

- наличие на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара;
- липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията на пазара за период до две години напред;
- недостатъчна ефективност на конкурентното право за преодоляване на бариерите за навлизане на пазара и осигуряване на условия за конкуренция на съответния пазар.

Анализът за наличието на ефективна конкуренция следва да отчита бъдещото развитие, като пазарите се дефинират, вземайки под внимание очакваните или предполагаеми технологични или икономически промени в рамките на разумен времеви хоризонт, свързан с периода до изготвянето на следващия анализ. Съгласно чл. 2 от Методиката, КРС периодично - на всеки две години, определя съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ex-ante регулиране, проучва, анализира и оценява нивото на конкуренция на съответните пазари и, при установяване липсата на ефективна конкуренция, определя предприятие(я) със значително въздействие на съответния пазар.

Пазарите следва да бъдат анализирани като се вземе предвид технологичната неутралност, отнасяща се до използваната инфраструктура при предоставяне на електронни съобщения (чл. 4, ал. 2, т. 2 от ЗЕС), както и принципите на конкурентното право (чл. 150, т. 1 от ЗЕС).

2. Съответен продуктов пазар

Съгласно чл. 9 от Методиката съответният продуктов пазар (в случая на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи) включва всички обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които е налице взаимозаменяемост при търсенето и при предлагането.

2.1. Взаимозаменяемост при търсенето

Взаимозаменяемост при търсенето е налице, когато при относително малко, но постоянно повишаване на цената на дадена електронна съобщителна мрежа и/или услуга потребителите са склонни да пренасочат търсенето си към други електронни съобщителни мрежи и/или услуги, които са в състояние да я заменят на базата на техните характеристики, предназначение и цени⁸.

Основна характеристика на пазара на терминиране в индивидуални мобилни мрежи се явява принципът „Викащата страна заплаща повикването“ (Calling Party Pays Principle), според който страната, генерираща едно повикване, заплаща изцяло неговата цена, докато страната, която получава повикването, не заплаща никаква цена за приемането му. В резултат от прилагането на този принцип по отношение на предприятията, предоставящи услугата терминиране, е трудно да се окаже натиск в посока за намаляване цените за терминиране, тъй като гласово повикване към един краен потребител не може да бъде заменено с терминирането на гласово повикване към друг краен потребител.

Изхождайки от горепосоченото, както и от факта, че крайните потребители със своето поведение имат възможност да оказват влияние върху търсенето на услугата терминиране, например чрез осъществяване основно на разговори в рамките на една мрежа, КРС анализира първо взаимозаменяемостта при търсенето на пазара на дребно на предоставяне на услугата повикване към друга мобилна мрежа, като взема предвид поведението на потребителите, извършващи и приемащи повикване, и след това – на ниво пазар на едро на терминиране на гласово повикване в индивидуални мобилни мрежи, както е посочено в съображение 4 от преамбюла на Препоръката на ЕК за съответните пазари.

2.1.1. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, извършващи повикването

При анализа на поведението на потребителите, извършващи повикването, следва да се обърне внимание на възможните алтернативи за заместване на повикванията, терминирани в индивидуални мобилни мрежи, които евентуално биха могли да окажат влияние върху цените за терминиране.

КРС изследва дали е налице взаимозаменяемост между гласови повиквания към индивидуални мобилни мрежи и:

- гласови повиквания към фиксирани мрежи;
- гласови повиквания в рамките на дадена мобилна мрежа;
- изпращане на кратки текстови съобщения (SMS) и пренос на данни към индивидуални мобилни мрежи.

⁸ Чл. 10, ал. 1 от Методиката

При определянето на съответния продуктов пазар не е разгледана взаимозаменяемостта между гласови повиквания към мрежи от трето поколение (3G) и гласови повиквания към GSM мрежи, тъй като на пазара на мобилни мрежи и услуги в България всички предприятия осъществяват дейност чрез мрежи по стандарти GSM и UMTS. Към настоящия момент и трите цифрови мобилни мрежи функционират едновременно по двата стандарта и пазарът на дребно за повиквания към други мобилни мрежи включва както повиквания към мрежи от второ поколение, така и такива към трето. Повикванията към NMT мрежи бяха включени в продуктовия пазар при извършване на предходния анализ на съответния пазар (Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС) като напълно еквивалентни на повикванията към GSM мрежи. Както се посочи по-горе, към момента не се предлагат електронни съобщителни услуги чрез мрежи по този стандарт.

Повиквания към фиксирана мрежа като заместител на повиквания към мобилна мрежа

В случай, че са налице високи цени на дребно за повиквания към мобилни мрежи е възможно викащата страна да предпочете да извърши повикване към фиксиран номер вместо към мобилен, за да се свърже със съответната викана страна. По данни на КРС към края на 2010 г. общият брой на случаите, в които един потребител (без значение дали използва мобилни или фиксирани услуги) извършва повиквания към фиксирани мрежи е почти 5 пъти по-малък от общия брой повиквания, проведени към мобилни мрежи. Това, както бе пояснено в предходния анализ, се дължи на факта, че съществуват съществени разлики, основаващи се на основните характеристики на всеки от двата типа мрежи и на услугите, предлагани чрез тях.

За да бъде осъществено едно повикване към фиксирана мрежа на първо място е необходимо наличието на телефонен пост във фиксирана крайна точка на мрежата. При мобилната телефония крайните точки не са фиксирани географски, т.е. налице е подвижност на потребителите, което определя услугата като мобилна. Също така, за разлика от фиксираната, мобилната мрежа осигурява свързаност на потребителите си на територията, на която мрежата има покритие, във всеки един момент, предоставяйки непрекъснати мрежови услуги, свързани с идентификацията на потребителя в пространството и актуализиране на информацията, посредством непрекъснат процес на обмен на сигнализационен трафик. Изхождайки от горепосоченото, повикванията към фиксирана мрежа могат да бъдат разглеждани като повиквания към географска точка, а повикванията към мобилни мрежи – към определен потребител – физическо лице.

Следователно, според КРС, от гледна точка на търсенето не е налице взаимозаменяемост между двата вида повиквания, тъй като големите разлики в техните характеристики се явяват пречка за възприемането им от потребителите като взаимозаменяеми на този етап от развитието на пазара на електронни съобщения.

Повиквания в рамките на дадена мобилна мрежа като заместител на повиквания между различни мобилни мрежи или повиквания от фиксирани към мобилни мрежи

Под повиквания в рамките на мрежата се разбират повиквания между потребители на мрежата на едно и също предприятие. В България цените на дребно за повиквания в рамките на една и съща мобилна мрежа са по-ниски в сравнение с цените на повиквания между различни мобилни мрежи или на тези от фиксирана към мобилна

мрежа⁹. В резултат на това, повикванията в рамките на мрежата могат да се разглеждат като възможна алтернатива на повикванията от фиксирана към мобилна или повиквания между различни мобилни мрежи (т.е. ако викащият потребител има възможност да осъществи повикване към викания потребител в рамките на мрежата, той би го предпочел пред повикване към викания потребител от друга мрежа).

За да се възползва от тази алтернатива обаче, потребителят, извършващ повикването, трябва от една страна да разполага със съответния брой SIM карти, позволяващи достъп до мрежите на предприятията, както и с необходимия брой крайни устройства (в зависимост от технологичната възможност на крайното устройство да поддържа повече от една SIM карта). От друга страна, потребителят трябва да е предварително запознат с това в мрежата на кое предприятие е виканата страна, което частично е възпрепятствано от преносимостта на номерата в мобилните мрежи.

Следователно, според КРС, от гледна точка на търсенето не е налице взаимозаменяемост между повиквания в рамките на мрежата и повиквания от фиксирана към мобилна или повиквания между различни мобилни мрежи.

Кратки текстови съобщения (SMS) и пренос на данни като заместители на повиквания към мобилни мрежи.

В определени случаи краткото текстово съобщение (SMS) може да бъде разглеждано като заместител на гласово повикване към мобилна мрежа. В България средномесечният брой на изпратените кратки текстови съобщения от потребител на услуги, предоставяни чрез мобилна мрежа през 2010 г. е общо 5,5 броя, докато средномесечният брой на гласовите повиквания, генерирани в мобилните мрежи възлиза на общо 64,2¹⁰ (фигура 8). От това може да се направи извод, че кратките текстови съобщения не се възприемат от потребителите като достатъчно ефективен начин на комуникация¹¹.

⁹ Детайлно сравнение на цените може да бъде намерено в Раздел V, т. 2.4. „Цени и ценова политика”

¹⁰ Двете стойности включват както изпратени съобщения и проведени разговори в рамките на мрежата, така и към други мрежи.

¹¹ Следва да се отбележи, че предприятията, предоставящи фиксирани телефонни услуги в България, не предлагат услугата „кратки текстови съобщения от фиксирана мрежа (Fixed SMS)”.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 8

Видно от представената на фигура 8 информация, през разгледания период 2008-2010 г. средномесечният брой повиквания нараства с около 10, докато при кратките текстови съобщения нарастването е незначително.

В допълнение, кратките текстови съобщения се различават от гласовите повиквания по следните характеристики:

- съдържанието на едно кратко текстово съобщение е ограничено до определен брой символи;
- комуникацията чрез кратките текстови съобщения не се извършва в реално време и е възможно закъснение при предаване на информацията между страните.

По отношение на другите възможни начини на комуникация, използващи мобилен пренос на данни (мултимедийни съобщения (MMS), пренос на глас върху интернет протокол (VoIP) и др.), КРС е на мнение, че на теория те могат да се превърнат в заместител на гласовите повиквания в мобилни мрежи. Възможно е предприятия да предлагат пренос на глас през интернет (VoIP) на базата на различни договорености – някои доставчици на VoIP услуги може да предложат безплатни разговори с други абонати на тази услуга или да предложат плоска тарифа (flat rate) за определен обем трафик, минути повиквания към всички мрежи и др. КРС счита, че към момента не е възможно да се определи по какъв начин цените за VoIP повиквания могат да окажат влияние върху цените за терминиране в мобилните мрежи в страната.

Предвид гореизложеното, КРС счита, че от гледна точка на търсенето не е налице взаимозаменяемост между кратките текстови съобщения или други форми на мобилен пренос на данни от една страна и гласовите повиквания към мобилни мрежи от друга.

2.1.2. Взаимозаменяемост при търсенето на пазарите на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, приемащи повикването

В случай че потребителите, приемащи едно повикване, реагират на малко, но постоянно увеличение от 5-10% на цената за терминиране на гласови повиквания, избирайки алтернативни начини на комуникация, то тогава тези услуги би трябвало да бъдат включени в съответния продуктов пазар като взаимозаменяеми.

Както вече беше споменато, на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи се прилага принципът „Викащата страна заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle). Според него страната, извършваща едно повикване, заплаща цялата негова стойност. Това не оказва пряко влияние върху потребителите, приемащи обаждането, които не се интересуват от цената на проведеня разговор, която се заплаща от викация.

Единственият начин, по който потребителите, приемащи едно повикване, биха могли да окажат някакво влияние върху неговото терминиране, е сами да избират мрежата, в която то да бъде терминирано. Това би било възможно в случаите, когато виканата страна е потребител на повече от едно мобилно предприятие и/или фиксирано предприятие или когато се използват т.н. „затворени групи” (closed user groups). Тези потребителски групи обикновено са насочени към затваряне на трафика в дадена мрежа, като се предлагат по-ниски цени за телефонните разговори към номерата от съответната група. Въпреки това, КРС е на мнение, че ефектът от използването на „затворени групи” върху цените на едро за терминиране на гласови повиквания е силно ограничен. Това се дължи на факта, че само част от повикванията се осъществяват в рамките на групата, докато друга част са извън нея. В допълнение към това, ограниченото влияние на съществуването на „затворените групи” се дължи на факта, че потребителите вземат решението да бъдат абонат на дадена мобилна мрежа въз основа на други критерии, които често са по-важни, като покритие на мрежата, качеството на услугите, стойността на месечния абонамент, тарифите за осъществяване на повиквания и др.

Поради тази причина КРС смята, че на пазара на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, приемащи повикването, не съществуват услуги, които могат да бъдат разглеждани като взаимозаменяеми на терминирането на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

2.1.3. Взаимозаменяемост при търсенето на пазарите на едро

Поради факта, че търсенето на ниво пазар на едро е свързано с търсенето на ниво пазар на дребно, следва, че за да могат потребителите на дадено предприятие, предоставящо мобилни телефонни услуги, да се свържат с потребители на друго предприятие, то предприятието, от което е генерирано повикването, може да терминира гласовото повикване единствено в мрежата на предприятието, потребител на което е виканата страна. Всеки опит за терминиране на едно повикване в мрежа, различна от тази, на която е потребител виканата страна, ще представлява неуспешно повикване.

Поради тази причина КРС поддържа заключенията от предходния анализ и смята, че към настоящия момент не е налице взаимозаменяемост на услугата терминиране на гласови повиквания на ниво пазар на едро.

2.1.4. Заключение – взаимозаменяемост при търсенето

Предвид гореизложеното, може да бъде направено заключение, че от гледна точка на търсенето на дребно и на едро не са налице услуги, които могат да бъдат разглеждани като взаимозаменяеми по отношение на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Заключение то напълно съвпада с изводите, направени от ЕК в Разяснителната бележка към Препоръката за съответните пазари¹².

2.2. Взаимозаменяемост при предлагането

Взаимозаменяемост при предлагането е налице, когато вследствие на малко, но постоянно повишаване на цената за предоставяне на електронната съобщителна мрежа и/или услуга предприятия, които не осъществяват електронни съобщения и не предоставят електронни съобщителни услуги на съответния пазар, са в състояние в краткосрочен план, до една година, да навлязат на него без значителни допълнителни разходи за материални и нематериални дълготрайни активи, допълнителни инвестиции, стратегически решения и други¹³.

2.2.1. Взаимозаменяемост при предлагането на пазарите на дребно

Взаимозаменяемост на пазара на мобилни мрежи и/или услуги на дребно от гледна точка на предлагането ще е налице, когато предприятия, които до този момент не са предоставяли на потребителите си услуги за повиквания към други предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги, могат да започнат предоставянето им, конкурирайки настоящите крайни цени за повиквания към други мрежи.

КРС счита, че в момента на пазара няма предприятие, което може да предостави подобни повиквания и че за периода до следващия пазарен анализ не се очаква да се появи подобна възможност, тъй като не е налице технологична възможност едно предприятие да избегне закупуването на услугата терминиране, която оказва пряко влияние върху крайните цени на дребно. По тази причина би могло да се направи заключение, че към настоящия момент не съществува взаимозаменяемост при предлагането на пазара на дребно на мобилни мрежи и/или услуги.

2.2.2. Взаимозаменяемост при предлагането на пазарите на едро

Взаимозаменяемост при предлагането би била налице в случай, че вследствие на малко, но постоянно повишаване на цените за терминиране в мобилни мрежи е възможно да се появят предприятия, които да започнат да предоставят услугата терминиране, конкурирайки се с предлаганата от мрежовия мобилен оператор услуга, без да са необходими значителни инвестиции за това.

КРС поддържа заключенията от предходния анализ и счита, че повиквания към даден потребител могат единствено да се терминират в мрежата на предприятието, което обслужва съответния потребител. В тази връзка и с оглед установената пазарна практика на потребителите да не се предоставя избор в коя мрежа да се терминира всяко тяхно обаждане, е изключена възможността за взаимозаменяемост на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

¹² Разяснителна бележка към Препоръката за съответните пазари, стр. 41-44

¹³ Чл. 11, ал. 1 от Методиката

2.2.3. Заключение - взаимозаменяемост при предлагането

Вземайки предвид казаното дотук, КРС стигна до заключение, че от гледна точка на предлагането на дребно и на едро не са налице услуги, които могат да бъдат разглеждани като взаимозаменяеми с услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Заключениеето напълно съвпада с изводите, направени от Европейската комисия в Разяснителната бележка към Препоръката за съответните пазари¹⁴.

2.3 Взаимозаменяемостт между услугите за терминиране на повиквания към негеографски номера за достъп до мрежи (мобилни абонатни номера) и към негеографски номера за предоставяне на услуги с код за достъп 700, 800, 90 и 118

Чрез негеографски номера се предоставя достъп до конкретни видове услуги, определени нормативно в Наредба № 1 от 22 юли 2010 г. за правилата за разпределение и процедурите за първично и вторично предоставяне за ползване, резервиране и отнемане на номера, адреси и имена (обн., ДВ, бр. 64 от 17.08.2010 г.), както следва:

- Номера с код 700 за достъп до услугата „персонален номер“;
- Номера с код 800 за услуги с безплатен достъп;
- Номера с код 90 за достъп до услуги с добавена стойност;
- Номера с код 118 за достъп до справочни услуги.

Следва да се отбележи, че номерата от тези обхвати се използват само за входящи повиквания и се предоставят първично на операторите на мрежи. Частни лица и/или доставчици на услуги договарят ползването на определен негеографски номер с предприятието, на което КРС е предоставила първично обхват от такива номера. Ползвателите на негеографски номера могат да се разглеждат като крайни потребители (абонати) на предприятието, от което са получили вторично номер или на предприятието, в чиято мрежа са пренесли такъв номер.

В следващата таблица е представена информация за издадените от КРС разрешения за ползване на негографски номера с код за достъп 700, 800, 90 и 118.

Таблица 2

Разрешения за ползване на номера с код за достъп 700, 800, 90 и 118				
Номера	Предприятие	Мобилтел	Космо България Мобайл	БТК
700		фиксирана мрежа	фиксирана мрежа	фиксирана мрежа
800		мобилна мрежа	мобилна мрежа	фиксирана мрежа
90		мобилна мрежа	мобилна мрежа	мобилна и фиксирана мрежа
118		мобилна мрежа	х	фиксирана мрежа

Източник: КРС

След представената обща информация по отношение на негографските номера за предоставяне на услуги и в допълнение към вече разгледаните взаимозаменяемости, КРС счита за релевантно да бъде изследвано дали терминирането на повиквания към негеографски номера за предоставяне на услуги с код за достъп 700, 800, 90 и 118 следва да бъде включено в обхвата на продуктивния пазар.

- По отношение на пазара на дребно

¹⁴ Разяснителна бележка към Препоръката за съответните пазари, стр. 41-44

На ниво пазар на дребно, всеки, който има достъп до обществена мобилна телефонна мрежа, може да осъществява повиквания към номера на абонати, свързани към същата мрежа или към други обществени телефонни мрежи, или към негеографски номера за предоставяне на услуги, поддържани в същата мрежа или в друга обществена телефонна мрежа. При това, предприятието, от чиято мобилна мрежа се генерира повикване до крайна точка в друга мобилна мрежа, предоставя на крайния потребител услуга генериране, а предприятието, в крайна точка на мрежата на което се терминира повикването, предоставя услугата терминиране на ниво пазар на едро.

КРС счита, че крайните потребители не биха заменили повиквания към негеографски номера за достъп до мрежи (мобилни абонатни номера) с повиквания към негеографски номера за предоставяне на услуги (телефонни справочни услуги – предоставяни чрез номера с код за достъп 118, услуги „персонален номер” – предоставяни чрез номера с код за достъп 700, услуги с безплатен достъп – предоставяни чрез номера с код за достъп 800, и услуги с добавена стойност – предоставяни чрез номера с код за достъп 90), поради различните характеристики и предназначение на услугите, и спецификите на прилагане на цените, които в някои случаи, в зависимост от вида на повикването, са по-високи при повикванията към негеографски номера за предоставяне на услуги. Дори при наличие на взаимозаменяемост на предлагането, при която доставчици на посочените услуги ще могат да навлязат на пазара на дребно (във времевия хоризонт на настоящия пазарен анализ) в относително кратък срок и понасяйки разумни разходи, в случай на малко, но значимо увеличение (с 5% до 10%) на всяка от цените на тези услуги, КРС счита, че при липса на съвместимост с критериите на взаимозаменяемост на търсенето, повикванията към негеографски номера за предоставяне на услуги съставлява отделен пазар на дребно.

➤ По отношение на пазара на едро

На ниво пазар на едро, негеографските услуги (услугите, предлагани чрез негеографски номера за достъп до услуги) обикновено се реализират с помощта на интегрирани в мрежите на предприятията интелигентни платформи, при използване на система за сигнализация по общ канал № 7 (SS7). Предоставянето на тези услуги се осъществява при използване на централизираните функции на интелигентната платформа, които са независими от комутационните функции на електронната съобщителна мрежа. Като правило, обслужването чрез интелигентна платформа изисква използване на номера за маршрутизация, които обикновено са географски номера. Взаимното свързване на интелигентни платформи в електронните съобщителни мрежи прави възможно предоставянето на обществени услуги на крайните потребители и на доставчици на услуги, които не разполагат с мрежи за достъп.

Нивото на конкуренция при предоставянето на негеографски услуги зависи от силата на позицията на абонатите (доставчиците на услуги) при договаряне на номера от съответните обхвати, която обикновено се проявява, когато те ползват значителен обем от предлаганите електронни съобщителни услуги от предприятието, в чиято интелигентна платформа се поддържат тези номера, и когато те могат или сами да осигурят поддържаща платформа за предлаганите от тях услуги или имат възможност да изберат и мигрират към такива платформи на други предприятия при предложени по-добри икономически условия. Тази възможност е пряко свързана с броя на действащите на пазара предприятия, предлагащи интелигентни мрежови услуги. Като се вземат предвид техническите и функционални характеристики на негеографските услуги, основният разграничаващ фактор между услугите за терминиране на

повиквания към негеографски номера за предоставяне на услуги и услугата за терминиране на повиквания към негеографски номера за достъп до мрежи (мобилни абонатни номера) е възможността на всеки доставчик на негеографски услуги или частно лице (например, абонат на номер с код за достъп 700 за предоставяне на услугата „персонален номер“) да договаря цените на получаваните услуги, в ролята на краен потребител, с предприятието, в чиято мрежа се поддържа номера и се терминират повикванията. В резултат, независимо, че тези услуги за терминиране се предоставят при използване на една и съща функционалност на мрежата по отношение на преноса на повикванията, те не са част от един пазар, поради съществените различия в отношенията между страните по веригата и съответно различните механизми за ценообразуване, които могат да генерират конкурентен натиск по отношение на нивата на цените, прилагани от терминиращото предприятия.

Предвид изложеното, КРС счита, че между услугите за терминиране на повиквания към негеографски номера за предоставяне на услуги и услугите за терминиране на повиквания към мобилни абонатни номера не съществува взаимозаменяемост на търсенето.

От гледна точка на взаимозаменяемостта на предлагането, услуги за терминиране на повиквания към негеографски номера за предоставяне на услуги могат да бъдат предоставяни и от мрежи с ограничено покритие, доколкото това терминиране няма географски характеристики. Същевременно, от гледна точка на ефективността на инвестициите и рентабилността, съществуват значителни различия между предоставянето на интелигентни мрежови услуги, от една страна, и предоставянето на мобилни телефонни услуги на абонати, от друга страна, като първите генерират значително повече трафик на абонат от вторите. От тази гледна точка, в резултат на малко, но значимо увеличение на цените (5%-10%) на дадена негеографска услуга, предприятията, предоставящи услуги чрез обществени електронни съобщителни мрежи, могат да започнат да предоставят терминиране за тази услуга в кратък срок (във времеви хоризонт на настоящия анализ) и без необходими съществени инвестиции и значителни невъзвръщаеми разходи, дори когато не разполагат с добре развита мрежа за достъп. От друга страна, предоставянето на услуги за терминиране на повиквания към мобилни абонатни номера (негеографски номера за достъп до мрежи) изисква значителни инвестиции за изграждане на мрежа за достъп, свързани с характерните за тези мрежи голям обем на невъзвръщаемите разходи и зависимост от икономите от мащаба и от обхвата, които представляват съществена бариера за навлизане на пазара в рамките на разумен период от време (съпоставим с времеви хоризонт на настоящия анализ).

Въз основа на анализа на критериите за взаимозаменяемост на търсенето и на предлагането, КРС счита, че услугите за терминиране на повиквания към негеографски номера за достъп до услуги и за терминиране на повиквания към негеографски номера за достъп до мрежи (мобилни абонатни номера) не принадлежат към един и същ продуктов пазар.

3. Съответен географски пазар

Съгласно Насоките за извършване на пазарни анализи и чл. 14, ал. 1 от Методиката, географският обхват на съответния пазар в сектора на електронните съобщения традиционно се определя въз основа на два критерия:

- покритие по територия на обществените електронни съобщителни мрежи;

- наличие на еднакви законови и регулаторни изисквания за предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги.

Въз основа на тези два критерия географският пазар може да бъде определен като местен, регионален, национален или обхващащ територията на две или повече страни (например общоевропейски пазар, пазар, обхващащ територията на Европейското икономическо пространство, или глобален пазар).

Съгласно чл. 152, ал. 3 от ЗЕС, географският пазар включва определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседни райони.

Вземайки предвид разпоредбите на европейското и националното законодателство, КРС дефинира съответния географски пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи като *национален* по своя обхват. Услугата терминиране на гласови повиквания се предоставя от предприятията само и единствено в собствената им мобилна мрежа. Това е предпоставка всяка мобилна мрежа да бъде разглеждана като отделен продуктов пазар, като всички мрежи са с териториален обхват - Република България. В допълнение, индивидуалните лицензии, издадени на всяко от мобилните предприятия за изграждане на собствената им мрежа, също имат обхват територията на страната.

4. Заключение

В резултат на проведеня анализ, целящ определянето на границите на съответния пазар, КРС прави следните заключенията:

Съответният продуктов пазар, обект на този анализ, е пазарът на *терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи*. Той се състои от следните три самостоятелно обособени продуктов пазара, всеки от тях с географски обхват *територията на Република България*:

- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарти GSM и UMTS на „Мобилтел“ ЕАД;
- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарти GSM и UMTS на „Космо България Мобайл“ ЕАД;
- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарти GSM и UMTS на „Българска телекомуникационна компания“ АД.

Посочените три пазара включват мрежите, собственост на всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги. Евентуалната поява на ново предприятие, осъществяващо електронни съобщения посредством мобилна наземна мрежа и/или предоставящо мобилни мрежи и/или услуги, би формирала нов обособен пазар на едро, включващ предоставяните от предприятието услуги за терминиране в неговата собствена мрежа.

КРС счита, че следва да поясни на систематичното място в този документ, че е налице промяна в позицията на регулатора относно терминирането на международни повиквания в индивидуални мобилни мрежи. В Решение № 236 от 17.03.2009 г. КРС застъпи позиция, че предвид географския обхват на съответния пазар, терминирането на международни повиквания не следва да бъде обект на регулиране.

С Решение № 320 от 24.03.2011 г.¹⁵ КРС е наложила специфични задължения на „Мобилтел“ ЕАД, „Космо България Мобайл“ ЕАД и БТК, в качеството им на предприятията със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи за достъп, прозрачност и равностепеност, както и ценови ограничения по отношение на терминирането на международни повиквания. Мотивите на КРС за налагане на посочените специфични задължения са свързани с обстоятелството, че услугата терминиране се изразява в пренос на входящо повикване от точката на взаимно свързване на предприятието на викания потребител до крайна точка на индивидуалната мобилна мрежа, в която се намира викания потребител. Произходът на трафика няма значение при дефиниране на услугата, която се предоставя от мобилното предприятие. Услугата терминиране се предоставя винаги, когато е налице постъпване на входящо повикване в мрежата на съответното предприятие от друга мрежа.

Предвид гореизложеното с настоящия документ КРС потвърждава изводите си, изложени в Решение № 320 от 24.03.2011 г., а именно, че географския обхват на съответния пазар не е основание да се ограничава вида на трафика, терминиран в индивидуална мобилна мрежа, на база на неговия произход.

¹⁵ Решението е налично на интернет страницата на КРС на адрес <http://crc.bg/decisions.php?id=23&lang=bg>

5. Прилагане на теста на трите критерия

Съгласно чл. 152, ал. 5 от ЗЕС и чл. 6, ал. 1 от Методиката, с оглед определянето на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи за съответен пазар, подлежащ на ex-ante регулиране, е необходимо да бъде извършен анализ, за да се установи дали са изпълнени кумулативно следните три критерия:

- наличие на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара;
- липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията;
- недостатъчна ефективност на конкурентното право за преодоляване на бариерите и за възстановяване на конкуренцията на съответния пазар.

Следва да се отчете също така дали изпълнението на тези критерии ще е налице и в двугодишния период до следващото определяне, анализ и оценка на съответния пазар.

5.1. Наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара

При анализа на този критерий КРС изследва наличието на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на даден пазар в рамките на времеви хоризонт от две години, свързан с периода до изготвянето на следващия пазарен анализ.

Структурни бариери за навлизане на пазара са тези, които се явяват като бариера в резултат от необходимите първоначални разходи или условията на търсенето и създават неравноправни условия между предприятията, осъществяващи дейност на даден пазар, и новонавлизащите на него предприятия, затрудняващи или пречатващи навлизането на пазара на последните (чл. 7, ал. 1 от Методиката).

Правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара са тези, които не се основават на икономически условия, а са резултат от законодателни, административни или други държавни мерки, които в някаква степен ограничават достъпа до пазара на потенциалните конкуренти или тяхното бъдещо поведение (чл. 7, ал. 2 от Методиката).

На пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи съществуват както структурни, така и правно-регулаторни бариери.

Като структурни бариери могат да бъдат посочени:

- контрол върху инфраструктура, която не може лесно да бъде дублирана. Този контрол се поражда от технологичното ограничение, при което единствено предприятието, собственик на дадена мрежа, има възможност да терминира дадено гласово повикване, предназначено за негов потребител. Други предприятия, освен предприятието, потребител на което е виканата страна, нямат възможност да предоставят услугата терминиране поради липсата на инфраструктура, която да даде тази възможност.
- необходимост от високи първоначални капиталови вложения за изграждане на мобилна наземна мрежа – навлизането на пазара на мобилни мрежи и/или услуги е свързано с изграждането на собствена мрежа, за чието създаване са необходими значителни първоначални разходи. Те са обусловени от структурата на мобилните мрежи и спецификата на услугите, предоставяни чрез тях, както и

от силната им зависимост от високите технологии и ограничения ресурс, който използват;

- възможност за реализиране на икономии от мащаба от действащите на пазара предприятия, някои от които оперират на пазара повече от десет години¹⁶;
- възможност за реализиране на икономии от обхвата от вече действащите на пазара предприятия. Терминирането на повиквания в индивидуални мобилни мрежи е тясно свързано с предоставянето на достъп и възможност за осъществяване на повиквания към други мрежи, с генерирането на повиквания и транзит. Поради тази обвързаност на услугите, предлагани на пазарите на дребно и на едро от предприятие, притежаващо мобилна наземна мрежа, се наблюдава намаляване на средните разходи за единица услуга. В потвърждение на този факт може да се посочи обстоятелството, че всички действащи към края на 2010 г. предприятия на пазара на мобилни мрежи и/или услуги се стремят да използват оптимално капацитета на своите електронни съобщителни мрежи и да предоставят чрез тях и други услуги, както на дребно, така и на едро.

Правно-регулаторни бариери за навлизане на пазара се явяват необходимостта от ползване на индивидуално определени ограничени ресурси при предоставяне на мобилни мрежи и/или услуги: номера от Националния номерационен план и честоти от радиочестотния спектър, както и свързаната с това необходимост от получаване на разрешение от регулатора и високите годишни такси за ползването им.

Съгласно ЗЕС и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, предоставянето на мобилни мрежи и/или услуги се извършва въз основа на разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс - радиочестотен спектър и номера, което представлява правно-регулаторна бариера. Всички разгледани вече участници на пазара на мобилни мрежи и/или услуги притежават съответните разрешения, необходими за осъществяване на дейността си. Следва да се допълни, че броят на издаваните разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс - радиочестотен спектър, се ограничава от съображения за ефективно използване на спектъра, увеличаване в максимална степен на ползата за потребителите и насърчаване на конкуренцията.¹⁷ Намерение за провеждане на конкурс или търг за издаване на нови разрешения за осъществяване на дейност, за която е необходим ограничен ресурс, може да бъде обявявано от регулатора¹⁸ при постъпило искане от заинтересовано предприятие, като необходимо условие е наличието на свободен ресурс. Наличието на свободен ресурс е водещо и в случаите, когато КРС обявява намерение за конкурс или търг и по своя инициатива.

5.2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията

Според Разяснителната бележка¹⁹ към Препоръката за съответните пазари анализът доколко липсва възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в рамките на разглеждания двугодишен период, има за цел да покаже дали въпреки

¹⁶ „Мобилтел” ЕАД - септември 1995 г., „Космо България Мобайл” ЕАД – септември 2001 г. и БТК (GSM 900/1800) – ноември 2005 г.

¹⁷ Член 90 от ЗЕС

¹⁸ Член 89 от ЗЕС

¹⁹ Разяснителна бележка към Препоръката за съответните пазари подлежащи на ex-ante регулиране в сектора на електронните съобщения
http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/doc/library/proposals/sec2007_1483_final.pdf

наличието на непреходни бариери за навлизането на този пазар неговото развитие не клони към ефективна конкуренция. При отчитането на този втори критерий ЕК препоръчва разглеждането на няколко показателя, които описват динамиката на пазара:

- пазарен дял: изхождайки от специфичния монополистичен характер на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, пазарният дял на всеки от участниците на него е 100% и не се очаква да се промени в рамките на разглеждания период;
- цени: съгласно Решение на КРС № 236/17.03.2009 г. определените за предприятия със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, следва да прилагат цени за терминиране в собствените им мрежи съгласно определения от КРС план за поетапно намаляване на цените (glide path). Вследствие на предприетите действия от страна на регулатора, цените за терминиране в България вече не са най-високите в ЕС, както бе към края на 2007 г. Въпреки постигнатото реално намаление на цените на едро, обаче, те все още са над средното ниво за държавите-членки на ЕС. Следва да се отбележи, че високите цени за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи се отразяват пряко върху ценовата политика прилагана от всяко мобилно предприятие и стимулират т.нар. „затваряне на трафик” в рамките на една мобилна мрежа. Този пазарен дефект произтича от наложилата се практика „Викащата страна да заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle) и свързаната с нея услуга терминиране, която се начислява в цената на дребно, плащана от потребителя, извършващ повикването. Подробен анализ на цените и ценовата политика на предприятията може да бъде намерен в Раздел V, т. „Цени и ценова политика”.
- степен на насищане на пазара и потенциална конкуренция (наличие на възможност за привличане на нови потребители на пазара): към 31.12.2010 г. мобилната телефонна плътност в България достига 138,8% от населението на страната (при 121,9% средна плътност в рамките на ЕС към 01.10.2010 г.). Въпреки високия процент на проникване, за последните две години се отчита сумарно 0,8% ръст на абонатите, което показва че степента на насищане на пазара е достигнала своя максимум и бъдещото развитие на пазара ще се изразява в по-голяма степен в преразпределение на настоящите потребители и в по-незначителна степен - в привличането на нови.
- технологично развитие: технологичното развитие на пазара към момента е сравнително високо - и трите предприятия, предоставящи цифрови мобилни услуги, притежават GSM и UMTS мрежи. В КРС не е налице информация, която да предполага технологично надграждане на мрежите, което да доведе до конкурентни предимства за предприелото го предприятие. Крайните потребители на гласови услуги, предоставяни чрез алтернативна технология като мрежи за широколентов безжичен достъп (WiMAX технология) съставят незначителен дял от общия брой крайни потребители на мобилни гласови услуги – около 0,01%. В допълнение към това, както бе споменато в Раздел „Състояние на пазара на мобилни телефонни услуги в България”, към настоящия момент, по искане на БТК, са прекратени разрешенията за предоставяне на услуги чрез мрежа по стандарти NMT и CDMA. Предвид посоченото КРС е на мнение, че в периода до следващия пазарен анализ не се очакват технологични промени, които да окажат съществено влияние върху пазарната ситуация;

- конвергенция на мрежи и услуги: и трите мобилни предприятия предоставят конвергентни и/или пакетни услуги на бизнес и домашни потребители, като обвързват мобилна гласова услуга с фиксирана гласова услуга, достъп до интернет и телевизия. КРС счита, че тези услуги оказват влияние на свързания пазар на дребно, но не са фактор, който влияе върху пазарната ситуация на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в разглеждания период и по-специално върху цените за терминиране.

5.3. Недостатъчна ефективност на конкурентното право

Общото заключение дали даден пазар подлежи на ex-ante регулиране зависи и от оценката дали правото в областта на конкуренцията е достатъчно за преодоляване на неефективната конкурентна среда, установена на пазара, в резултат на удовлетворяването на първите два критерия.

В България органът, овластен да прилага правото на защита на конкуренцията е Комисията за защита на конкуренцията (КЗК). Нейната дейност се основава преди всичко на ex-post регулиране. В този случай регулаторни мерки се прилагат тогава, когато се установи, че от даден участник на пазара са извършени действия, довели до увреждане на конкуренцията. Това е и съществената разлика спрямо прилагането на ex-ante регулация, където налагането на определени мерки има за цел да се предотврати нарушаването на условията за конкуренция. В този случай контролът се осъществява в перспектива, за разлика от типичния за дейността на конкурентното ведомство принцип на последващ контрол. КЗК прилага ex-ante контрол единствено що се касае до оценки на концентрации на стопанска дейност, от което следва, че възможността по силата на конкурентното право да бъдат наложени подходящи превантивни мерки за предотвратяване ограничаването на конкуренцията, е поставено в пряка зависимост от евентуалното осъществяване на сливания, вливания, придобивания или други форми на концентрация в сектора.

Като пример може да се посочи липсата на възможност по правилата на конкурентното право да се наложат задължения, свързани с осигуряване на достъп до изградените мрежи от предприятията на пазара. Доколкото всяка мрежа може да бъде оценена като самостоятелен обособен пазар, то отделните предприятия притежават господстващо положение по смисъла на Закона за защита на конкуренцията (ЗЗК) и Европейското конкурентно право (което КЗК като национален орган по конкуренция е длъжна да прилага) и всяка злоупотреба с такава доминация би подлежала на санкция. Ex-post регулирането обаче предвижда предприемането на мерки, едва когато се установи, че вече е налице необоснован отказ за предоставяне на достъп, което води до нарушаване на конкуренцията. Прилагането на този принцип не позволява да бъдат предприети адекватни мерки, които превантивно да въздействат на поведението на участниците на пазара и да създадат такива правила, които да не водят до необосновани откази за достъп, освен ако не се касае за случаи на концентрации между предприятия. В резултат на това, в рамките на конкурентното право липсва ефективна възможност за преодоляване на идентифицираните по-горе структурни бариери, като например наличието на инфраструктура, която не може лесно да бъде дублирана. Не са налице възможности, при спазване принципите на конкурентното право, да бъдат приложени такива мерки, които да премахнат възможността от препятстване на достъпа до тази инфраструктура.

Ex-post регулацията представлява прилагане на последващ контрол и е свързана с предприемане на санкционни мерки за вече извършено нарушение. Този принцип на

регулиране обаче не дава възможност за налагане на несанкционни мерки като например ценови ограничения на предприятията, чиято ценова политика може да доведе до нарушаване на условията за конкуренцията. В тази връзка, липсата на възможност въз основа на нормите на конкурентното право да се предприема конкретни мерки за бързо и ефективно въздействие върху ценовите условия за предоставяне на електронни съобщителни услуги на практика отнема възможността за стимулиране на конкуренцията на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

Следва да се отбележи и обстоятелството, че принципите за последваща регулация, т.е. след установяване на вече извършено нарушение, не включват възможността за периодично събиране на информация от предприятията, което ограничава възможността за анализ на тенденциите относно развитието на пазара в перспектива. По този начин се отнема възможността за предприемане на бързи и адекватни мерки, с цел да се предотвратят възможностите за нарушаване на конкуренцията.

Като се има предвид посоченото, с оглед установените високи и непреходни бариери и липсата на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията, налагането от конкурентния регулаторен орган на имуществените санкции за вече извършени нарушения са недостатъчен механизъм за преодоляване на тези бариери, дори и санкциите да бъдат налагани в чести случаи. За ефективното развитие на пазара е необходимо предприемането на мерки, които да могат да предотвратят извършването на нарушения, които увреждат конкуренцията, което не може да се постигне със заложените в конкурентното право правомощия за последващо (ex-post) регулиране.

5.4. Заключение

След прилагането на теста на трите критерия може да бъде направен извод, че разглежданият пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи удовлетворява трите кумулативно приложени критерия и предполага ex-ante регулиране.

В Разяснителната бележка²⁰ се обръща внимание на факта, че удовлетворяването на трите критерия не означава автоматично, че е необходимо регулиране на този пазар. Регулация е необходима само в случаите, когато се докаже наличието на едно или няколко предприятия със значително въздействие върху пазара.

²⁰ Разяснителна бележка, стр. 11

V. Анализ и оценка на съответния пазар

1. Въведение

След определянето на границите и участниците на съответния пазар на едро на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (Раздел IV от документа) и въз основа на събраната информация по реда на Раздел III на Методиката, КРС извършва анализ на съответния пазар, който има за цел да оцени:

- наличието на предпоставки, възпрепятстващи функционирането на пазара и ефективната конкуренция, които могат да позволят на едно или повече предприятия, участници на съответния пазар, самостоятелно или съвместно, да имат господстващо поведение до степен на съществена независимост от конкуренти, потребители и крайни потребители;
- наличието на възможности за прехвърляне на пазарна сила на свързани пазари²¹.

Съгласно чл. 14, параграф 2 от Рамковата директива и чл. 24 от Методиката, предприятие със значително въздействие върху пазара е предприятие, което самостоятелно или съвместно с други се ползва от позиция, равностойна на господстваща, т.е. позиция на икономическа сила, позволяваща му да следва поведение до съществена степен независимо от конкуренти, потребители и крайни потребители.

Ефективна конкуренция на съответния пазар е налице, когато нито едно предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, самостоятелно или съвместно с други предприятия, няма значително въздействие върху този пазар²².

2. Критерии, използвани при анализа на ефективността на конкуренцията и определяне на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар

Съгласно чл. 75 от Насоките за извършване на пазарни анализи господстващо положение на даден съответен пазар се установява по редица критерии и преценката за него се основава на перспективен анализ на пазара, обхващащ бъдещ период от две години, като се вземат предвид съществуващите пазарни условия. Като отправна точка в анализа и показател за наличието на пазарна мощ обикновено се използват пазарните дялове. Самото наличие на висок пазарен дял обаче не е достатъчно, за да се установи присъствие на значително господстващо положение.

Освен пазарния дял, критериите, които се използват за измерване на пазарната мощ на съответните предприятия, зависят от конкретните характеристики на съответния пазар. Националните регулаторни органи са тези, които следва да определят кои критерии са най-подходящи за анализиране на пазарното присъствие²³. Част от критериите, които могат да бъдат използвани за установяване наличието на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, са посочени в чл. 156, ал. 3 и 4 от ЗЕС и в чл. 35 и 36 от Методиката.

При анализа на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, следва да се отчете фактът, че предприятията, предоставящи услугата терминиране на гласови повиквания, притежават качеството на

²¹ Член 23 от Методиката

²² Член 25, ал. 2 от Методиката

²³ Точка 77 от Насоките

естествени (фактически) монополисти на съответния пазар, включващ единствено собствената им мрежа.

КРС счита, че с оглед монополистичния характер на пазара не е релевантно да използва всички критерии за установяване наличието на значително въздействие върху пазара, които са залегнали в Насоките²⁴, в ЗЕС и в Методиката²⁵. КРС поддържа направените в предходния пазарен анализ изводи по отношение на критериите, които не са приложими при анализа на пазара на едро на гласови повиквания, терминирани в индивидуални мобилни мрежи. Като пример следва да се посочи наличието на продуктово разнообразие и добре развита дистрибуторска и пласментна мрежа, тъй като обект на анализа е услуга, предоставяна на едро от предприятията. Друга група критерии не биха променили съществено резултатите от анализа, поради факта, че дейност на всеки от разглежданите пазари осъществява само по едно предприятие и са налице непреодолими бариери за навлизане на всеки от пазарите. По тези причини анализът на критерии като общ размер на предприятието, наличие на икономии от мащаба, обхвата, вертикална интеграция, както и наличие на лесен или привилегирован достъп до капиталовите пазари и/или финансови ресурси не би променил по никакъв начин изводите, направени по отношение на определянето на предприятия със значително въздействие върху пазара.

При анализа на ефективността на конкуренцията и при определянето на предприятия със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС отново ще анализира следните четири критерия:

- пазарен дял на предприятието;
- наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар;
- недостатъчна или слаба покупателна способност;
- цени и ценова политика.

2.1. Пазарен дял

Оценката на пазарния дял е отправна точка при анализа на значителното въздействие върху пазара. Ако пазарният дял на едно предприятие е по-голям от 50%, то това може да бъде разглеждано като ясен знак за наличието на значително въздействие върху пазара, освен при изключителни обстоятелства. По правило предприятия с пазарен дял под 25% не се считат за предприятия със значително въздействие върху пазара²⁶.

Както вече беше посочено, в рамките на настоящия анализ всяка мобилна мрежа, в която се терминират гласови повиквания, се разглежда като отделен пазар (Раздел IV, т. 4. „Заклучение”). Това означава, че всяко предприятие по презумпция има 100% пазарен дял на съответния пазар на терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа, както на база терминирани минути, така и на база приходи от терминиране на гласови повиквания в собствената мрежа. Техническата невъзможност за навлизане на други предприятия на съответните пазари (разгледана по-подробно в следващата т. 2.2. на Раздел V) се обуславя и от факта, че този пазарен дял е бил

²⁴ Точка 78 от Насоките

²⁵ Член 35 и чл. 36 от Методиката

²⁶ Точка 75 от Насоките

стопроцентов през целия разглеждан изминал период и ще остане такъв и през следващите две години.

Стопроцентовият пазарен дял е предпоставка всички предприятия, които предоставят услугата терминиране в собствената си мобилна мрежа да определят независимо своите цени за терминиране, което е признак, че всяко предприятие има значително въздействие върху съответния пазар, включващ собствената му мобилна мрежа. Въпреки това пазарният дял сам по себе си е недостатъчен за извеждането на категорично заключение дали дадено предприятие има значително въздействие върху пазара и трябва да се разглежда в неразривна връзка с критерии, заложиени в т. 78 от Насоките за извършване на пазарни анализи и чл. 35 и чл. 36 от Методиката, като в конкретния анализ се използват критериите, посочени в т. 2.

2.2. Наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар

При наличие на входни бариери за навлизане на нови предприятия на даден пазар, предприятие, извършващо дейност на него, може да увеличи цените на предлаганите електронни съобщителни мрежи и/или услуги и да реализира устойчива свръхпечалба, без това да позволи навлизането на нови предприятия, които биха я намалили²⁷.

Както бе посочено по-горе, прилагането на принципа „Викащата страна заплаща повикването“ (Calling Party Pays Principle) ограничава взаимозаменяемостта на услугата терминиране на гласови повиквания и изключва възможността за навлизане на нови предприятия на разглеждания пазар (Раздел IV, т. 2.2.2. „Взаимозаменяемост при предлагането на пазари на едро“).

Бариера за навлизане на пазара е и технологичното ограничение, при което единствено предприятието, собственик на дадена мрежа, има възможност да терминира дадено гласово повикване, предназначено за негов потребител. Други предприятия, освен предприятието, чийто потребител е виканата страна, нямат възможност да предоставят услугата терминиране поради липсата на инфраструктура, която да осигурява тази възможност. Така контролът върху собствената инфраструктура на предприятията, която не може да бъде дублирана, се явява непреодолима бариера, изключваща навлизането на други предприятия на съответния пазар. Поради това пазара се ограничава само в рамките на една мобилна мрежа.

Предвид гореизложеното КРС е на мнение, че дори навлизането на нов участник не би довело до промяна в структурата на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, тъй като новият участник на пазара ще има 100% –ов дял на пазара на терминиране в собствената му мрежа.

Имайки предвид липсата на конкуренция на всеки от разглежданите пазари (при пазарен дял от 100% на всяко предприятие), както и непреодолимите бариери за навлизане на всеки от тях, КРС счита, че всички предприятия, които предоставят услугата терминиране в собствената си мобилна мрежа са предприятия със значително въздействие върху пазара.

²⁷ Член 35, ал. 12 от Методиката

2.3. Недостатъчна или слаба покупателна способност

Ако дадено предприятие има потребители със силни позиции при водене на преговори, то те на теория имат възможност да окажат въздействие върху конкуренцията и да ограничат способността на предприятието да следва поведение независимо от своите потребители. Подобен тип силна покупателна способност е налице, когато тези потребители закупуват голям дял от предлаганите от предприятието електронни съобщителни мрежи и/или услуги, реализират значителна част от постъпленията на предприятието, добре са информирани за алтернативни предприятия, предлагащи сходни електронни съобщителни мрежи и/или услуги, и са в състояние да преминат лесно и без значителни разходи към електронни съобщителни мрежи и/или услуги, предлагани от други предприятия, и/или дори да започнат сами да предоставят съответните електронни съобщителни мрежи и/или услуги²⁸.

В таблицата по-долу са представени относителни дялове на терминираните в мобилните мрежи минути през периода 2008-2010 г. в зависимост от мрежите, генериращи повикването – фиксирани и мобилни мрежи в страната и международни мрежи.

Таблица 3

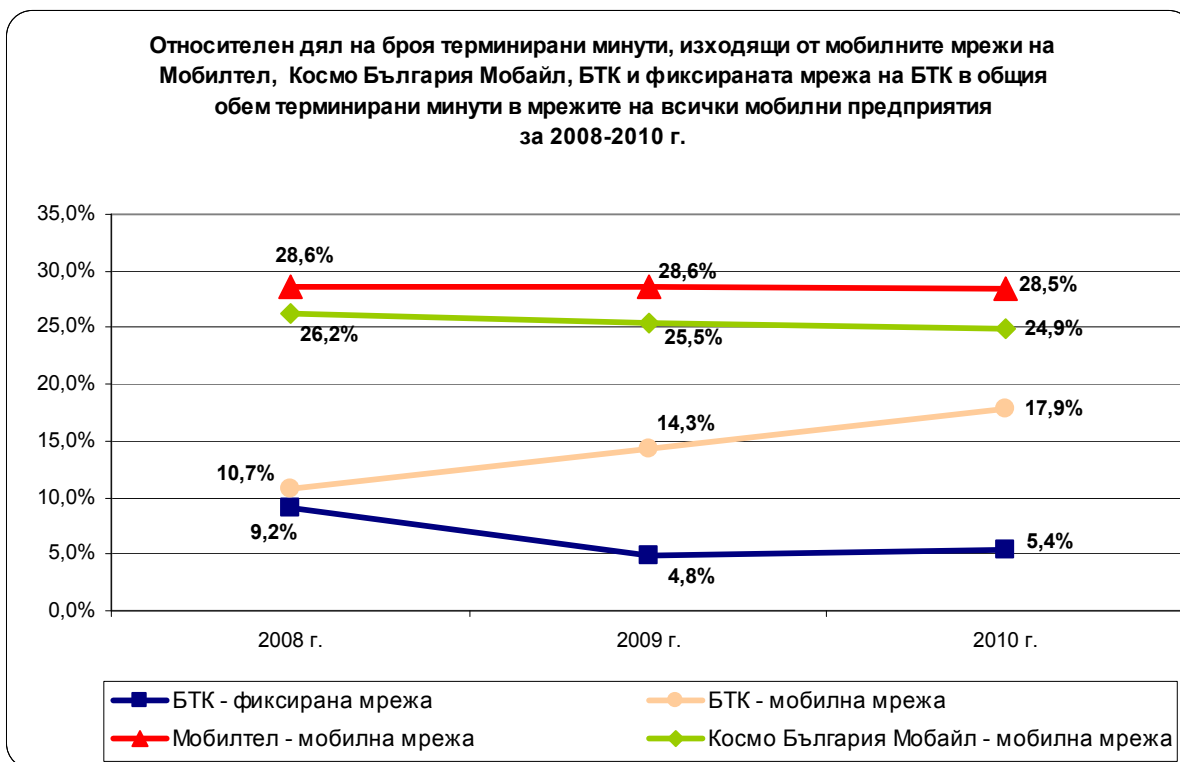
Терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи през периода 2008-2010 г.			
	2008 г.	2009 г.	2010 г.
от фиксирани мрежи в страната	10,11%	5,72%	6,35%
от мобилни мрежи в страната	65,61%	68,30%	71,30%
от международни мрежи	24,28%	25,99%	22,35%

Източник: Данни, подадени в КРС

Видно от данните, делът на закупените минути за терминиране между мобилните предприятия, осъществяващи дейност на съответния пазар, нараства с около 6 проценти пункта през периода и остава изключително висок към края на 2010 г. – 71,3%.

Предприятията, генерирали най-голям обем повиквания към мобилните мрежи в страната, т.е. реализиращи най-голямо потребление на услугата терминиране на гласови повиквания, са „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК (мобилни мрежи). На следващо място е историческото предприятие БТК – фиксирана мрежа (през 2008 г. делът на закупените от него минути е 9,2%). В рамките на периода 2008-2010 г. в посочените мрежи на тези три предприятия са генерирани средно малко над 70% от всички минути, терминирани в мрежите на трите мобилни предприятия. На фигура 9 е илюстрирана динамиката в относителните дялове на броя терминирани минути от гласови повиквания, изходящи от фиксираната мрежа на БТК и от мобилните мрежи на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК и завършващи в мрежите на разглежданите три мобилни предприятия.

²⁸ Член 35, т. 4 от Методиката

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 9

„Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са двата най-големи купувача на услугата терминиране в мобилни мрежи. Също така, въпреки че относителният дял на броя терминирани минути от фиксираната мрежата на БТК в мобилните мрежи намалява, заради по-големия брой потребители на мобилните предприятия и съответно по-големия брой разговори между потребители на различни мобилни мрежи, историческото предприятие (фиксирана мрежа) продължава да бъде един от основните купувачи на тази услуга. През периода 2008-2010 г. нараства дялът и на мобилната мрежа на историческото предприятие, като през разглеждания период то се явява третият най-голям купувач на услугата терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи. Следователно може да се приеме, че тези предприятия имат възможност да окажат въздействие върху предлаганите цени за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

По принцип мобилните предприятия, осъществяващи дейност на съответния пазар, закупуват терминиране един от друг, като дялът на закупените минути за терминиране между тях нараства през разглеждания период. В резултат от прилагането на принципа „Викащата страна заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle), ако предприятие А увеличи цената за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа, то това най-вероятно ще рефлектира върху крайната цена на дребно за потребителите на другите предприятия, които осъществяват повиквания към номера на предприятие А. Имайки предвид факта, че потребителите се интересуват от цената на дребно за осъществяване на повиквания, КРС счита че потребителите на предприятие А не биха взели под внимание увеличението на цените за терминиране на тяхното предприятие. Точно обратното би било поведението на потребителите на конкурентните мобилни предприятия и най-вероятно тези предприятия ще имат стимул за увеличение на собствените си цени за терминиране, защото това няма да се отрази

пряко на техните потребители. В резултат от тази липса на натиск от пазара на дребно върху прилаганите цени за терминиране на повиквания, мобилните предприятия не биха прилагали по-ниски цени за терминиране, имайки предвид, че хипотетично увеличение на тези цени ще рефлектира само върху цените на дребно за потребителите на конкурентните мрежи. От друга страна, мобилните предприятия в страната предлагат по-ниски цени на дребно за повиквания в рамките на собствената мрежа (оп-net). По този начин предприятията привличат повече потребители към собствената си мрежа, тъй като повикванията във фамилни, корпоративни, приятелски и други групи, членовете на които са потребители на едно мобилно предприятие, ще бъдат по-евтини.

В допълнение към гореизложеното, с Решение на КРС № 237 от 17.03.2009 г. БТК, „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са определени за предприятия със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на повиквания в определено местоположение в собствените си обществени телефонни мрежи. С Решение на КРС № 236 от 17.03.2009 г. посочените предприятия са определени за такива със значително въздействие на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуалните им мобилни мрежи.

Регулаторната намеса чрез определянето на цените на едро за терминиране в мрежите на тези три предприятия, ограничава възможността им да оказват конкурентен натиск като поддържат високи цени за терминиране в собствената мрежа и прилагат дискриминационни практики. Задължението за взаимно свързване с други електронни съобщителни мрежи и големият брой потребители на всяко от предприятията ограничават възможността им да отказват закупуването на услуги по терминиране, което е начин за оказване на въздействие за понижаването на цената на тази услуга. Всичко това силно намалява покупателната способност на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК и допълнително стимулира възможността на предприятията, предоставящи услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, да следват поведение независимо от своите потребители.

Според установената практика за предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания, както и според наложения принцип „Викащата страна заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle), предприятието, купуващо услугата терминиране на гласово повикване, няма техническата възможност да избере своя доставчик на услугата терминиране, тъй като тази услуга може да бъде предоставена само и единствено от предприятието, чийто потребител е виканата страна. По същата причина не съществува и възможност дадено предприятие-купувач само да предостави нужната му услуга по терминиране на гласово повикване. Следователно предприятията-купувачи нямат възможност да оказват каквото и да е въздействие върху своите доставчици чрез тяхната замяна с други доставчици или като започнат сами да предоставят необходимите им услуги.

С оглед изложеното дотук, разглеждайки най-големите потребители на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи за периода 2008 - 2010 г., КРС стига до заключението, че към настоящия момент не са налице предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да оказват въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

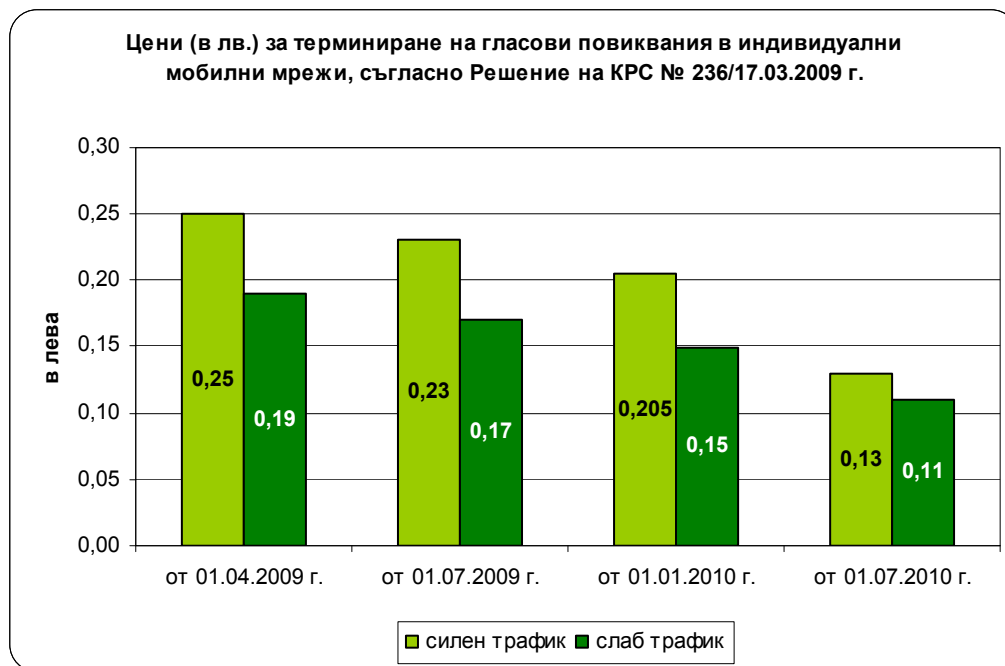
2.4. Цени и ценова политика

Съгласно Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС предприятията със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи следва да прилагат цени за терминиране в собствените си мрежи, в съответствие с определения от КРС план за поетапно намаляване на цените (glide path). С прилагането на горепосоченото решение се премахна и асиметрията в цените за терминиране в мобилните мрежи, в зависимост от произхода на трафика – от фиксирани или мобилни мрежи в страната.

С цел да се постигне равнопоставено третиране на входящите международни повиквания, с Решение № 320 от 24.03.2011 г. КРС наложи на предприятията със значително въздействие върху пазара специфични задължения за достъп, прозрачност и равнопоставеност, както и ценови ограничения, които изравняват цените за терминиране на входящи международни повиквания с цените за терминиране на входящи национални повиквания. Към момента асиметрията между цените за терминиране на национални и международни повиквания обективно е все още налице, поради неизпълнение от страна на предприятията на Решение № 320 от 24.03.2011 г. Ценовата политиката и цените на пазарите на дребно през разглеждания период (2008-2010 г.) се определят свободно от мобилните предприятия, като прилаганите от тях цени се представят за сведение в КРС.

2.4.1. Динамика на цените за терминиране

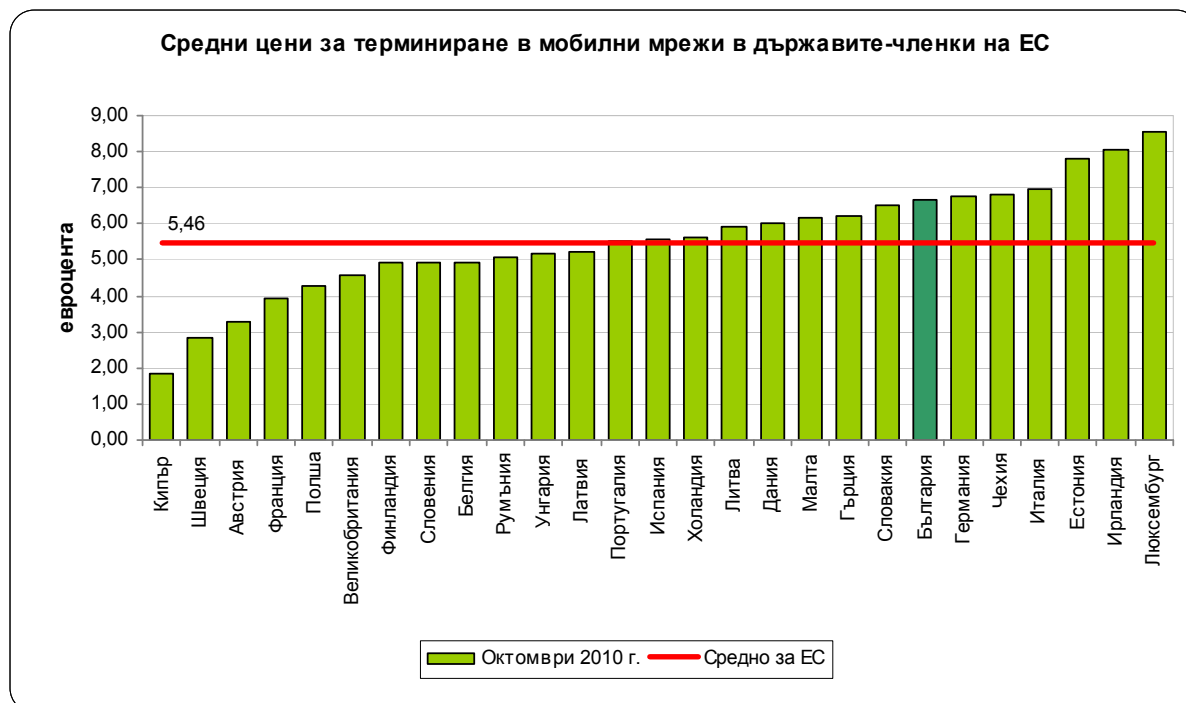
През периода 1 април 2009 – 31 декември 2010 г., мобилните предприятия „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК прилагаха цените за терминиране на национален трафик, наложени им от КРС с Решение № 236 от 17.03.2009 г. На следващата фигура е представена информация за намалението на цените на едро, съгласно плана за поетапно намаление.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 10

Вследствие на предприетите регулаторни мерки от страна на КРС цените за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, генерирани от мрежи в страната, са намалели с около 48% и 42% съответно в часове на силен и слаб трафик. На фигура 11 са представени средните цени за терминиране в часове на силен трафик към октомври 2010 г. в България и държавите-членки на ЕС.

Източник: European Commission, Digital Agenda Scoreboard 2011

Фигура 11

Видно от представената на фигура 11 информация, вследствие на предприетите действия от страна на регулатора, цените за терминиране в България вече не са най-високите в ЕС, както бе към края на 2007 г. Постигнатото реално намаление на цените на едро за терминиране на национален трафик, обаче, все още подрежда страната ни в групата на държавите с цени над средното ниво.

По отношение на цените за терминиране на международни повиквания, КРС прие Решение № 320 от 24.03.2011 г. С посоченото решение комисията наложи на „Мобилтел“ ЕАД, „Космо България Мобайл“ ЕАД и БТК задължение за прилагане на цени за терминиране на входящи международни гласови повиквания в индивидуалните им мобилни мрежи в размер на 0,13 лв./мин. считано от 01.04.2011 г. С налагане на посоченото задължение се изравняват цените за терминиране на национални и международни повиквания в индивидуалните мобилни мрежи.

В Решение № 320 от 24.03.2011 г. КРС е установила, че констатациите, направени от регулатора в Решение № 236 от 17.03.2009 г. са относими и към предоставянето на услугата терминиране на международни гласови повиквания. Дефиницията на съответните пазари, разгледана в Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС, както и в настоящия документ, включва и предоставянето на услугата терминиране на повиквания, първично генерирани в мрежа извън територията на Република България. Съответните продуктови пазари, съгласно Решение № 236 от 17.03.2009 г. и настоящия документ, включват индивидуалните мрежи на всяко от предприятията, определени за такива със значително въздействие върху пазара.

От направения в Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС анализ е видно, че е налице прилагане на прекомерно високи цени за терминиране на международни повиквания. Наред с това, анализът показва наличие на асиметрия – предприятията поддържат по-високи цени за терминиране на повиквания, постъпващи от мрежи извън територията на Република България, спрямо цените за терминиране на повиквания, постъпващи от национални мрежи. Тъй като не са налице конкретни данни и обективни основания, въз основа на които да се приеме, че съществуват различия в разходите на мобилните предприятия за предоставяне на услугата „терминиране”, дължащи се на вида и географското местоположение на мрежата, от която произхожда повикването, КРС счита, че не са налице основания за разлика в цените за терминиране на повиквания от национални мрежи и за терминиране на повиквания от мрежи извън територията на Република България.

Предвид гореизложеното КРС счита, че фактори като силна покупателна способност на потребителите и/или собствен интерес на мобилните предприятия не са допринесли за намаляването на цените за терминиране на гласови повиквания. По-скоро, без съществуващото задължение за ценова регулация и при условие, че предприятията продължат да определят цените си за терминиране свободно, те биха останали на значително по-високи нива.

2.4.2. Ценова политика по отношение на повиквания към фиксирани мрежи

При анализа и оценката на ценовата политика, провеждана от мобилните предприятия, трябва да бъде взета под внимание връзката между цените на предлаганите от предприятията услуги на едро и на дребно. Това се налага поради факта, че освен всички други разходи, цената на услугата на дребно за осъществяване на гласово повикване към друга мрежа, предлагана от едно предприятие, включва в себе си и цената за услугата на едро за терминирането на това повикване в мрежата, чийто потребител е виканата страна.

В таблица 4 е представено сравнение на средните цени на дребно за осъществяване на повикване от мобилни към фиксирани мрежи и от фиксирани към мобилни мрежи през 2010 г.:

Таблица 4

Вид трафик \ Цени	Средни цени за повиквания на дребно (в лв.)	Средни цени за терминиране на едро (в лв.)	Марж между цените на дребно и на едро (в лв.)	Марж между цените на дребно и на едро (в %)
От мобилни мрежи към фиксираната мрежа на БТК	0,111	0,018	0,093	83,8%
От мобилни мрежи към други фиксирани мрежи	0,136	0,018	0,117	86,4%
От фиксираната мрежа на БТК към мобилни мрежи	0,324	0,160	0,164	50,7%
От други фиксирани мрежи към мобилни мрежи	0,274	0,153	0,121	44,1%

Източник: Данни, подадени в КРС

През 2010 г. средната цена на дребно за повикване от мобилна мрежа към фиксираната мрежа на БТК е 0,111 лв. Средната цена на дребно за повикване от мобилна мрежа към фиксирана мрежа на алтернативен оператор е 0,136 лв. Както вече беше споменато, тези потребителски цени включват в себе си, освен всички други разходи на предприятието, което генерира повикването, и цената за терминиране на повикването, заплащана на предприятието, предоставящо услугата терминиране в собствената му мрежа (средните цени за терминиране са представени също в таблица

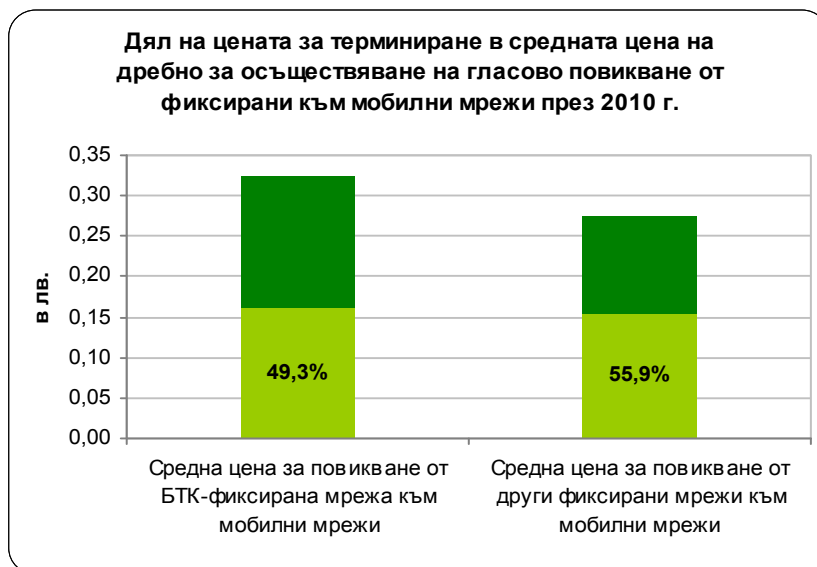
4). На фигура 12 са представени графично относителните дялове, които имат цените за терминиране във фиксирани мрежи в крайните цени за повиквания от мобилни мрежи към фиксираните мрежи на БТК и на останалите алтернативни предприятия.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 12

От друга страна, през 2010 г. средната цена на дребно за повикване от фиксираната мрежа на БТК към мобилна мрежа е 0,324 лв. Средната цена на дребно за повикване от фиксирана мрежа на алтернативен оператор към мобилна мрежа е 0,274 лв. На фигура 13 са представени относителните дялове, които имат цените за терминиране в мобилни мрежи в крайните цени за повиквания от фиксираните мрежи на БТК и на останалите алтернативни предприятия.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 13

В резултат от намаляване на цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи, съгласно Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС и премахване на асиметрията по отношение на произхода на трафик (фиксирана или мобилни мрежи), се наблюдава и намаляване спрямо 2007 г. на цените на дребно за повиквания от фиксираните мрежи

на БТК и на алтернативните предприятия към мобилните мрежи, съответно с около 44% и 36,6%. Същевременно намалява и делът на цената за терминиране в средната цена на дребно (фигура 13) спрямо данните от края на 2007 г., съответно с 14 и 31 процентни пункта. Въпреки това, цените за терминиране представляват много голям процент в крайната потребителска цена за осъществяване на гласово повикване от фиксирана към мобилна мрежа – около 50%.

Мобилните предприятия, от своя страна, имат възможност да реализират свръхпечалба от предлаганите от тях цени за повиквания към фиксирани мрежи, възползвайки се от по-ниските средни цени за терминиране във фиксирани мрежи, като се наблюдава намаление на дела на centa за терминиране в средната цена на дребно за повиквания от мобилни към фиксирани мрежи спрямо данните за 2007 г. с 30 и 25 процентни пункта. Видно от представената на фигура 12 информация, делът на centa за терминиране в средната цена на дребно за осъществяване на повиквания от мобилни към фиксирани мрежи в страната е много по-малък (16% и 13%) в сравнение с делът на centa за терминиране в средната цена на дребно за повиквания от фиксирани към мобилни мрежи в страната (фигура 13).

Поради тези причини КРС счита, че мобилните предприятия, възползвайки се от цените за терминиране във фиксирани мрежи (съобразно Решение № 237 от 17.03.2009 г. на КРС) и задържайки в определена степен нивата на цените на дребно към фиксирани мрежи, имат възможност за реализиране на изключително голяма печалба.

2.4.3. Ценова политика по отношение на повиквания към други мобилни мрежи

Високите цени за терминиране на гласови повиквания от една мобилна мрежа в друга, прилагани до приемане на Решение на КРС № 236 от 17.03.2009 г. се отразяваха пряко и върху ценовата политика, прилагана от всяко мобилно предприятие спрямо останалите мобилни предприятия – в частност стремеж към т.нар. „затваряне на трафик” в рамките на една мобилна мрежа. „Затварянето на трафик” представлява продуктова и ценова стратегия на мобилните предприятия, при която на един потребител се създават далеч по-добри условия за повиквания към потребители на същата мрежа (on-net повиквания), отколкото към потребители на други мрежи (off-net повиквания). Този пазарен дефект произтича от наложилата се практика „Викащата страна да заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle) и свързаната с нея услуга терминиране, цената на която е включена в цената на дребно, заплащана от викация потребител.

Чрез налагането на графика за поетапно намаляване на цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи, КРС си постави за цел разрешаване и на пазарния проблем, свързан със „затварянето на трафик” в рамките на собствената мрежа.

Таблица 5

Процентно разпределение на трафика в рамките на мрежата и към други мрежи през периода 2008-2010 г.						
Предприятие	2008 г.		2009 г.		2010 г.	
	Трафик в рамките на мрежата (on-net)	Трафик към други мрежи (off-net)	Трафик в рамките на мрежата (on-net)	Трафик към други мрежи (off-net)	Трафик в рамките на мрежата (on-net)	Трафик към други мрежи (off-net)
Мобилтел	87,8%	12,2%	89,4%	10,6%	89,5%	10,5%
Космо България Мобайл	85,4%	14,6%	86,4%	13,6%	87,6%	12,4%
БТК	73,8%	26,2%	71,7%	28,3%	71,9%	28,1%
Общо	85,1%	14,9%	85,7%	14,3%	85,8%	14,2%

Таблицата съдържа данни, обявени за търговска тайна

Източник: Данни, подадени в КРС

Въпреки намалението на цените за терминиране се запазва ясно изразената тенденция за „затваряне на трафик” в мрежите на всяко от предприятията, като при най-голямото от тях off-net трафикът намалява до 10,5% през 2010 г.

В следващата таблица е представена информация за реализирания трафик (в минути) в рамките на мрежата (on-net) и към други мрежи (off-net) за всяко от предприятията.

Таблица 6

Трафик (в мин.) в рамките на мрежата и към други мрежи през периода 2008-2010 г.						
Предприятие	2008 г.		2009 г.		2010 г.	
	Трафик в рамките на мрежата (on-net)	Трафик към други мрежи (off-net)	Трафик в рамките на мрежата (on-net)	Трафик към други мрежи (off-net)	Трафик в рамките на мрежата (on-net)	Трафик към други мрежи (off-net)
Мобилтел	ТЪРГОВСКА ТАЙНА					
Космо България Мобайл						
БТК						
Общо	9 003 163 447	1 574 404 425	10 386 836 929	1 730 861 892	11 628 213 969	1 918 549 277

Източник: Данни, подадени в КРС

Видно от данните в таблица 6, въпреки намаляването на относителния дял на трафика към други мрежи, в абсолютна стойност този трафик нараства за периода 2008 г.–2010 г. с 22%. От друга страна, през разглеждания период, трафикът в рамките на мрежата за трите предприятия нараства повече - с почти 30%.

На фигура 14 са представени средните потребителски цени²⁹ през 2010 г. за осъществяване на гласово повикване от една мобилна към друга мобилна мрежа, както и за осъществяване на гласово повикване в рамките на една мобилна мрежа.

Източник: Данни, подадени в КРС

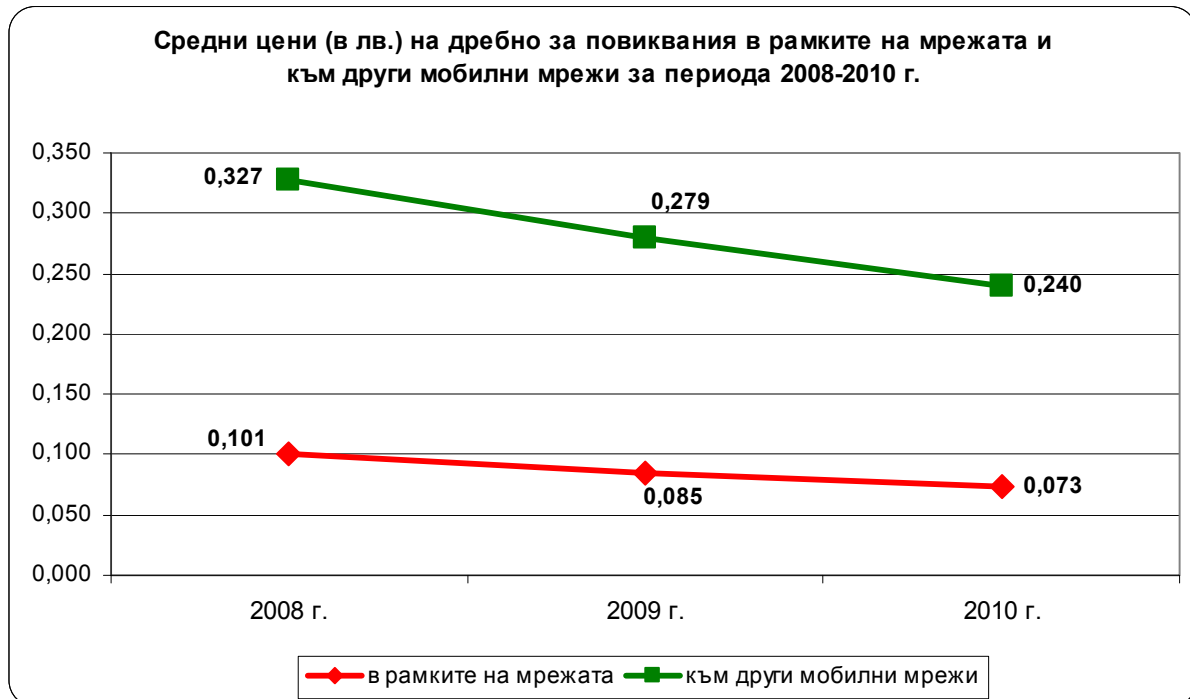
Фигура 14

Почти 3,5 пъти е по-ниска цената на дребно за гласово повикване в рамките на една мобилна мрежа в сравнение с цената за гласови повикване към други мобилни мрежи, което води до споменатото „затваряне на трафик” в мрежите на предприятията. В допълнение към това, общия обем реализиран трафик в рамките на мобилните мрежи е 2,2 пъти по-голям от обема на трафика, реализиран между мобилните предприятия, в случай че безплатните минути не се вземат предвид в изчисленията. В случай, че тези

²⁹ Средните цени са изчислени като частно между общите приходи, генерирани от предоставянето на изходящи повиквания към определен тип мрежа, и общия обем на изходящия трафик към тази мрежа. Следва да се отбележи, че при изчисляването на средните цени са взети предвид и приходите от месечен абонамент, като тази сума е разпределена пропорционално в зависимост от съотношението на трафика

минути бъдат отчетени, то трафикът в рамките на собствената мрежа е почти 9 пъти повече от този между различните мобилни мрежи в страната.

На следващата фигура е представена информация за динамиката в цените на дребно за повиквания в рамките на мрежата и към други мобилни мрежи за периода 2008-2010 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 15

Прави впечатление тенденцията на намаление на средните цени при двата вида повиквания през разглеждания период. Намалението при цените за повиквания в рамките на мрежата е с почти 28%, а това при цените за повиквания към други мобилни мрежи е почти същото – 27%. Все още, обаче, е налице значителна разлика в цените на двата вида повиквания, което допълнително засилва ефекта от т.нар. „затваряне на трафик в собствената мрежа”.

Ценовата политика на предприятията обслужва продуктите им стратегии, които продължават да целят голяма част от повикванията към мобилни мрежи да бъдат в рамките на мрежата на предприятието, предлагайки множество пакети, включващи безплатни минути във фамилни, корпоративни, приятелски и други групи, членовете на които са потребители на едно мобилно предприятие.

Подобни продуктови и ценови стратегии водят до запазване на статуквото на пазара на мобилни услуги, утвърждавайки позициите на големите предприятия и ограничавайки възможностите на навлизащите по-малки такива. Това се дължи на факта, че един евентуален нов потребител на мобилни услуги би предпочел да стане потребител на предприятие, чиито потребители са хората, с които той евентуално би говорил най-често. В резултат на посоченото, най-голямо предимство имат установените предприятия с голям брой потребители, в сравнение с новонавлизащите компании.

С оглед изложеното дотук КРС потвърждава отново своето заключение, че практиката на „затваряне на трафик” в рамките на една мобилна мрежа, свързана с

поддържането на относително високи цени за терминиране на гласови повиквания, може да бъде окачествено като *ценова и продуктова дискриминация* от страна на мобилните предприятия по отношение повикванията към други мобилни мрежи в полза на повикванията в рамките на една мобилна мрежа.

VI. Определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара

В резултат на извършения пазарен анализ, имащ за цел да оцени наличието на предпоставки, възпрепятстващи ефективната конкуренция на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, вземайки предвид изводите, направени при анализа на всеки един от разгледаните критерии, а именно:

- фактът, че всяко едно от разглежданите предприятия има 100% пазарен дял на съответния пазар, включващ собствената му мрежа;
- липсата на конкуренция на всеки от разглежданите пазари и непреодолимите бариери за навлизане на тях;
- липсата на предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да окажат въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи;
- потенциалната липсата на инициатива, от страна на разглежданите предприятия, за намаляване на цените за терминиране на гласови повиквания, без ефективна регулаторна намеса,

КРС достигна до заключението, че следва да определи:

- „Мобилтел” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Космо България Мобайл” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Българска телекомуникационна компания” АД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS.

За предприятия със значително въздействие на пазара са определени всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги. Евентуалната поява на ново предприятие, осъществяващо електронни съобщения посредством мобилна наземна мрежа и предоставящо мобилни мрежи и/или услуги, би трябвало да бъде анализирана допълнително и да бъде доказана необходимостта то да бъде определено за предприятие със значително въздействие на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа.

VII. Определяне на специфични задължения

1. Изводи относно необходимостта от регулаторна намеса

Като предприятия със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласово повикване в индивидуални мобилни мрежи, в резултат от заключенията от анализа на пазара на едро, са определени „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК за дейностите, осъществявани по стандарт GSM и UMTS. Както е установено при анализа на пазара, предприятията, предоставящи услугата терминиране на гласови повиквания, притежават качеството на естествени (фактически) монополисти на съответния пазар, включващ единствено собствената им мрежа. Заключение от пазарния анализ сочи, че по отношение на конкуренцията е налице непреодолима бариера, базирана на ниво инфраструктура. Съществуващите технологични ограничения (единствено предприятието, собственик на дадена мрежа, има възможност да терминира дадено гласово повикване, предназначено за негов потребител) и контролът върху собствената инфраструктура на предприятията, която не може да бъде дублирана, са основание КРС да счита, че не са налице предпоставки, които биха довели до промени в конкурентната среда и до намаляване на цените на услугите на разглеждания пазар, както към настоящия момент, така и в перспектива за следващите две години.

Наред с това, анализът установява редица потенциални конкурентни проблеми, свързани най-вече с наличие на отказ за съвместна търговия и за взаимно свързване, , прилагане на практика на „затваряне на трафик” в рамките на мобилната мрежа на всяко от предприятията, прекомерно високи цени и ценова дискриминация. Видно от анализа и оценката за състоянието на съответния пазар, съчетаването на пазарните дефекти, свързани с наличие на бариери за навлизане на съответния пазар, с практиката „викащата страна да заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle), водят до ограничаване на възможностите за стимулиране на конкуренцията чрез намаление на цените на услугите, предлагани на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания.

Отчитайки липсата на ефективна конкуренция на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, установена в резултат от пазарния анализ, както и наличието на потенциални конкурентни проблеми, КРС счита, че е налице основание на предприятията със значително въздействие на съответния пазар да бъде наложено или продължено поне едно от специфичните задължения, регламентирани в ЗЕС, както следва:

- задължение за достъп до и използване на специфични мрежови съоръжения – чл. 166, ал. 2, т. 4 и чл. 173 от ЗЕС;
- задължение за прозрачност – чл. 166, ал.2, т. 1 от ЗЕС;
- задължение за равнопоставеност (недискриминация) – чл. 166, ал. 2, т. 2 от ЗЕС;
- задължение за разделно счетоводство – чл. 166, ал. 2, т. 3 от ЗЕС;
- задължение за ценови ограничения, включително задължение за разходоориентираност на цените – чл. 166, ал.2, т. 5 от ЗЕС.

2. Цели и принципи при избор на специфични задължения

Предвид резултатите от пазарния анализ и установените пазарни дефекти, КРС, след преценка на необходимостта от това налага, продължава, променя и/или отменя

специфични задължения на предприятията, предоставящи на съответните пазари обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги за постигане на целите, определени в закона:

- създаване на условия за развитие на конкуренцията;
- подпомагане на развитието на единния вътрешен пазар на електронни съобщения на Общността;
- подкрепа на интересите на гражданите.

При избора на специфичните задължения, съгласно чл. 157 от ЗЕС, КРС е необходимо да спазва следните принципи:

- обосновааност – специфичните мерки, които регулаторът може да налага, да отговарят на действащите нормативни изисквания;
- пропорционалност – тежестта на задължението се съобразява с целения резултат, като регулаторът посочва причините за налагане на специфичните мерки за всяко предприятие.

3. Текущи задължения, наложени на предприятията

С Решение № 236 от 17.03.2009 г. като предприятия със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи КРС определи „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК и наложи на посочените предприятия следните специфични задължения:

- задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства;
- задължение за прозрачност;
- задължение за равнопоставеност;
- задължение за разделно счетоводство – по отношение на БТК задължението за разделно счетоводство е наложено на съответните пазари за терминиране на трафик в определено местоположение и на генериране на трафик от определено местоположение и се прилага по отношение на цялостната дейност на предприятието (Решение № 237 от 17.03.2009 г.). С оглед на това посоченото задължение за разделно счетоводство, наложено на БТК, се отнася и до услугите, предлагани от предприятието на разглеждания пазар;
- ценови ограничения, като по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД е наложено и задължение за прилагане на разходоориентирани цени. Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС бе обжалвано от „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД. Със свой окончателен акт от 18.10.2010 г. Върховният административен съд (ВАС) потвърди като законосъобразно решението на регулатора и същото към момента е влязло в законна сила.

С Решение № 320 от 24.03.2011 г. КРС наложи на предприятията със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи - „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК специфични задължения за достъп, прозрачност и равнопоставеност, както и ценови ограничения по отношение на терминирането на международни повиквания.

Посочените задължения са наложени от КРС като временни специфични задължения и се прилагат до приемане на решение на комисията, влязло в сила или с предварително изпълнение, за последващо определяне, анализ и оценка на съответните

пазари на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи и определяне на предприятия със значително въздействие върху тях, с което се налагат, продължават, променят или отменят съответни специфични задължения на тези предприятия.

Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС се обжалва пред ВАС от „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК. Към момента трите предприятия не изпълняват наложените им специфични задължения по отношение на терминирането на международни повиквания в собствените им мобилни мрежи. Предвид посоченото, КРС е стартирала изпълнително производство с оглед осигуряване прилагането на изискванията на Решение № 320 от 24.03.2011 г.

4. Оценка на въздействието на наложените специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху пазара

4.1. Осигуряване на изпълнението на наложените на предприятията специфични задължения

Осигуряването на изпълнението на Решение № 236 от 17.03.2009 г. изиска намесата на регулатора, чрез провеждане на изпълнително производство, поради липса на пълно и точно изпълнение от страна на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар на наложените им специфични задължения.

През месец юни 2009 г.³⁰ КРС изпрати на предприятията покани са доброволно изпълнение на наложените задължения. Поканите съдържаха известяване на предприятията за необходимостта да изпълнят задължения, както следва:

- да осигурят прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване с мобилните им мрежи и необходимия за неговото реализиране достъп, като публикуват и актуализират на официалната си страница в интернет необходимата информация;

- да публикуват и актуализират на официалната си страница в интернет цени и условия за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятията, включително при осъществяване на взаимно свързване на мобилните мрежи с фиксираните мрежи на предприятията;

- да внесат в КРС и да изпратят на предприятията, с които имат сключен договор за взаимно свързване, анекси към договорите с цел тяхното привеждане в съответствие с наложените с Решение № 236 от 17.03.2009 г. специфични задължения.

В поканите за доброволно изпълнение, изпратени на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД бе посочено, че предприятията следва да представят и становище относно определената от КРС методология за разработване, въвеждане и поддържане на аналитична счетоводна отчетност съгласно Анекс за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство от предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

³⁰ Покани изх. № 04-04-347 от 19.06.2009 г. до БТК, изх. № 12-01-3505 от 19.06.2009 г. до „Мобилтел” ЕАД и изх. № 12-01-3510 от 19.06.2009 г. до „Космо България Мобайл” ЕАД.

БТК изпълни задълженията си съобразно посоченото в поканата за доброволно изпълнение.

„Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД изпълниха частично поканите за доброволно изпълнение, като не изпълниха в цялост задължението си да внесат в КРС и да изпратят на дружествата, с които имат сключен договор за взаимно свързване, анекси към договорите с цел тяхното привеждане в съответствие с наложените с Решение № 236 от 17.03.2009 г. специфични задължения. Поради посоченото на дружествата бяха наложени седмични санкции, които се прилагаха до осигуряване на пълно изпълнение на Решение № 236 от 17.03.2009 г. Проблемите, свързани с подписването на споразумения за взаимно свързване между част от предприятията и „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД, както и възникналите други спорове между предприятията, са разгледани систематично по-долу в частта „Спорове между предприятията”.

Както се посочи в частта „Текущи задължения, наложени на предприятията”, към момента на анализа, специфичните задължения, наложени на предприятията с Решение № 320 от 24.03.2011 г. не се изпълняват ефективно, поради което е предприето изпълнително производство от страна на комисията.

4.2. Оценка на изпълнението на наложените на предприятията специфични задължения

Съгласно Решение на КРС № 236 от 17.03.2009 г. определените за предприятия със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, следва да прилагат цени за терминиране в собствените им мрежи съгласно определения от КРС план за поетапно намаляване на цените (glide path). Чрез изравняване на цените за терминиране на национален трафик, произхождащ от фиксирани или мобилни мрежи, определени от КРС, се премахна асиметрията в цените за терминиране в мобилните мрежи (фигура 10 от Раздел V, т. 2.4.1).

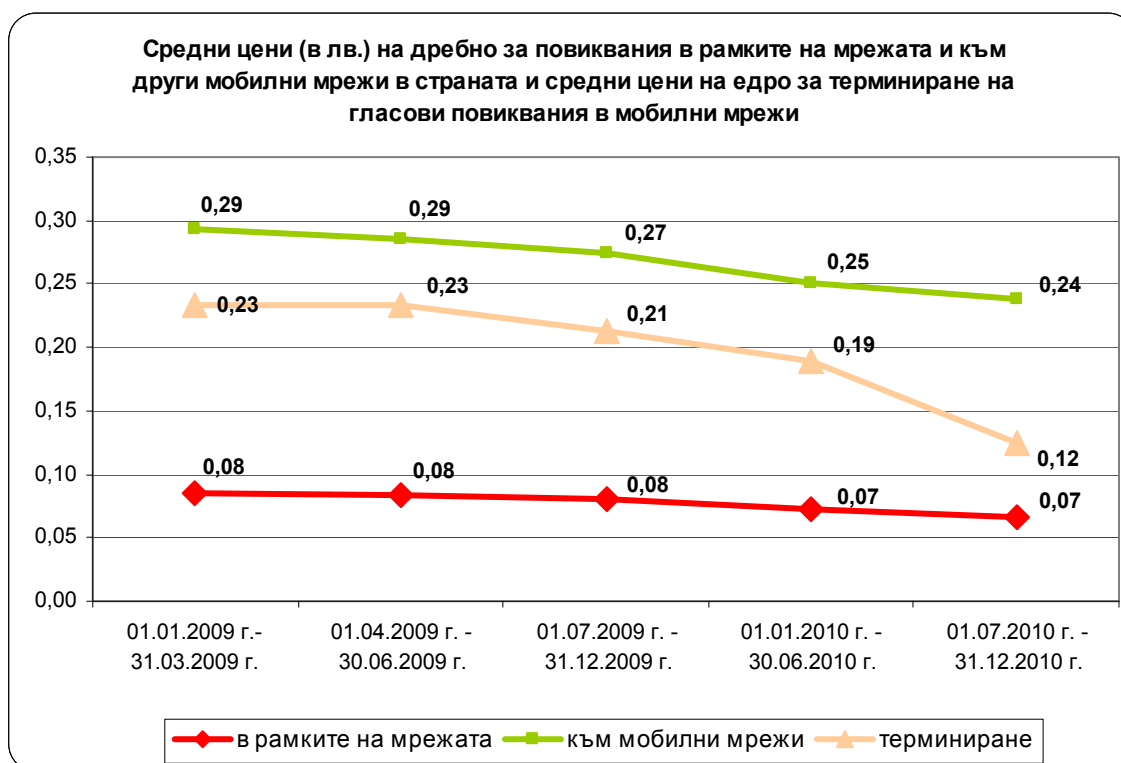
По отношение на цените за терминиране на международни повиквания, с Решение № 320 от 24.03.2011 г., КРС наложи задължение за прилагане на цена от 0,13 лв./мин. за терминиране на входящи международни гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, с което се изравняват цените за терминиране на национални и международни повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

Ефектът от наложените с Решение № 236 от 17.03.2009 г. ценови ограничения в комбинация със наложените задължения за прозрачност и равнопоставеност осигури премахването на дискриминационната практика за прилагане на асиметрични цени в зависимост от произхода на трафика – от фиксирана или мобилна мрежа, както и в ефективно намаление на цените за терминиране на национални повиквания. От друга страна, както бе посочено по-горе, към момента предприятията не изпълняват Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС и асиметрията по отношение на цените за терминиране на международни повиквания все още практически не е преодоляна, както не е налице и изпълнение на наложените задължения за достъп, прозрачност и равнопоставеност по отношение на терминирането на международни повиквания.

Въз основа на определените от КРС ценови нива цените за терминиране в България вече не са най-високите в ЕС, както бе към края на 2007 г. Съгласно плана за поетапно намаление, който се прилага от мобилните предприятия през периода 1 април 2009 г. – 31 декември 2010 г. цените за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, генерирани от мрежи в страната, са намалели съответно

с около 48% и 42% съответно в часове на силен и на слаб трафик, като нивото за 2010 г. е с около 20% над средното за ЕС.

Цените на пазарите на дребно през разглеждания период (2008-2010 г.) се определят свободно от мобилните предприятия, като прилаганите от тях цени се представят за сведение в КРС. На следващата графика е представено сравнение на средните цени на дребно³¹ за повиквания в рамките на мрежата (on-net) и към други мобилни мрежи (off-net), и средни цени на едро³² за терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи, съгласно Решение на КРС 236 от 17.03.2009 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 16

Видно от данните намалението в средните цени за терминиране е значително по-голямо в сравнение с намалението в средните цени на дребно за повиквания към други мобилни мрежи. Намалението при средните цени за терминиране през второто полугодие на 2010 г. спрямо второто полугодие на 2009 г. е с почти 42%, докато това при средните цени на дребно за повиквания към други мобилни мрежи, в които основна компонента са цените на едро, е почти 13,5%.

Видно от данните наложените ценови ограничения на пазара на едро не са дали значително отражение върху цените на дребно за повиквания между мобилни мрежи, което се обяснява с липсата на пряка зависимост между цените на дребно и цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи. Поради това прилаганата от мобилните

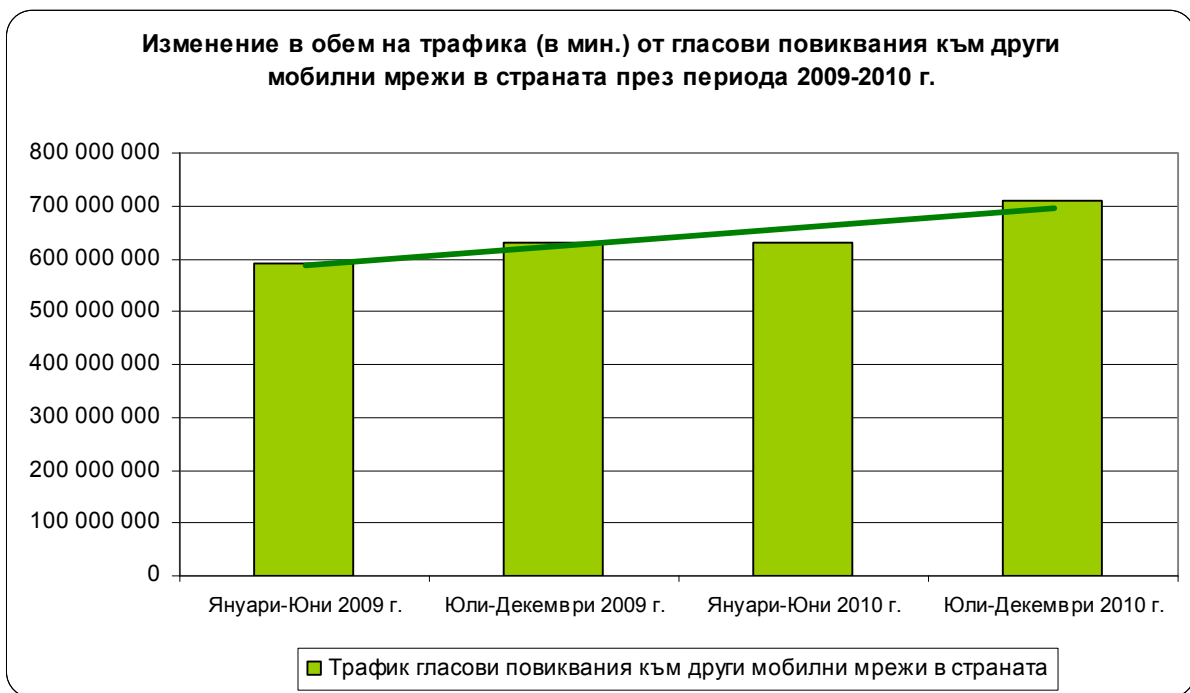
³¹ Средните цени са изчислени като частно между общите приходи, генерирани от предоставянето на изходящи повиквания към определен тип мрежа, и общия обем на изходящия трафик към тази мрежа. Следва да се отбележи, че при изчисляването на средните цени са взети предвид и приходите от месечен абонамент, като тази сума е разпределена пропорционално в зависимост от съотношението на трафика

³² Изчислени са като цените по Решение 236 от 17.03.2009 г. са претеглени с терминирания трафик

предприятията ценова политика им дава реална възможност за реализиране на голяма печалба чрез задържане на темпа на намаляване на цените на пазара на дребно в сравнение с темпа на намаляване на цените на пазара на едро.

КРС отчита и засилване на ясно изразената тенденция на „затваряне на трафик“ в мрежите на всяко едно от предприятията. Данните сочат, че трафикът в рамките на мрежата (on-net) е нараснал с почти 30% (виж таблица 6 от Раздел „Анализ и оценка на съответния пазар“), както и че предприятията са по-склонни да компенсират по-малките приходи от повиквания в рамките на мрежата (on-net) с поддържане на по-високи цени за повиквания към други мрежи (off-net). Това само по себе си е стимул за мобилните мрежови предприятия да поддържат по-високи цени за терминиране, при липса на регулаторна намеса.

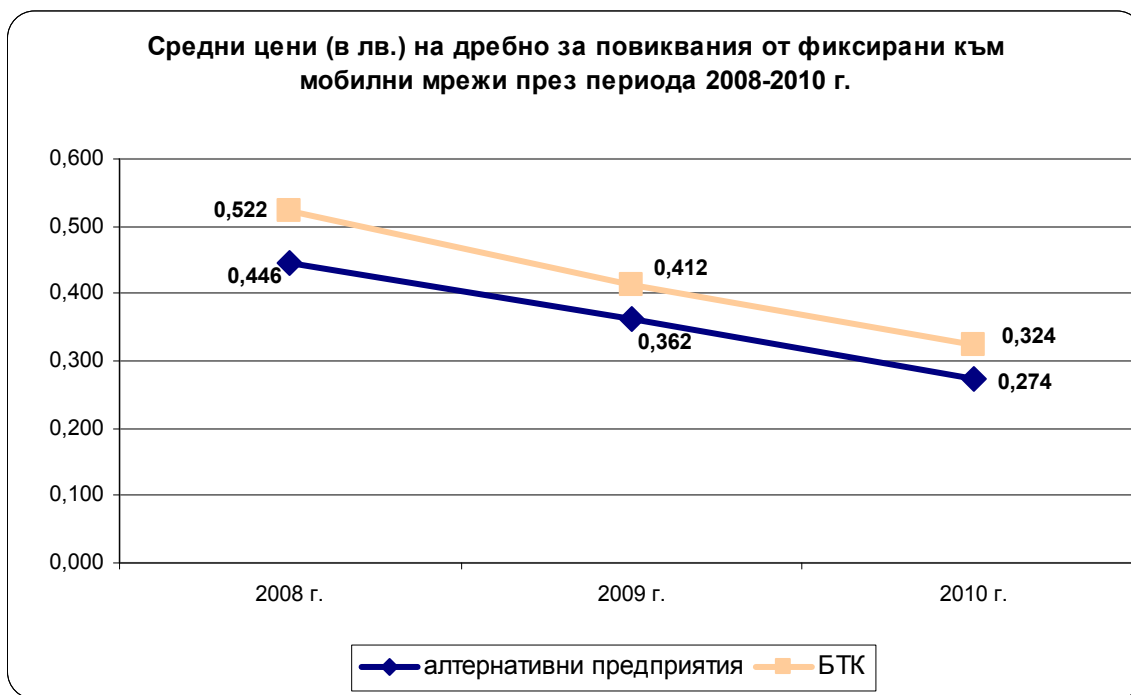
От друга страна, резултат от посоченото по-горе намаление на цените на дребно за повиквания към други мобилни мрежи е увеличаването на трафика, между мобилните мрежи – потребителите увеличават потреблението на гласови услуги. На фигура 17 е представено изменението в изходящия трафик към други мобилни мрежи, по шестмесечия, до края на 2010 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 17

КРС изследва и средните цени на дребно за повиквания към мобилни мрежи в страната, генерирани от фиксирани мрежи. На следващата фигура е представено изменението в средните цени на дребно за повиквания към мобилни мрежи, генерирани от мрежите на БТК и алтернативните предприятия, изчислени на базата на получената информацията от годишните въпросници за отчет на дейността на предприятията.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 18

Видно от представената информация, през разглеждания двугодишен период, се наблюдава намаление в средните цени на дребно и при повикванията, генерирани от фиксираната мрежа на БТК – с около 38% и при повикванията, генерирани от фиксираните мрежи на алтернативните предприятия – с почти 39%. От друга страна, прави впечатление факта, че средната цена на БТК е по-висока от тази на алтернативните предприятия, като през 2010 г. тя е с почти 20 % по-висока.

В тази връзка, важно е да се отбележи, че съгласно Решение на КРС № 650 от 25.06.2009 г. БТК е определено за предприятие със значително въздействие върху съответните пазари на дребно (пазари от 1 до 6 съобразно Препоръката за съответните пазари на ЕК от 2003 г.). В резултат на това, историческото предприятие се задължава да прилага цена на дребно за повиквания към мобилни мрежи съгласно формула, в която елемент е цената на едро за терминиране в индивидуални мобилни мрежи. Чрез това обвързване пряко се отразява намалението в цените за терминиране в крайната потребителска цена.

Ценовата политика на предприятията обслужва продуктите им стратегии, които целят задържане на крайните потребители чрез ниски цени за разговори в рамките на мрежата на предприятието, предлагайки множество пакети, включващи безплатни минути във фамилен, корпоративни, приятелски и други групи, членовете на които са потребители на едно мобилно предприятие. Възможността да се постига „затваряне на трафик“ произтича от пазарния дефект от наложилата се европейска практика обаждането да се заплаща от викащата страна (Calling Party Pays Principle), т.е, цената на дребно се заплаща от потребителя, извършващ повикването, като цената за терминиране е част от цената на дребно. При липса на балансираща покупателна сила (виканата страна няма стимул да реагира на цените за терминиране, тъй като не се таксува за услугата) ясно се идентифицира монополистичния характер на пазара на терминиране в индивидуални мобилни мрежи. Това от своя страна обуславя липсата на

ефективна конкуренция, което предполага необходимостта от подходяща намеса на регулатора, при отчитане на Препоръката на ЕК от 7 май 2009 година относно подхода за регулиране на цените за терминиране на фиксирана и мобилна връзка в ЕС, наричана по нататък Препоръката на ЕК от 7 май 2009 година .

С оглед на прилагане на уеднаквения подход при регулиране на цените за терминиране в рамките на ЕС и въз основа на получената, в отговор на стартиралите с Решение на КРС № 1252 от 12.10.2009 г. консултации във връзка с определяне на формата и методологията на разделното счетоводство, подробна информация от трите мобилни предприятия, регулаторът отчете необходимостта от ползване на консултантски услуги, както по отношение на въвеждане на задълженията за разделно счетоводство, така и по отношение на определяне на разходите на ефективен оператор.

В началото на второто полугодие на 2010 г. КРС разработи проект на задание за обществена поръчка, обявата за която беше публикувана в портала за обществени поръчки на ЕС още през месец април 2010 г.. Изменения в Закона за обществени поръчки наложиха цялостно преработване на заданието и отложиха стартирането на процедурата по избор на изпълнител за 2011 г. Към настоящия момент, след удължаване на срока за закупуване на документацията и за представяне на оферти, КРС е възложила поръчката и предстои започване на изпълнението на договора.

В резултат, задълженията за водене на разделно счетоводство и за прилагане на разходоориентирани цени, определени въз основа на разходите на ефективен оператор наложени с Решения на КРС № 236 от 17.03.2009³³ г. и № 237 от 17.03.2009³⁴ г. не са въведени ефективно от предприятията, което в известна степен намалява ефекта от наложените специфични задължения.

4.3. Спорове между предприятията

4.3.1. Както се посочи по-горе по отношение изпълнението на Решение № 236 от 17.03.2009 г. възникнаха спорове между предприятията при подписване на споразуменията за взаимно свързване, които отразяват наложените специфични задължения на предприятията. В предложените от „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД допълнителни споразумения по договорите за взаимно свързване бяха въведени клаузи, съгласно които, в случай че ВАС отмени Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС, предприятията се задължават да възстановят прилаганите преди 01.04.2009 г. цени за терминиране със задна дата, като страните са длъжни да възстановят разликата между наложените с решението цени и цените, действащи преди 01.04.2009 г.

„Мобилтел” ЕАД предложи посочената клауза и в допълнителните споразумения към договорите за взаимно свързване, които следваше да осигурят въвеждането на изискванията на Решение № 237 от 17.03.2009 г. на КРС.

„Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД изпратиха писма с проекти на допълнителни споразумения, съдържащи това условие, до всички предприятия, с които имат сключени договори за взаимно свързване. В допълнение, „Космо България Мобайл” ЕАД изпрати и нотариални покани до предприятията за пристъпване към подписване на предложените анекси.

Част от предприятията подписаха анексите с „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД, както са предложени от мобилните предприятия.

³³ Раздел V, т. 4.1.1 и т. 4.2.1

³⁴ Раздел IX, т. 5.5.1 и раздел X, т. 5.4.1

В КРС обаче постъпиха писма от „Спектър Нет” АД, „Кейбълтел” ЕАД и „Транс Телеком” ЕООД, с които предприятията изразяваха несъгласие с предложените допълнителни споразумения, предвид включването на горепосочените клаузи, като изтъкнаха следните аргументи:

- възстановяване на разликата в цената на терминиране би довела до дисбаланс между заплащаните на мобилното предприятие цени на едро и заплащаните от крайни потребители цени на дребно. Евентуалното възстановяване на разликата между цените, съгласно Решение № 236 от 17.03.2009 г. и цените, заплащани преди въвеждане на регулацията би довело до значителни финансови загуби за алтернативното предприятие, доколкото в този период цените на дребно за повиквания от крайни потребители на алтернативното предприятие към мобилните мрежи може да се окажат по-ниски от цената на едро, която алтернативното предприятие трябва да плати на мобилното предприятие със задна дата. Съответно единственият начин тези предприятия да не претърпят загуби е да не намаляват цените си на дребно към мобилни мрежи до влизане в сила на Решение № 236 от 17.03.2009 г., което се явява неприемливо за алтернативните предприятия, както с оглед накърняване интересите на потребителите, така и поради намалената конкурентност на предлаганите от предприятията телефонни услуги.

- в случай, че компетентният съд отмени решенията на КРС за определяне, анализ и оценка на съответните пазари, следва да се приложи разпоредба на чл. 301 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК), съгласно която при промяна на административния акт след започване на неговото изпълнение, административният орган е задължен в едномесечен срок да възстанови нарушеното право, а ако това е невъзможно – засегнатото лице има право на обезщетение, което ще се заплати от държавата, т.е. евентуалната претенция на мобилните предприятия за пропуснати ползи от прилагане на по-ниски цени за терминиране, при отмяна на Решение № 236 от 17.03.2009 г., не трябва да бъде насочена към контрагентите по договорите за взаимно свързване.

В предложените от БТК допълнителни споразумения по договорите за взаимно свързване не се предвиждаше текст, който да определя действията на страните, в случай на отмяна на решенията на КРС за определяне, анализ и оценка на съответните пазари. В тази връзка, БТК отказа да подпише допълнителни споразумения за взаимно свързване с мобилните мрежи на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД, докато не бъдат отстранени подобни клаузи от проектите на анекси.

Принципно клаузи от типа на предложените от страна на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД са от категорията търговски клаузи, които могат да бъдат договаряни свободно от предприятията. В конкретния случай обаче тези клаузи се явиха пречка за подписване на окончателни анекси за взаимно свързване, въвеждащи изискванията на Решение № 236 от 17.03.2009 г. и Решение № 237 от 17.03.2009 г. на КРС, тъй като тези клаузи се налагаха едностранно от „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД и неприемането им от другите предприятия направи невъзможно подписването на споразуменията по договорите за взаимно свързване.

КРС изрази своето становище (писмо изх. № 04-04-661 от 02.12.2009 г. до всички заинтересовани предприятия), според което споровете между предприятията с оглед предлаганите клаузи от „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД не освобождават последните от задължението да изпълнят Решение № 236 от 17.09.2009 г. и Решение № 237 от 17.03.2009 г. на КРС.

Поради отказа на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД да предоставят на заинтересованите предприятия анекси по договорите за взаимно свързване с мобилните мрежи на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД, без гореописаната клауза и с оглед обезпечаване пълното изпълнение на Решение № 236 от 17.03.2009 г., КРС предприе действия по налагане на санкции на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД. КРС прие постановления³⁵ за налагане на седмични имуществени санкции на „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД и седмични глоби на представляващите дружествата лица.

Последното допълнително споразумение по договор за взаимно свързване, въвеждащо изискванията на Решение № 236 от 17.03.2009 г. подписано от „Космо България Мобайл” ЕАД е от 14.07.2010 г., а от „Мобилтел” ЕАД е от 19.07.2010 г.

Предвид гореизложеното КРС счита, че ефективното прилагане на Решение № 236 от 17.03.2009 г. бе затруднено поради липса на инициатива от страна на предприятията да изпълняват точно и в срок наложените им задължения. Наблюдаваха се и тактики на забавяне на прилагането на наложените задължения, от страна на двете големи мобилни предприятия, което може да се определи като сериозен конкурентен проблем и засягане на интересите на предприятията, предлагащи фиксирана телефонна услуга и закупуващи терминиране от мобилните предприятия.

4.3.2. На следващо място, в КРС постъпиха копия от кореспонденцията между БТК (мобилна мрежа) и две от алтернативните предприятия – „Кейбълтел” ЕАД и „Спектър Нет” АД, от които бе видно, че е възникнал спор между предприятията относно размера на цената за терминиране към номера с код 700 в мрежите на „Кейбълтел” ЕАД и „Спектър Нет” АД.

Цените за терминиране на повиквания към негеографски номера за услуги не попадат в обхвата на регулация и в тази връзка КРС уведоми предприятията, че преговори и спорове относно цената за терминиране на повиквания към номера с код 700 не може да бъде основание да не се въвеждат изискванията на Решение № 236 от 17.03.2009 г. и Решение № 237 от 17.03.2009 г. В следствие на намесата на регулатора бяха подписани анексите, въвеждащи изискванията на посочените решения на регулатора, както и беше постигната договореност между предприятията по отношение на цената за терминиране към номера с код 700.

4.3.3. Липсата на регулаторна намеса по отношение на условията за терминиране на международни повиквания в индивидуални мобилни мрежи доведе до поведение на предприятията, което застрашава конкуренцията. Тези изводи на КРС се подкрепят не само от анализа на икономическата обстановка, изложен в Решение № 320 от 24.03.2011 г. и настоящия документ, но и от фактическата обстановка на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Пред КРС бе поставен за разглеждане спор, иницииран от „Уинд Хелас Комюникейшънс” АД (WIND Hellas Telecommunications S.A.) (Уинд Хелас)³⁶. Уинд Хелас е предприятие, което осъществява дейност на територията на държава-членка на ЕС. Предмет на искането на Уинд Хелас бе, както следва:

- „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК (мобилна мрежа) да бъдат задължени да прилагат относимата цена за терминиране на национален трафик и

³⁵ Постановление № 1/14.01.2010 г. – по отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД и Постановление № 2 от 14.01.2010 г. – по отношение на „Мобилтел” ЕАД.

³⁶ КРС се е произнесла с Решение № 978 от 02.09.2010 г. по искането на Уинд Хелас, налично на страницата на комисията в интернет на адрес <http://www.crc.bg/decisions.php?id=23&lang=bg>

при термиране на трафик, генериран извън територията на Република България, включително за трафик от мрежата на Уинд Хелас;

- „Космо България Мобайл” ЕАД да бъде задължено да преговаря добросъвестно с Уинд Хелас за пряка взаимна свързаност на мрежите на двете дружества при взаимноизгодни търговски условия и при гарантирано предоставяне на качествени услуги.

При произнасянето си по първото искане на Уинд Хелас КРС е отчела, че искането на практика няма за предмет разрешаване на конкретен спор, а се отнася до искане за налагане на специфични задължения. С оглед посоченото КРС установи, че не са налице правни основания за приемане на регулаторно решение в рамките на процедурата по разглеждане на спора. В същото време, поставеният спор даде основания на КРС да предприеме действия в посока изследване на пазарната ситуация при предоставяне на услугата термиране на международен трафик в мобилни мрежи и да приеме Решение № 320 от 24.03.2011 г.

Второто искане на Уинд Хелас бе обосновано от изричен писмен отказ на „Космо България Мобайл” ЕАД за сключване на договор за взаимно свързване между предприятията, поради вече постигната оптимизация на международната свързаност на „Космо България Мобайл” ЕАД. В процеса на разглеждане на преписката от КРС и събиране на информация, „Космо България Мобайл” ЕАД измени позицията си и изрази готовност за водене на преговори за осъществяване на взаимно свързване с Уинд Хелас. В тази връзка, към момента на вземане на решение на КРС по спора, отпаднаха фактическите основания, които можеха да обосноват намеса на регулатора по въпроса за взаимно свързване между Уинд Хелас и „Космо България Мобайл” ЕАД.

До момента, обаче, „Космо България Мобайл” ЕАД и Уинд Хелас не са постигнали споразумение за взаимно свързване, поради факта, че „Космо България Мобайл” ЕАД необосновано забавя преговорите и не изпълнява наложените му с Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС ценови ограничения за термиране на международни повиквания. Посоченото поведение на „Космо България Мобайл” ЕАД може да бъде определено като прилагане на тактики на забава, които практически се приравняват на отказ от взаимно свързване.

4.3.4. През месец април 2011 г. КРС бе сезирана и от „Голд Телеком България” АД. Предприятието е подало искания до „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК за подписване на споразумения за термиране транзитен трафик на входящи международни повиквания, през съществуващи точки за взаимно свързване, в мобилните мрежи на трите предприятия. Водени са преговори между предприятията, но договореност не е постигната и комисията е уведомена, че мобилните предприятия отказват термиране на международен трафик в собствените им мобилни мрежи. През месец юни 2011 г. КРС е уведомена и за исканията на „Източна телекомуникационна компания” АД до БТК и „Мобилтел” ЕАД за сключване на допълнителни споразумения за термиране на входящи международни повиквания. От писмата на „Източна телекомуникационна компания” АД е видно, че дружеството е изпратило искания до мобилните предприятия през месец април 2011 г. (видно от данните по преписката е провеждана и среща с „Мобилтел” ЕАД) и до този момент не е получило официален писмен отговор с позиция по исканията си, както и не е получило проекти на анекси. „Източна телекомуникационна компания” АД настоява в писмата си до БТК и „Мобилтел” ЕАД споразуменията между предприятията да бъдат съобразени с наложените специфични задължения по Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС.

Видно от изложеното, може да бъде направен обоснован извод, че описаните по-горе проблеми при договаряне на взаимно свързване за терминиране на международни повиквания се дължат основно на обстоятелството, че задължените предприятия не изпълняват наложените им с Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС ценови ограничения.

Посоченото потвърждава, че са налице са съществени конкурентни проблеми по отношение на терминирането на международни повиквания, както по отношение на терминирането на трафик от международни оператори, така и по отношение на постигане на договорености с национални предприятия за терминиране на транзитен международен трафик. Описаната ситуация води до извода, че е налице силна необходимост от продължаване на регулаторната намеса с оглед осигуряване на достъп с цел терминиране на трафик при регулирани условия. Намесата на КРС е обоснована от необходимостта да бъде защитено развитието на ефективна конкуренция.

5. Конкурентни проблеми

Както е посочено в раздел V, т. 2.2 от анализа на съответния пазар, пазарът на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи се характеризира с наличие на бариери, свързани с контрол върху собствената инфраструктура на предприятията, която не може да бъде дублирана. Липсата на възможност за реализиране на взаимно свързване може да се отрази негативно на възможностите за предоставяне на електронни съобщителни услуги, като се препятства възможността на предприятията да предлагат пълния набор от услуги на своите потребители, тъй като липсва алтернатива, посредством която може да се осъществи достъп до крайните потребители на мобилните предприятия, ако те не предоставят услугата терминиране на гласови повиквания.

Съобразно отбелязаното в първи кръг на анализа на пазара на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС разглежда наличието на конкурентни проблеми на съответния пазар в съответствие с Общата позиция³⁷ на Групата на Европейските регулатори (ERG)³⁸ относно подхода при определяне на подходящи специфични задължения, в която е посочено, че под „конкурентен проблем“ се разбира всяко пазарно поведение на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, чрез което се цели конкурентите да не се допуснат да навлязат на пазара или да се изтласкат от пазара, или да се експлоатират потребителите. В съответствие с цитирания документ, КРС изследва за наличие на идентифицираните през 2009 г. конкурентните проблеми, при допускането, че регулаторната намеса би била оттеглена, както следва:

5.1. Негласно единодействие (Tacit collusion)

Както беше посочено в анализа на пазара на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи, приет с Решение на КРС № 236 от 17.03.2009 г., конкурирайки се на пазара на дребно, мобилните предприятия могат да се възползват от пазарната си сила, координирано и в ущърб на конкуренцията, като прилагат еднакви цени за терминиране, водещи до „негласно единодействие“.

³⁷ Обща позиция на ERG относно подхода при определяне на подходящи специфични задължения – ERG (06) 33 final version – стр.25

³⁸ Понастоящем Орган на европейските регулатори в областта на електронните съобщения (Body of European regulators for electronic communication – BEREC)

Последното е конкурентен проблем, отнасящ се до взаимното свързване с мобилни мрежи, осъществявано при прилагане на високи цени за терминиране, които не се регулират.

През 2009 г. КРС, разглеждайки редица фактори счете, че при определени обстоятелства негласното единодействие, особено що се отнася до „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, представлява потенциален конкурентен проблем, поради което на предприятията бяха наложени задължения за прозрачност, равнопоставеност и ограничаване на възможностите за нарастване на цените за терминиране на повиквания, произхождащи от мрежи на предприятия на територията на страната.

Както бе посочено в Решение № 320 от 24.03.2011 г. мобилните предприятия поддържат значително по-високи цени за терминиране на международни повиквания (които цени до приемане на посоченото решение на КРС не са регулирани) спрямо цените за терминиране на национални повиквания, като е налице тенденция към повишаването на първите. Представената в КРС информация показва също, че освен по-високи, прилаганите от предприятията цени са и еднакви в определени случаи. Изследването на прилаганата от трите мобилни предприятия ценова политика по отношение на услугата терминиране на международни повиквания, при липса на наложени специфични задължения, води до извод за потенциално наличие на конкурентния проблем негласно единодействие.

5.2. Отказ за съвместна търговия и за предоставяне на взаимно свързване

В Решения № 236 от 17.03.2009 г. и № 320 от 24.03.2011 г. КРС отчете отказа за съвместна търговия и за предоставяне на взаимно свързване като съществен конкурентен проблем.

Осигуряването на свързаност от край до край предоставя възможност на потребителите да осъществяват повиквания към потребители на други мрежи и/или да ползват услуги на друго предприятие. Обстоятелството, че мобилните предприятия могат едностранно да определят условията за реализиране на взаимно свързване без да има възможност за оказване на натиск върху тяхното поведение от страна на потребителите или другите предприятия, създава потенциална възможност за мобилните предприятия да засилят значителното си въздействие върху пазара. Липсата на каквото и да било външно въздействие върху предприятията със значително въздействие върху пазара, създава условия за въвеждане на дискриминационни и/или прекомерни изисквания, както и прилагане на тактики на забавяне на процеса на договаряне. Описаните възможности също се категоризират като отказ за взаимно свързване и отказ за съвместна търговия.

В тази връзка, КРС счита, че съществува възможност за възпрепятстване на конкуренцията посредством създаване на условия, които забавят или възпрепятстват осъществяването на взаимното свързване и на практика отказват новонавлизащите предприятия от участие на пазара.

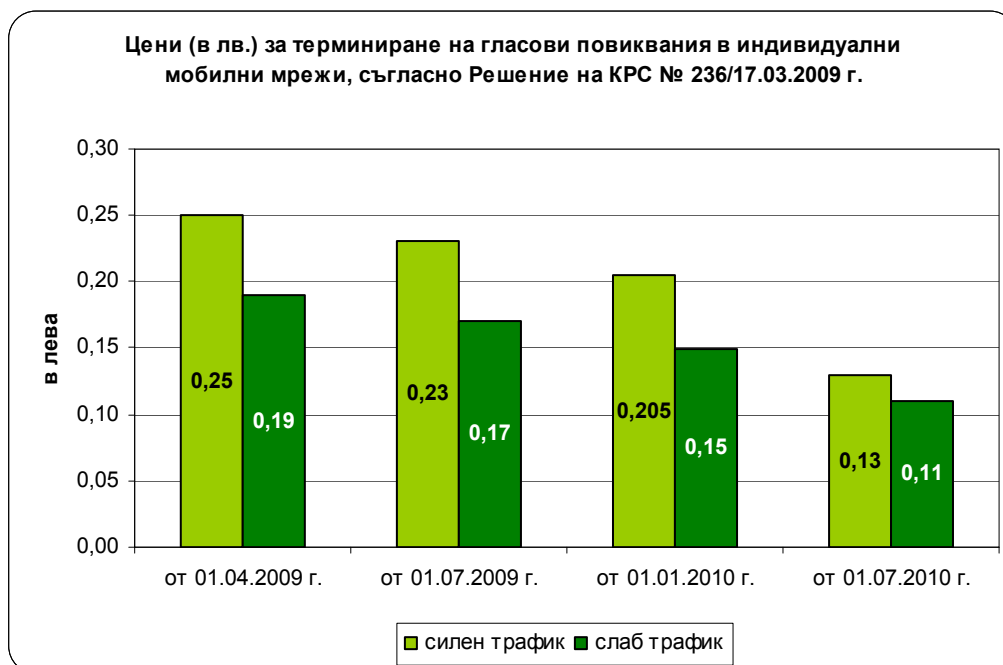
Към момента „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК имат наложени задължения за осигуряване на достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за предоставяне на услугата терминиране при регулирани условия. Липсата, обаче, на наложени специфични задължения на мобилните предприятия по отношение на предоставянето на терминиране на международни повиквания до приемане на Решение на КРС № 320 от 24.03.2011 г., се отрази негативно върху процеса на реализиране на взаимно свързване за предоставянето на тази услуга. Следва отново да

се отбележи, че към момента предприятията отказват да изпълнят Решение № 320 от 24.03.2011 г. и с това си поведение засилват негативните ефекти върху конкуренцията. Както бе посочено в т. 4 от настоящия раздел, налице са случаи на отказ от взаимно свързване за предоставяне на терминиране на международни повиквания, както и забавяне на преговорите по осъществяване на взаимно свързване, което може да бъде приравнено на отказ от достъп. Тези практики се наблюдават както по отношение на чужди предприятия, така и по отношение на национални предприятия. Във връзка с посоченото КРС счита, че отказът за съвместна търговия и за предоставяне на взаимно свързване представлява конкурентен проблем, който може да бъде преодолян само чрез регулаторно въздействие.

Предвид изложеното КРС е на мнение, че евентуална отмяна на наложените на предприятията специфични задължения би дала възможност на мобилните предприятия да се възползват от положението си на предприятия със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи и да ограничат възможностите за развитие на другите участници на пазара, както и на новонавлизащи такива, затваряйки пазара на терминиране и свързаните с него пазари на дребно.

5.3. Прекалено високи цени

В резултат на извършения първи кръг анализ на съответния пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, с Решение № 236 от 17.03.2009 г. КРС наложи на предприятията със значително въздействие върху пазара, график за поетапно намаление на цените за терминиране на повиквания, генерирани от други национални мрежи, представен на следващата графика.

Източник: КРС

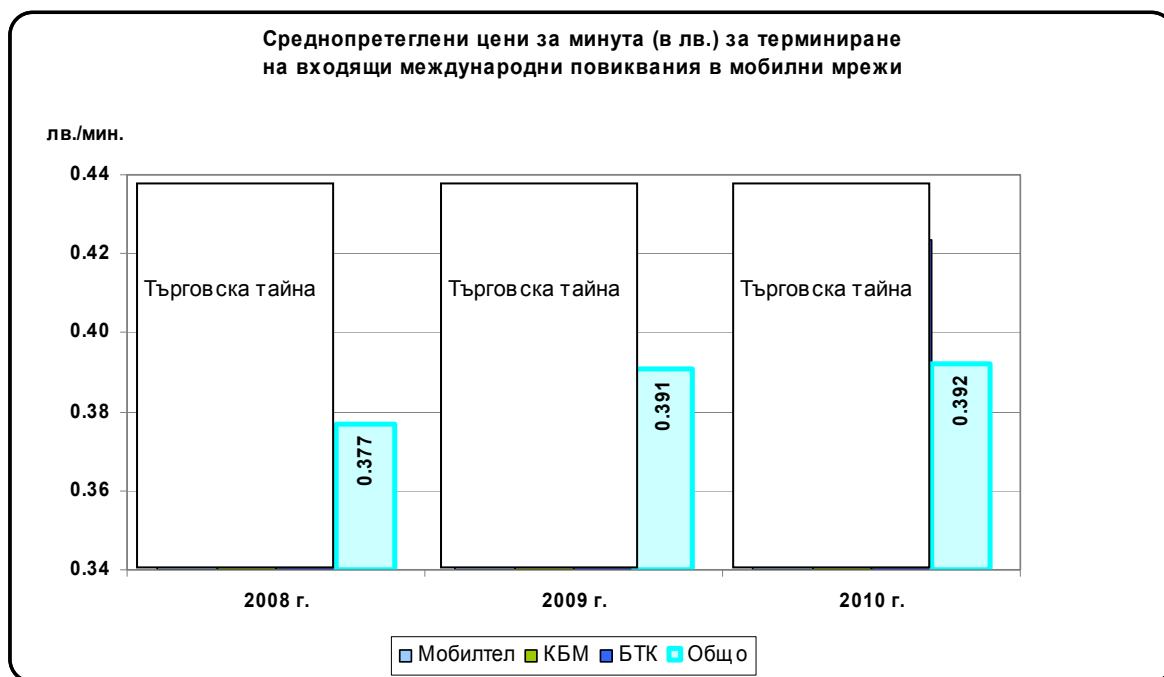
Фигура 19

През юли 2010 г. се въведоха цените от последната стъпка на графика за намаление на цените, а именно – 0,13 лв. (6,65 евроцента) на минута за силен трафик и 0,11 лв. (5,64 евроцента) на минута за слаб трафик.

По данни на ЕК към октомври 2010 г. средната за ЕС цена за терминиране на трафик в мобилни мрежи (силен трафик), е 5,46 евроцента на минута.

Вследствие на регулаторната намеса цените за терминиране на повиквания, генерирани от мрежи на територията на Република България, са значително намалени в сравнение с прилаганите от предприятията цени до приемане на Решение № 236 от 17.03.2011 г. на комисията. Въпреки това, цените за терминиране на повиквания, генерирани в мрежи на територията на Република България, продължават да са на по-високо от средното ниво за държавите-членки на ЕС. КРС счита, че фактори като силна покупателна способност на клиентите и/или собствен интерес на мобилните предприятия не са допринесли за намаляването на цените за терминиране на гласови повиквания, генерирани в мрежи на територията на Република България. Без наличие на ценова регулация предприятията биха имали стимул да възстановят прилагането на прекомерно високи цени за терминиране.

На следващо място, в Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС, на база на представени от предприятията данни за приходи и трафик от входящи международни повиквания, са изчислени среднопретеглените цени за терминиране в индивидуалните мобилни мрежи за периода 2008-2010 г., както следва:

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 20

Анализът на данните води до следните изводи:

По отношение на „Мобилтел” ЕАД:

„Мобилтел” ЕАД поддържа относително стабилни цени за терминиране на входящи международни повиквания, като леките колебания в среднопретеглените цени могат да се дължат на изменения в структурата на входящия трафик по международни дестинации, съгласно внесената от предприятието информация в изпълнение на Решение на КРС № 148/07.02.2011 г. Нивата на цените за терминиране на международни повиквания по сключените от „Мобилтел” ЕАД договори с

чуждестранни предприятия са останали непроменени през 2008 г. и 2009 г., но от края на 2010 г. по два тях се наблюдава нарастване на цените.

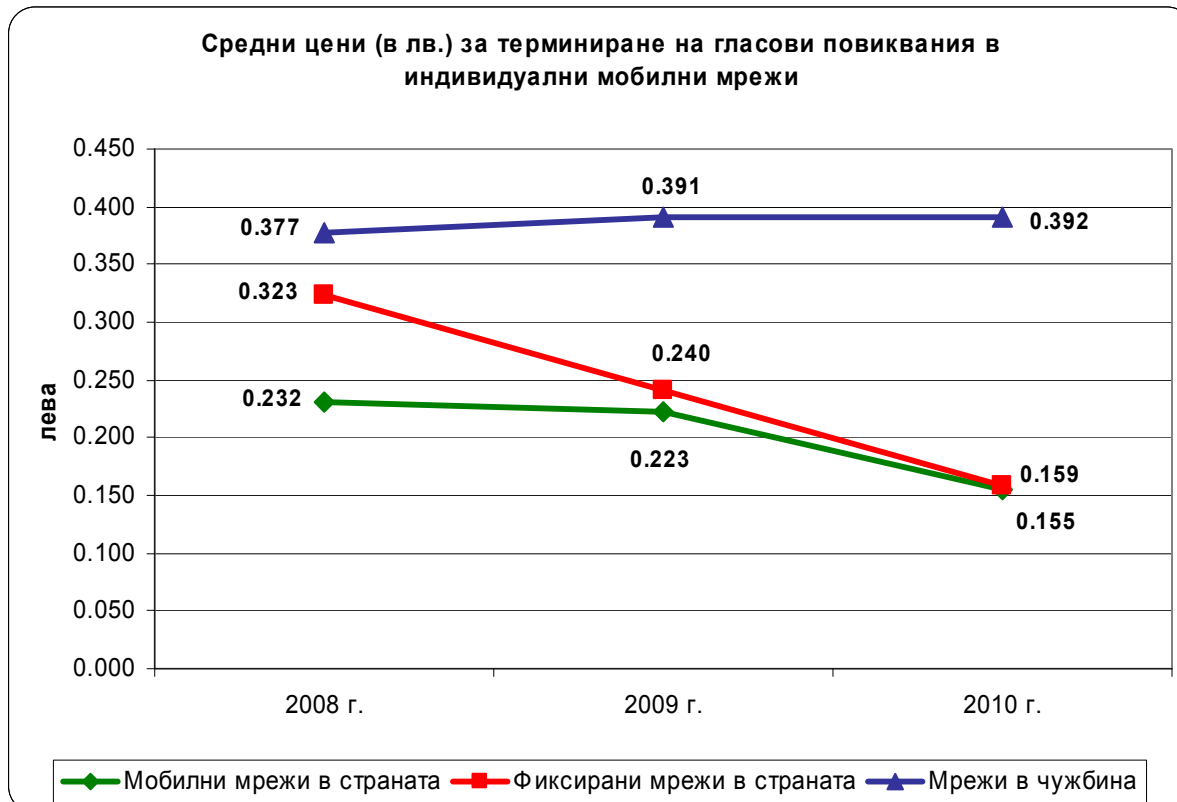
По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД:

При „Космо България Мобайл” ЕАД от края на 2008 г. се наблюдава нарастване на цените за терминиране на входящи международни повиквания по сключените от предприятието договори, съгласно внесената от предприятието информация в изпълнение на Решение на КРС № 148/07.02.2011 г. – с OTE International Solutions S.A. и с БТК, докато с Cosmote Mobile Telecommunications S.A. цените се запазват еднакви през целия период 2008-2010 г.

По отношение на БТК:

БТК има над 40 сключени договора с международни оператори за терминиране на входящ международен трафик, съгласно внесената от предприятието информация в изпълнение на Решение на КРС № 148/07.02.2011 г., включително с предприятия извън територията на ЕС. Цените варират в широки граници (от около 0,30 лв./мин. до 0,88 лв./мин. за периода 2008-2010 г.). Отбелязва се ясна тенденция към повишаване на среднопретеглената цена за терминиране на входящи международни повиквания, като за разглеждания период (2008-2010 г.) тя е нараснала общо с 13,7%, а през 2009 г. спрямо 2008 г. – с около 10%.

На графиката по-долу е представена обобщена информация за средните цени за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи през периода 2008-2010 г. Средните цени са изчислени като частно между приходите и трафика от терминиране на повиквания.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 21

От направения анализ е видно, че е налице прилагане на прекомерно високи цени за терминиране на международни повиквания. Наред с това, анализът показва наличие на асиметрия – предприятията поддържат по-високи цени за терминиране на повиквания, постъпващи от мрежи извън територията на Република България, спрямо цените за терминиране на повиквания, изходящи от национални мрежи.

Както е посочено в Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС, анализът на наличните в комисията данни показва наличие на известна нееластичност на търсенето на услуги на едро за терминиране на входящи международни повиквания в индивидуалните мобилни мрежи на българските предприятия, която отчетливо се наблюдава при БТК (независимо от нарастващата среднопретеглена цена за терминиране, обемът на терминирания трафик нараства през целия период 2008-2010 г.). С оглед посоченото, КРС счита, че без регулаторна намеса не може да бъде преодолян конкурентния проблем, свързани подържането на прекомерно високи цени за предоставянето на услугата терминиране на международни повиквания, тъй като определените от предприятията цени за терминиране на международни повиквания са следствие от значителното им въздействие на съответния пазар.

В Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС също е отбелязано, че значителният превес на входящите международни повиквания спрямо изходящите е благоприятен за трите предприятия, като се очаква той да се запази и през следващите няколко години. В тази връзка, при условие че не бъдат предприети регулаторни мерки за изравняване на цените за терминиране на международни повиквания с цените за терминиране на национални повиквания, посоченият превес ще доведе до реализиране на преимущества за тях на Единния европейски пазар в ущърб на контрагентите им, включително в ущърб на крайните потребители на ниво Единен европейски пазар.

5.4. Ценова дискриминация

Заклученията от втория кръг на пазарния анализ потвърждават заключенията от първия кръг относно наличието на следните ценови конкурентни проблеми:

Прилагане на асиметрични цени за терминиране в мобилни мрежи

Данните от анализа сочат, че е налице асиметрия между цените за терминиране на национални повиквания в мобилни мрежи и цените за терминиране на международни повиквания. Както е посочено в Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС, не са налице конкретни данни и обективни основания, въз основа на които да се приеме, че съществува различие в разходите на мобилните предприятия за предоставяне на услугата „терминиране“, дължащи се на вида и географското местоположение на мрежата, от която произхожда повикването. В тази връзка КРС поддържа позицията си, че не са налице основания за разлика в цените за терминиране на повиквания с оглед произхода на повикванията.

С оглед посоченото и предвид неизпълнението от предприятията на Решение № 320 от 24.03.2011 г., КРС счита, че ценовата дискриминация, чрез прилагане на асиметрични цени за терминиране в зависимост от произхода на повикването, е реален конкурентен проблем на пазара, който следва да бъде преодолян чрез регулаторна намеса.

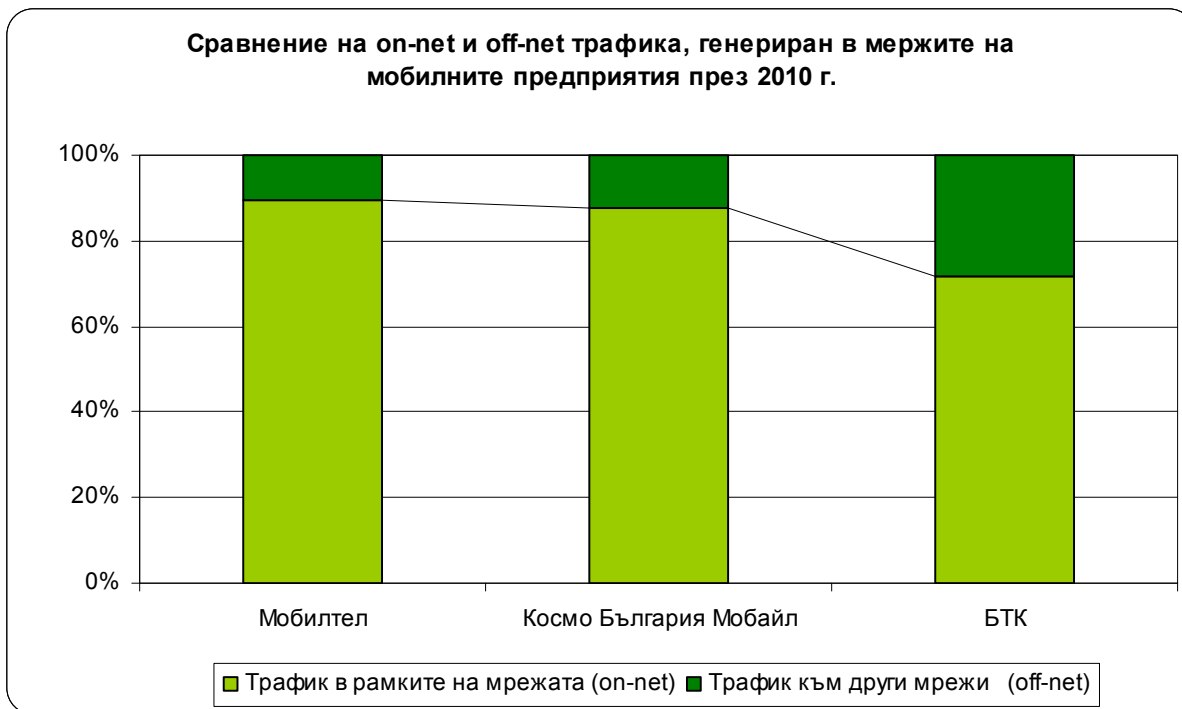
Ценова дискриминация по отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи

В сравнение със средните цени за терминиране в мобилни мрежи на ЕС (виж фигура 11) цените за терминиране в мобилни мрежи в България остават по-високи от средно европейските и при въвеждане на последната стъпка от графика за постепенно намаление на цените (юли 2010 г.). Относително по-високите цени за терминиране в мобилни мрежи, комбинирани с по-ниските цени за терминиране във фиксирани мрежи, са предпоставка за ценова дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение на предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи. Тази дискриминация може да намери израз в нарастване на разходите и изтласкване на конкурентите от пазара. КРС счита, че ценовата дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение на предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи е потенциален конкурентен проблем, тъй като при липса на регулация мобилните предприятия биха имали достатъчно подбуди, да се възползват от предимствата, които би им дало свободното ценообразуване.

Ценова дискриминация по отношение на повиквания към други мобилни мрежи в полза повикванията в рамките на една мобилна мрежа³⁹

Относително високите цени за терминиране на гласови повиквания в една мобилна мрежа, генерирани от друга мобилна мрежа, се отразяват пряко и върху ценовата политика, прилагана от всяко мобилно предприятие спрямо останалите мобилни предприятия – в частност стремеж към т.нар. „затваряне на трафик” в рамките на собствената мобилна мрежа. Затварянето на трафик представлява продуктова и ценова стратегия на мобилните предприятия, при която на един потребител се създават далеч по-добри условия да осъществява повиквания към други потребители на същата мрежа (on-net повиквания), отколкото към потребители на други мрежи (off-net повиквания). Този пазарен дефект произтича от наложилата се практика „Викащата страна заплаща повикването” (Calling Party Pays Principle), която задъжава викацията абонат да заплати разговора, включително и цената за услугата терминиране, начислена в цената на дребно. Именно високата цена за терминиране не позволява на предприятията да предоставят цени на дребно за повиквания към други мобилни мрежи, които да бъдат конкурентни на цените за повиквания в рамките на собствената мобилна мрежа (при които се прилага различен начин на формиране на цената на дребно). На фигурата по-долу е показано процентно съотношение на on-net трафика, сравнен с off-net трафика за всяко от мобилните предприятия на пазара през 2010 г.

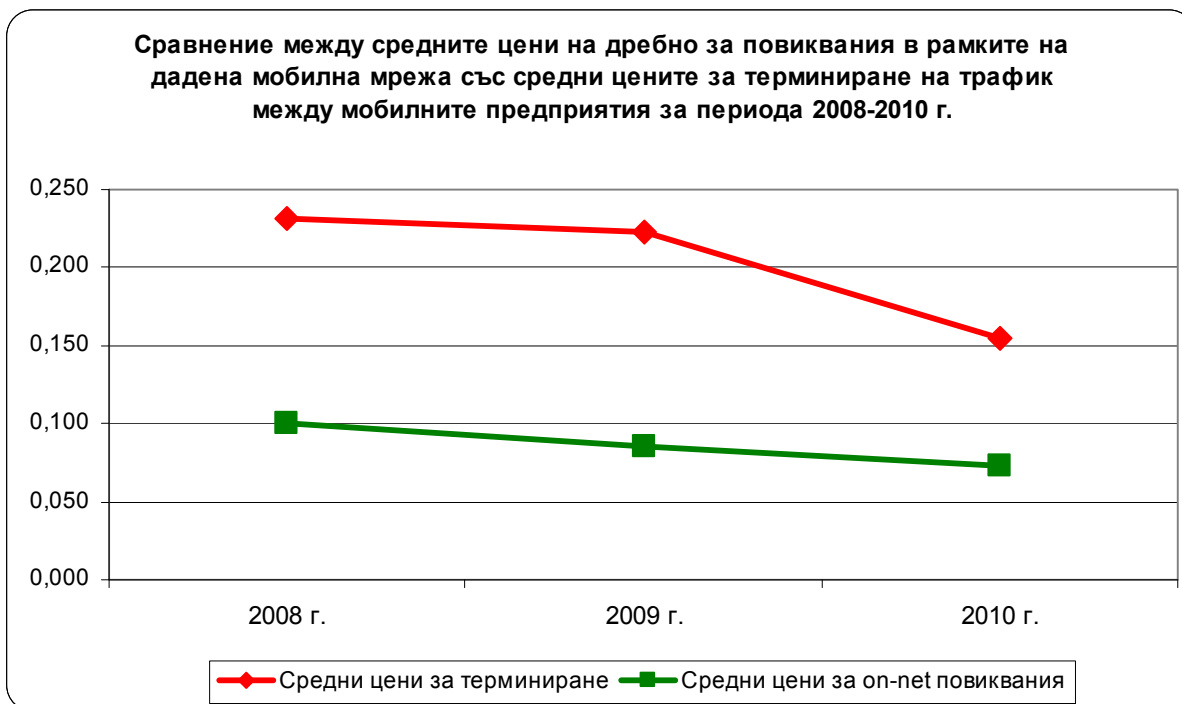
³⁹ Навсякъде в тази точка под off-net трафик се разбират повикванията от една мобилна мрежа към друга

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 22

Заключенията от графиката и от разгледаните в т. 2.4 „Цени и ценова политика” от анализа данни сочат наличие на ценова дискриминация по отношение на повиквания към други мобилни мрежи в полза повикванията в рамките на собствената мобилна мрежа. Видно от фигура 23 средната цена на дребно за on-net трафик на пазара е по-ниска от средната цена за терминиране от мобилна в мобилна мрежа.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 23

Диференцирайки цената на дребно за off-net и on-net трафик, предприятията увеличават относителната икономическа ползност, която даден потребител получава като краен потребител на определено предприятие. В резултат от липсата на натиск от пазара на дребно върху прилаганите цени за терминиране на едро, мобилните предприятия нямат стимул да прилагат по-ниски цени за терминиране, отчитайки че хипотетично увеличение на тези цени ще рефлектира само върху цените на дребно за потребителите на конкурентните мрежи. Мобилните предприятия в страната предлагат по-ниски цени на дребно за повиквания в рамките на собствената мрежа (on-net), като по този начин предприятията привличат повече потребители към собствената си мрежа, тъй като повикванията към бизнес група, близки приятели или семейство в рамките на една и съща мрежа са по-евтини. Мобилните предприятия, обаче, са по-склонни да компенсират по-малките парични потоци от повиквания в рамките на собствената си мрежа (on-net) с по-високи цени за повиквания към други мрежи (off-net). Това само по себе си е стимул за мобилните предприятия да поддържат по-високи цени за терминиране. Тази практика може да се използва и в бъдеще от предприятията с по-голям пазарен дял на пазара като инструмент за отстраняване на по-малките предприятия или за препятстване навлизането на нови предприятия.

Предвид посоченото КРС счита, че ценовата дискриминация чрез поддържане на значително по-ниски цени за on-net повиквания се явява конкурентен проблем на пазара.

Крос-субсидиране

Като отчита заключенията от втория кръг на пазарния анализ, а именно, че намалението на цените за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи е резултат единствено на регулаторна намеса, КРС запазва без изменение становището си, че крос-субсидирането е потенциален конкурентен проблем, идентифициращ възможностите за надценяване на разходите за терминиране, с оглед приходите, покриващи надценените (непредизвикани от услугата разходи) да покрият реални разходи за предоставяне на услуги на други, свързани пазари.

6. Избор на специфични задължения

6.1. Симетричност на специфичните задължения на отделните предприятия

Разпоредбите на чл. 166 ал. 2 от ЗЕС дават възможност на регулатора, с оглед постигане на целите по чл. 4 от ЗЕС, да избере измежду няколко възможни специфични задължения, чрез изпълнението на които се осигуряват необходимите условия за развитие на конкуренцията или се подкрепят интересите на гражданите.

КРС счита, че специфичните задължения, които могат да бъдат наложени на трите мобилни предприятия, определени като предприятия със значително въздействие върху пазара, следва да бъдат симетрични, поради обстоятелството, че към извършване на настоящия анализ са отпаднали основания за прилагане на подход на асиметрия по отношение на специфичните задължения на предприятията.

6.2. Прилагане на принципа на пропорционалност

Съгласно разпоредбите на чл. 166 от ЗЕС, КРС може да налага, продължава, изменя или отменя специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар, като спазва принципите на обективност, прозрачност, пропорционалност и равнопоставеност.

Разпоредбите на чл. 157 от ЗЕС предвиждат, че наложеното специфично задължение е пропорционално когато съответства на причината за установената неефективна конкуренция и на целения резултат. В допълнение, съгласно разпоредбите на чл. 175 от ЗЕС, при налагане на специфично задължение за достъп КРС следва принципа на пропорционалност, като взема предвид:

1. техническа и икономическа жизнеспособност на ползването или инсталирането на средства от конкурентни предприятия, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, с оглед развитието на пазара и характера и вида на използваното взаимно свързване и достъп;
2. възможност за предоставяне на достъп с оглед на наличния капацитет;
3. направени първоначални инвестиции и свързания с тях риск;
4. запазване на конкуренцията в дългосрочен аспект;
5. права на интелектуална собственост, когато са относими;
6. предоставяне на общоевропейски услуги;
7. наложени специфични задължения на същото предприятие на съседни свързани пазари.

Изхождайки от законовите разпоредби и като отчита алтернативните възможности за избор на специфично задължение, КРС счита, че прилагането на принципа на пропорционалност при избор на специфични задължения означава регулаторният орган да избере най-малко обременяващата мярка за съответното предприятие със значително пазарно въздействие, като в същото време тази мярка следва да е обоснована от гледна точка на целения резултат.

6.3. Взаимосвързаност между специфичните задължения

При избора на съответните мерки КРС е отчела обстоятелството, че между специфичните задължения, които могат да бъдат наложени на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар, е налице тясна свързаност. Връзката се изразява в осигуряване на условия за ефективното прилагане на съответната мярка, тъй като самостоятелното ѝ прилагане не би имало необходимия ефект за развитие на конкуренцията. Например задължението за прозрачност, наложено самостоятелно има по-малък ефект върху развитието на конкуренцията за разлика от случаите когато се налага съвместно със задължение за равнопоставеност.

6.4. Налагане на конкретни специфични задължения

Предвид целите и принципите, определени в раздел VII, т. 2 от анализа, КРС счита, че специфичните задължения, пропорционални на конкурентните проблеми, посочени в раздел VII, т. 5 от анализа на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, са както следва:

6.4.1. Задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения

Осигуряването на достъп за реализиране на взаимно свързване с цел за предоставяне на услугата терминиране и осигуряването на свързаност от край до край е пряко свързано със защита на интересите на крайните потребители и създаване на

възможност за реализиране и избор на услуги. КРС счита, че регулаторната намеса, във връзка с удовлетворяване на основателните искания за достъп, следва да е насочена към улесняване на ефективно използване на съществуващите мобилни мрежи и навлизането на пазара на нови предприятия. Мобилните предприятия контролират изцяло достъпа до своите мрежи, поради което отказът да се осигури взаимно свързване за терминиране на трафик в техните мрежи ще доведе до нарушаване на условията на конкуренцията. Нормалното развитие на конкуренцията се застрашава или пречатства и от практики на поставяне на прекомерни и неравнопоставени изисквания, включително поставяне на ограничения, свързани с произхода на терминирания трафик, както и от случаи на забавено удовлетворяване на искания за осъществяване на взаимно свързване.

Както се посочи по-горе, с оглед спазване принципа на пропорционалност, при налагане на задължението за достъп КРС взема предвид обстоятелствата, посочени в чл. 175 от ЗЕС.

Следва да се има предвид, че задължението за достъп е с оглед осигуряване на взаимно свързване от предприятията за предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуалните им мобилни мрежи. От тази гледна точка, услугата терминиране, респективно достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване, се ползва и от предприятия, предоставящи обществени телефонни услуги в определено местоположение чрез фиксирани телефонни мрежи. Предвид това, КРС счита, че при налагане на задължението за достъп до и ползване на необходимите мрежови средства и съоръжения на мобилните предприятия следва да се има предвид и състоянието на взаимно свързване между обществените телефонни мрежи на национално ниво.

След изследване на конкурентните проблеми на пазарите на генериране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи и на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи, както и на състоянието на взаимното свързване на национално ниво, КРС стигна до извода, че на определените за предприятия със значително въздействие върху съответните пазари следва бъде наложено задължение за осигуряване на IP взаимно свързване между обществените телефонни мрежи на тези предприятия, считано от 01.07.2013 г. Тези изводи са базирани, от една страна, на факта, че обществената телефонна мрежа на БТК, чрез която предприятието предоставя услуги на пазарите на дребно за достъп и обществено достъпни телефонни услуги в определено местоположение, е с изцяло изградена IP-базирана опорна мрежа от следващо поколение, като в нея се използват протоколи за маршрутизация на трафик с пакетна комутация. От друга страна, опорните мрежи на останалите предприятия, предоставящи услуги на пазарите на дребно на достъп в определено местоположение и обществено достъпни телефонни услуги в определено местоположение, също са IP-базирани, като най-често използваните протоколи за реализиране на взаимно свързване между тях са SIP и H.323. Независимо от това, БТК запазва изискването взаимното свързване да се осъществява при използване на сигнализация по общ канал № 7 (CCS7). Предвид изложеното, при осъществяване на взаимно свързване между обществените фиксирани телефонни мрежи на БТК и останалите предприятия е необходимо да се осъществява двойно преобразуване на трафика между мрежите (IP трафика се преобразува в TDM и обратно), което създава предпоставки за влошаване на качеството на услугите и води до повишаване на разходите за закупуване и поддържане на съответни конвертиращи шлюзови съоръжения.

Следва да се има предвид, че сред предприятията, определени като предприятия със значително въздействие върху пазара на терминиране на повиквания в определено

местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи са и БТК, „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

КРС отчита, освен това, че към настоящия момент участниците на пазара на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи използват GSM технология за предоставянето на услуги на пазарите на дребно на достъп до обществена телефонна мрежа в определено местоположение и обществено достъпни телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение. Същите притежават единна електронна съобщителна мрежа, посредством която се предоставят два вида услуги: мобилни телефонни услуги и фиксирани телефонни услуги. Тази мрежа е изградена на базата на GSM технология и разликата при предоставянето на двата вида услуги се състои в различното управление на мрежовите ресурси и на трафика в мрежата. При предоставянето на фиксирани телефонни услуги се използват географски номера, докато при предоставянето на мобилни телефонни услуги се използват негеографски номера от ННП. С цел предоставянето на двата вида услуги предприятията осъществяват взаимно свързване с други електронни съобщителни мрежи, като за целта използват различни точки на взаимно свързване с цел терминиране на повиквания към потребителите на мобилни телефонни услуги и към потребителите на фиксирани телефонни услуги.

Изследването на състоянието на взаимното свързване между мобилните мрежи и обществените телефонни мрежи, чрез които се предоставят услуги на пазарите на дребно на достъп до обществена телефонна мрежа и обществено достъпни телефонни услуги в определено местоположение, сочи следното:

- Всички мобилни предприятия предоставят взаимно свързване за терминиране на повиквания в индивидуалните им мобилни мрежи, т.е. за терминиране на входящи повиквания към мобилни номера, при което маршрутизацията на повикванията се осъществява при използване на сигнализация по общ канал № 7 (CCS7).
- Взаимното свързване между фиксираната обществена телефонна мрежа на БТК и на мобилните предприятия е реализирано също при използване на сигнализация по общ канал № 7 (CCS7).
- Едно от мобилните предприятия е предоставило IP-базирано взаимно свързване на голяма част от алтернативните предприятия, при използване на протокол за сигнализация SIP, но за терминиране на повиквания в определено местоположение, т.е. към географски номера, които се обслужват в рамките на мобилната му мрежа.

Следва да бъде изтъкнато, че IP-базирано взаимно свързване между мобилните и фиксираните мрежи е възможно и без да се налагат съществени технически и технологични изменения в управлението на трафика в мобилните мрежи, маршрутизацията на повикванията, в които се реализира при използване на сигнализация CCS7. За целта е необходимо точките на взаимно свързване да бъдат организирани при използване на конвертиращи шлюзови съоръжения (медийни и сигнализационни шлюзове), които да конвертират гласовия и сигнализационен трафик с цел осъществяване на IP взаимно свързване. Предвид доброволното предоставяне, от едно от предприятията, на IP-базирано взаимно свързване към мобилната му мрежа, с оглед предоставяне на услуги за терминиране в определено местоположение, КРС счита, че не съществуват технически и технологични пречки това да бъде реализирано и от останалите предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез мобилни

мрежи. Няма технически и технологични пречки за предоставяне на IP взаимно свързване и за терминиране на гласови повиквания към мобилни номера в тези мрежи, доколкото управлението на трафика от/към фиксирани и мобилни номера в тях се осъществява при използване на едни и същи комутационни съоръжения и мрежови съоръжения за достъп, т.е. при използване на TDM базирана опорна мрежа като единна технологична платформа за предоставяне на мобилни телефонни услуги и фиксирани телефонни услуги.

Съгласно разпоредбата на чл. 175, т. 1 от ЗЕС, при налагане на задължението за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения, КРС следва да спазва принципа на пропорционалност, като вземе предвид техническата и икономическа жизнеспособност на ползването или инсталирането на средства от конкурентните предприятия, с оглед развитието на пазара и характера и вида на използваното взаимно свързване. В тази връзка, КРС счита за необходимо да бъде изследвано дали закупуването, инсталирането и поддържането на конвертиращи мрежови съоръжения с оглед предоставянето на IP взаимно свързване би представлявало значителна икономическа тежест за мобилните предприятия. Оценката на тази икономическа тежест и, съответно, на икономическата жизнеспособност на инсталирането на тези посочените средства за реализиране на взаимното свързване, би трябвало да се основава на цената на разполагаемите към момента на пазара съоръжения, както и на броя на точките за взаимно свързване, които предприятията осигуряват за достъп до мобилните им наземни мрежи. Предвид факта, че участниците на пазара на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи имат реализирани най-много 4 точки на взаимно свързване с мрежите на други предприятия, и отчитайки разполагаемата информация за нивата на цените на конвертиращите и сигнализационни шлюзове, КРС счита, че необходимите инвестиции за осигуряване на IP взаимно свързване са сравнително малки и поносими за мобилните предприятия и че те няма да доведат до промени в икономическите и технически условия на предоставяне на мобилни услуги на пазарите на дребно.

Предвид гореизложеното, КРС счита за обосновано и пропорционално да наложи на мобилните предприятия да предоставят IP взаимно свързване между мобилните им наземни мрежи и фиксирани обществени телефонни мрежи, чрез които се предоставят услуги на пазарите на дребно на достъп и обществено достъпни телефонни услуги в определено местоположение.

Освен това, КРС е на мнение, че за предоставянето на IP взаимно свързване като нова услуга, която касае всички заинтересовани лица в сектора, следва да бъде предвиден разумен срок за отчитане на становищата им и за постигане на оперативна съвместимост между всички гласови услуги, както и относно сценариите за преход към и организиране на all-IP взаимно свързване, определяне на минималните функционални и технически изисквания, процедурите за предоставяне на взаимното свързване и др. В тази връзка, КРС предвижда да създаде консултативна структура по въпросите на IP взаимното свързване в съответствие с чл.39 от ЗЕС, в рамките на която посочените въпроси ще бъдат обсъдени със заинтересованите лица и ще намерят своето обективно решение.

КРС счита, че предоставянето на информация относно възможностите и необходимите промени в мрежите на мобилните предприятия за предоставяне на IP взаимно свързване между техните мрежи и обществените фиксирани телефонни мрежи в страната, ще даде възможност на регулатора да прецени кои са обективно най-подходящите технически и икономически решения, така че да бъде осигурена

свързаност на крайните потребители от край до край и оперативна съвместимост на услугите.

КРС счита, че задължението за достъп, както е определено по-долу, е пропорционално и ще гарантира развитието на конкуренцията. Предвид 100% пазарен дял на всяко от предприятията със значително въздействие върху съответния пазар, налице е пълен контрол на тези предприятия върху собствената им мрежа. По тази причина, връзката между техните абонати и тези на други мрежи е в пряка зависимост от реализирането на взаимно свързване. В тази връзка, КРС счита, че предприятията следва да имат идентични задължения за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения, гарантиращи предоставянето на услугата терминиране.

Тъй като задължението за достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване е законово регламентирано и наложено на предприятията в първия кръг на анализа на пазара на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи, то не са налице основания, които да водят до извода, че посредством продължаване на наложените задължения биха се засегнали нормалното функциониране на мрежите и икономическата стабилност на дружествата.

По отношение засягането на правата на интелектуалната собственост КРС счита, че този въпрос не е в пряка връзка с налагането на задължението за достъп и доколкото могат да възникнат такива въпроси, тяхното регламентиране е предмет на договорите за взаимно свързване и достъп.

По отношение на предлагането на общоевропейски услуги КРС счита, че налагането на посочените по-долу задължения би се отразило позитивно върху предлагането на тези услуги.

С оглед посоченото, отчитайки че при липса на външно въздействие мобилните предприятия имат възможност да определят едностранно условията за реализиране на взаимно свързване, КРС е на мнение, че предвид дефинираните конкурентни проблеми и в съответствие с разпоредбите на чл. 166, ал. 2, т. 4 и чл. 174, ал. 1, т.т. 1, 2, 3, 5 и 9 и чл. 174, ал. 2 от ЗЕС по отношение на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК следва да бъде продължено и съответно изменено наложеното на предприятията задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения.

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

„Мобилтел” ЕАД е предприятието с най-голям относителен дял, изчислен на база брой потребители – 48,1%, в рамките на дефинирания съответен пазар, и притежава мрежа, осигуряваща покритие по население от 99,96% по стандарт GSM и 84,87% по стандарт UMST, поради което КРС счита, че евентуален отказ за терминиране на повиквания в мрежата на „Мобилтел” ЕАД би нанесъл съществена вреда на конкуренцията на пазара. Същото се отнася и до случаите на забавено удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване, особено що се касае до предприятия с ограничен брой крайни потребители. Въпреки наличието на лек спад в относителния дял на предприятието на база брой потребители, КРС отчита, че „Мобилтел” ЕАД запазва водещата си пазарна позиция по този показател, както и че мрежата му осигурява почти пълно покритие па население и в тази връзка КРС продължава наложеното на предприятието задължение за достъп, като изменя същото, както следва:

- запазване на предоставения, преди налагане на настоящото задължение, достъп за осигуряване на взаимно свързване;

- предоставяне на достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания без поставяне на ограничения в зависимост от произхода на повикванията, които могат да бъдат терминирани в мрежата на „Мобилтел” ЕАД;
- предоставяне на отворен достъп до технически интерфейси, протоколи или други възлови технологии, необходими за осигуряване на оперативна съвместимост на услугите;
- добросъвестно водене на преговори с предприятия, искащи достъп.
- от 1.07.2013 г., предоставяне на взаимно свързване, базирано на Интернет протокол (IP взаимно свързване). Във връзка с това, в срок до три месеца, считано от получаване на настоящото решение, „Мобилтел” ЕАД следва да представи на КРС информация относно необходимите промени в мрежата му с оглед осигуряване на IP взаимно свързване, както и да определи свои представители с оглед тяхното участие в консултативна структура по въпросите на IP взаимното свързване, така че КРС да има възможност да създаде такава структура и да определи ръководител, състав, ред за осъществяване на дейността, функции и задачи на тази структура, в съответствие с чл. 39 от ЗЕС. Задължението за предоставяне на взаимно свързване, базирано на Интернет протокол не се отнася до взаимното свързване между индивидуалните мобилни мрежи на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК.

Както се посочи при оценката на въздействието на наложените мерки и конкурентните проблеми, липсата на регулация по отношение на предоставянето на услугата терминиране на международни повиквания доведе до изкривяване на пазарната ситуация, от гледна точка на прилагане на прекомерно високи цени и появата на тактики на забавяне по предоставянето на взаимно свързване за тази услуга, които тактики могат да бъдат определени като отказ от осигуряване на достъп.

КРС счита, че е налице ясна тенденция на дискриминация при предоставянето на услугата терминиране на база произход на повикванията, в частност по отношение на терминирането на входящи международни повиквания, и този дефект на пазара следва да се преодолее с регулаторна намеса. Услугата терминиране се предоставя винаги, когато е налице постъпване на входящо повикване в мрежата на съответното предприятие от друга мрежа. В тази връзка, както и с оглед разпоредбата на чл. 9, ал. 3 от Наредба № 1 за условията и реда за осъществяване на достъп и/или взаимно свързване, КРС счита, че специфичното задължение за достъп следва да включва изрично изискване за предоставяне на услугата без ограничения на същата според произхода на повикванията.

Въвеждането на изискването за добросъвестно водене на преговори също е продиктувано от конкурентните проблеми, установени на съответния пазар. Както бе посочено, налице са практики на недобросъвестно водене на преговори за осигуряване на достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за реализиране на услугата терминиране на входящи международни повиквания, изразяващо се в тактики на забавяне и необосновано усложняване на преговорите.

Условието за предоставяне на отворен достъп до технически интерфейси, протоколи или други възлови технологии, необходими за осигуряване на оперативна съвместимост на услугите е обосновано от необходимостта от наличие на достъп до мрежови елементи и ресурси, които позволяват достъп на потребителите до услугите, предоставяни от мрежите.

Както бе посочено по-горе, КРС счита за обосновано и пропорционално да наложи на мобилните предприятия да предоставят IP взаимно свързване между мобилните им наземни мрежи и фиксираните обществени телефонни мрежи, чрез които се предоставят услуги на пазарите на дребно на достъп и обществено достъпни телефонни услуги в определено местоположение.

Предвид посоченото и с оглед разпоредбата чл. 174, ал. 2 от ЗЕС, КРС счита, че е необходимо да постави условия, при които следва да се изпълняват изискванията за достъп. Тези условия могат да бъдат предмет и на изричен акт на КРС, различен от настоящия анализ. В същото време, КРС счита за необходимо определени условия да бъдат приложени към момента на приемане на настоящия анализ, предвид важността им за осигуряване на устойчива конкурентна среда. Комисията е на мнение, че е важно да бъдат определени условия, при които се изпълнява задължението за достъп, за да бъдат преодолени както проблемите, свързани с недобросъвестно водене на преговори и тактики на забавяне, така и с цел да се осигурят условия за проверка изпълнението на задължението за равнопоставеност.

С оглед посоченото „Мобилтел” ЕАД се задължава:

- да уведомява писмено предприятията, с които води преговори за сключване на договор за взаимно свързване и/или за предоставяне на услуги, регламентирани във вече сключен договор за взаимно свързване, като предоставя писмено обосновано уведомление до съответното предприятие, когато не може да сключи договора за взаимно свързване и/или да предостави услугата в срока, определен респективно в действащата нормативна уредба, в публичните условия на предприятието за предоставяне на услуги по взаимно свързване и/или в сключения договор за взаимно свързване.
- да предоставя на комисията справки за обема на терминирания трафик от фиксираната мрежа в мобилната мрежа на предприятието. Справките следва да се представят за всяко шестмесечие от календарна година в срок от един месец, считано от изтичане на съответното шестмесечие. „Мобилтел” ЕАД се задължава да предостави справка за обема на терминирания трафик от фиксираната мрежа в мобилната мрежа на предприятието за второто шестмесечие на 2011 г. в срок до един месец, считано от получаване на решението на комисията.

Като изхожда от факта, че задължението за достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване с мрежата на „Мобилтел” ЕАД е обвързано със законово регламентираното задължение за осъществяване на взаимно свързване при наличие на искане от страна на друго предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи, с оглед осигуряване на оперативна съвместимост между услугите и отчитайки текущите задължения, наложени на предприятието, КРС не счита, че продължаването на тяхното прилагане, както и тяхното изменение, би създадо значителни затруднения за предприятието и че би имало за последствие застрашаване на техническата и икономическата му жизнеспособност.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

„Космо България Мобайл” ЕАД притежава значителен относителен дял, изчислен на база брой потребители – 36,1%, в рамките на дефинирания съответен пазар, и притежава мрежа, осигуряваща покритие по население от 99,98% по стандарт GSM и 88,86% по стандарт UMTS, поради което КРС счита, че евентуален отказ за терминиране на повиквания в мрежата на „Космо България Мобайл” ЕАД би нанесъл значителна вреда на конкуренцията на пазара. Въпреки по-малкият пазарен дял,

изчислен на база брой потребители в сравнение с „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД, също осигурява достъп на други предприятия до услугата терминиране, поради което случаите на забавено удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване, особено що се касае до предприятия с ограничен брой крайни потребители, ще увреди в значителна степен конкуренцията на пазара.

В тази връзка КРС продължава наложеното на предприятието задължение за достъп, като изменя същото, както следва:

- запазване на предоставения, преди налагане на настоящото задължение, достъп за осигуряване на взаимно свързване;
- предоставяне на достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания без поставяне на ограничения в зависимост от произхода на повикванията, които могат да бъдат терминирани в мрежата на „Космо България Мобайл” ЕАД;
- предоставяне на отворен достъп до технически интерфейси, протоколи или други възлови технологии, необходими за осигуряване на оперативна съвместимост на услугите;
- добросъвестно водене на преговори с предприятия, искащи достъп.
- от 1.07.2013 г. предоставяне на взаимно свързване, базирано на Интернет протокол (IP взаимно свързване). Във връзка с това, в срок до три месеца, считано от получаване на настоящото решение, „Космо България Мобайл” ЕАД следва да представи на КРС информация относно необходимите промени в мрежата му с оглед осигуряване на IP взаимно свързване, както и да определи свои представители с оглед тяхното участие в консултативна структура по въпросите на IP взаимното свързване, така че КРС да има възможност да създаде такава структура и да определели ръководител, състав, ред за осъществяване на дейността, функции и задачи на тази структура, в съответствие с чл. 39 от ЗЕС. Задължението за предоставяне на взаимно свързване, базирано на Интернет протокол не се отнася до взаимното свързване между индивидуалните мобилни мрежи на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК.

На основание чл. 174, ал. 2 от ЗЕС „Космо България Мобайл” ЕАД се задължава:

- да уведомява писмено предприятията, с които води преговори за сключване на договор за взаимно свързване и/или за предоставяне на услуги, регламентирани във вече сключен договор за взаимно свързване, като предоставя писмено обосновано уведомление до съответното предприятие, когато не може да сключи договора за взаимно свързване и/или да предостави услугата в срока, определен респективно в действащата нормативна уредба, публичните условия на предприятието за предоставяне на услуги по взаимно свързване и/или сключения договор за взаимно свързване.
- да предоставя на комисията справки за обема на терминирания трафик от фиксираната мрежа в мобилната мрежа на предприятието. Справките следва да се представят за всяко шестмесечие от календарна година в срок от един месец, считано от изтичане на съответното шестмесечие. „Космо България Мобайл” ЕАД се задължава да предостави справка за обема на терминирания трафик от фиксираната мрежа в мобилната мрежа на предприятието за второто шестмесечие на 2011 г. в срок до един месец, считано от получаване на решението на комисията.

Мотивите, посочени по-горе по отношение на изменението в специфичното задължение за достъп на „Мобилтел” ЕАД са напълно относими и към специфичното задължение за достъп, наложено на „Космо България Мобайл” ЕАД.

Като изхожда от факта, че задължението за достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване с мрежата на „Космо България Мобайл” ЕАД е обвързано със законово регламентираното задължение за осъществяване на взаимно свързване при наличие на искане от страна на друго предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи, с оглед осигуряване на оперативна съвместимост между услугите и отчитайки текущите задължения, наложени на предприятието, КРС не счита, че продължаването на тяхното прилагане, както и тяхното изменение, би създавало значителни затруднения за предприятието и че би имало за последствие застрашаване на техническата и икономическата му жизнеспособност.

По отношение на БТК

БТК има относителен дял от 15,8%, изчислен на база брой потребители, в рамките на дефинирания съответен пазар и е налице тенденция за нарастване на броя на потребителите, базирана основно на преразпределение на броя на потребителите на останалите мобилни предприятия. В сравнение с другите две мобилни предприятия БТК притежава мрежа, осигуряваща най-високо покритие по население от 99,99% по стандарт GSM и 93,43% по стандарт UMTS. Разглеждайки възможността за евентуален отказ за терминиране на повиквания в мобилната мрежа на БТК КРС счита, че подобно поведение би нанесло вреда на конкуренцията на пазара. Въпреки по-малкия брой на потребителите, ползващи услугите на предприятието, евентуален отказ за терминиране на повиквания в тази мрежа също би бил във вреда за пазара, макар и по-малка в сравнение с тази, която би възникнала при евентуален отказ за терминиране в мрежите на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Като взема предвид тенденцията за нарастване на броя на потребителите, ползващи услуги на БТК, предоставяни чрез мобилната мрежата на предприятието, и за да се преодолее възможността от антиконкурентно поведение на БТК на пазара, КРС продължава наложеното на предприятието задължение за достъп, като изменя същото, както следва:

- запазване на предоставения, преди налагане на настоящото задължение, достъп за осигуряване на взаимно свързване;
- предоставяне на достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания без поставяне на ограничения в зависимост от произхода на повикванията, които могат да бъдат терминирани в мрежата на БТК;
- предоставяне на отворен достъп до технически интерфейси, протоколи или други възлови технологии, необходими за осигуряване на оперативна съвместимост на услугите;
- добросъвестно водене на преговори с предприятия, искащи достъп.
- от 1.07.2013 г. предоставяне на взаимно свързване, базирано на Интернет протокол (IP взаимно свързване). Във връзка с това, в срок до три месеца, считано от получаване на настоящото решение, БТК следва да представи на КРС информация относно необходимите промени в мрежата му с оглед осигуряване на IP взаимно свързване, както и да определи свои представители с оглед тяхното участие в

консултативна структура по въпросите на IP взаимното свързване, така че КРС да има възможност да създаде такава структура и да определи ръководител, състав, ред за осъществяване на дейността, функции и задачи на тази структура, в съответствие с чл. 39 от ЗЕС. Задължението за предоставяне на взаимно свързване, базирано на Интернет протокол не се отнася до взаимното свързване между индивидуалните мобилни мрежи на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и БТК.

На основание чл. 174, ал. 2 от ЗЕС БТК се задължава:

- да уведомява писмено предприятията, с които води преговори за сключване на договор за взаимно свързване и/или за предоставяне на услуги, регламентирани във вече сключен договор за взаимно свързване, като предоставя писмено обосновано уведомление до съответното предприятие, когато не може да сключи договора за взаимно свързване и/или да предостави услугата в срока, определен респективно в действащата нормативна уредба, публичните условия на предприятието за предоставяне на услуги по взаимно свързване и/или сключения договор за взаимно свързване.

- да предоставя на комисията справки за обема на терминирания трафик от фиксираната мрежа в мобилната мрежа на предприятието. Справките следва да се представят за всяко шестмесечие от календарна година в срок от един месец, считано от изтичане на съответното шестмесечие. БТК се задължава да предостави справка за обема на терминирания трафик от фиксираната мрежа в мобилната мрежа на предприятието за второто шестмесечие на 2011 г. в срок до един месец, считано от получаване на решението на комисията.

Мотивите, посочени по-горе по отношение на изменението в специфичното задължение за достъп на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са напълно относими и към специфичното задължение за достъп, наложено на БТК.

Като изхожда от факта, че задължението за достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване с мрежата на БТК е обвързано със законово регламентираното задължение за осъществяване на взаимно свързване при наличие на искане от страна на друго предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи, с оглед осигуряване на оперативна съвместимост между услугите и отчитайки текущите задължения, наложени на предприятието, КРС не счита, че продължаването на тяхното прилагане, както и тяхното изменение, би създавало значителни затруднения за предприятието и че би имало за последствие застрашаване на техническата и икономическата му жизнеспособност.

6.4.2. Задължение за прозрачност

Като отчита, че всяко от предприятията има значително въздействие върху съответния пазар и то със 100% пазарен дял, КРС е на мнение, че липсата на прозрачност в условията за взаимно свързване се явява предпоставка за създаване на дискриминация спрямо предприятията, които имат необходимост от взаимно свързване с оглед осъществяваната от тях дейност. Изпълнението на задължение за прозрачност гарантира на заинтересованите предприятия достатъчно информация и яснота в процеса на осъществяване на взаимно свързване. Видно от извършения анализ, услугата терминиране в мобилна мрежа няма алтернатива при осигуряване на достъп до потребителите на мобилни мрежи. Посоченото означава, че мобилните предприятия могат да се възползват от значителното си въздействие върху пазара и да следват поведение, което да се отрази негативно на другите предприятия. КРС счита, че е от изключителна важност да се прилагат мерки за прозрачност, за да бъдат преодолени и

конкурентните проблеми възникнали по отношение услугата терминиране на международни повиквания, която към момента се предлага при пълна липса на прозрачност на ценовите и неценовите условия за сключване на договора за тази услуга.

Една от основните функции на задължението за прозрачност е да направи прилагането на останалите специфични задължения по-ефективно, което не изключва и самостоятелното му прилагане. В настоящия анализ на съответния пазар задължението за прозрачност е съчетано със задължението за равнопоставеност и задължението за достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване. Освен това, задължението за прозрачност дава възможност да се преодолее прилагането на негласно единодействие между предприятията като осигурява възможност за своевременна регулаторна намеса, когато има индикация за негласни споразумения.

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

Въз основа на горното и отчитайки, че „Мобилтел” ЕАД е определено като предприятие със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа, КРС счита, че продължаване действието на задължения, които ще осигурят възможност за предвидимост и прозрачност на условията, при които се предоставя достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за предоставяне на услугата терминиране, е пропорционална мярка, тъй като ползите от нейното прилагане, се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители, което оправдава незначителното нарастване на разходите за публикуване и поддържане на актуална информация от страна на „Мобилтел” ЕАД.

С оглед посоченото, КРС счита, че наложеното на предприятието задължение за прозрачност следва да бъде продължено, като предприятието е необходимо да осигурява прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване и необходимия за неговото реализиране достъп, включително и по отношение на терминирането на международни повиквания. „Мобилтел” ЕАД следва да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет и да предоставя при поискване от заинтересовани предприятия информация, относно следното:

- описание на предлаганите услуги за взаимно свързване, условия и срокове за предоставянето им;
- описание на точките за взаимно свързване – местоположение и брой на точките на взаимно свързване, капацитет на свързване, начини за маршрутизация; изисквания за управление, маршрутизиране, отчитане на трафика и прогнози за трафик;
- процедури и срокове за откриване, промяна и закриване на точки за взаимно свързване;
- стандарти, технически изисквания, интерфейси за реализиране на достъп с цел реализиране на взаимно свързване, протоколи за сигнализация;
- условия за предоставяне на терминиране на трафик;
- условия за предоставяне на необходимите технически и програмни средства за реализиране на взаимното свързване;

- условия за осигуряване на достъп до мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея;
- в случаите, когато „Мобилтел” ЕАД предоставя услуги по съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, предприятието публикува информация, както следва:
 - а) информация за местата за съвместно разполагане и процедура за предоставяне на тази информация на заинтересованите лица;
 - б) възможности за съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване;
 - в) условия за достъп до компютърни и софтуерни системи за поддръжка;
 - г) характеристики и технически ограничения за съоръженията, които могат да бъдат съвместно разполагани;
 - д) мерки за сигурност;
 - е) условия за допускане на служители на конкурентни предприятия;
 - ж) стандарти за безопасност;
 - з) правила за разпределяне на пространството, когато то е ограничено;
 - и) условия за проверка от конкурентни предприятия на местата, в които е възможно физическо съвместно разполагане, или на местата, където съвместното разполагане е отказано поради липса на възможност;
 - к) цени за предоставяне на съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване.
- цени и механизъм за калкулиране на цените за терминиране на повиквания, независимо от техния произход, и за осигуряване на достъп до необходимите мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея. До определяне на разходоориентирани цени за терминиране, определени въз основа разходите на ефективен оператор, се прилагат цени за услугата съобразно наложените ограничения в т. 6.4.4;
- изисквания за качество – стойности на параметри на качеството на услугите при взаимно свързване;
- изисквания за номериране, адресиране и за идентификация на линията на викация;
- срокове за отговор на заявките за предоставяне на всяка от услугите, процедури за отстраняване на повреди, процедури за възстановяване на услугата и нейното качество.

КРС счита, че „Мобилтел” ЕАД следва да публикува и актуализира на страницата си в интернет информация за цените и условията за терминиране на повиквания, независимо от техния произход, и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, включително при осъществяване на взаимно свързване с обществената фиксирана телефонна мрежа на „Мобилтел” ЕАД. Това би допринесло да бъдат избегнати възможностите за крос-субсидиране, предвид конвергенцията между услугите.

Публикуването на информация в интернет страницата на предприятието, съобразно посоченото по-горе, следва да се извършва съобразно определените от КРС срокове и да се актуализира от предприятието в срок от три работни дни от настъпване на промяна, относима към някое от условията, както и да се актуализира съобразно дадени от регулатора указания на основание чл. 167, ал. 2 от ЗЕС, в случай, че от регулатора са дадени указания относно степента на подробност на публикуваната информация.

КРС счита, че задължението на „Мобилтел” ЕАД да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет финансовите си отчети (отчет за доходите, баланс) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството и да предоставя, при поискване от комисията, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет следва да бъде отменено. Посочената информация е публично достъпна в търговския регистър на Агенцията по вписвания и не са налице основания да бъде продължавано наложеното задължение.

КРС счита, че разходите на „Мобилтел” ЕАД във връзка с продължаване на изпълнението на задължението за прозрачност, са несъществени предвид ползите от нарастване на доверието на участниците на пазара, свързано с равнопоставените условия за конкуренция. Като отчита, че предприятието има наложено в първия кръг от анализа на този пазар задължение за прозрачност, КРС смята, че продължаване действието на измененото задължение не би довело до икономическа нежизнеспособност на предприятието и е пропорционално, тъй като ползите от изпълнението на задължение за прозрачност надвишават негативните последствия от увеличените административни разходи.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Поради изложеното в т. 6.4.2 и отчитайки, че „Космо България Мобайл” ЕАД е определено като предприятие със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС счита, че продължаване на действието на задължения, отнасящи се до предвидимост и прозрачност на условията, при които се предоставя достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за предоставяне на услугата терминиране, е пропорционална мярка, тъй като ползите от нейното прилагане, се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители, което оправдава незначителното нарастване на разходите за публикуване и поддържане на актуална информация от страна на „Космо България Мобайл” ЕАД.

С оглед посоченото КРС счита, че наложеното на предприятието задължение за прозрачност следва да бъде продължено, като предприятието е необходимо да осигурява прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване и необходимия за неговото реализиране достъп, включително и по отношение на терминирането на международни повиквания. „Космо България Мобайл” ЕАД следва да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет и да предоставя при поискване от заинтересовани предприятия информация, относно следното:

- описание на предлаганите услуги за взаимно свързване, условия и срокове за предоставянето им;
- описание на точките за взаимно свързване – местоположение и брой на точките на взаимно свързване, капацитет на свързване, начини за маршрутизация; изисквания за управление, маршрутизиране, отчитане на трафика и прогнози за трафик;

- процедури и срокове за откриване, промяна и закриване на точки за взаимно свързване;
- стандарти, технически изисквания, интерфейси за реализиране на достъп с цел реализиране на взаимно свързване, протоколи за сигнализация;
- условия за предоставяне на терминиране на трафик;
- условия за предоставяне на необходимите технически и програмни средства за реализиране на взаимното свързване;
- условия за осигуряване на достъп до мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея;
- в случаите, когато „Космо България Мобайл” ЕАД предоставя услуги по съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, предприятието публикува информация, както следва:
 - а) информация за местата за съвместно разполагане и процедура за предоставяне на тази информация на заинтересованите лица;
 - б) възможности за съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване;
 - в) условия за достъп до компютърни и софтуерни системи за поддръжка;
 - г) характеристики и технически ограничения за съоръженията, които могат да бъдат съвместно разполагани;
 - д) мерки за сигурност;
 - е) условия за допускане на служители на конкурентни предприятия;
 - ж) стандарти за безопасност;
 - з) правила за разпределяне на пространството, когато то е ограничено;
 - и) условия за проверка от конкурентни предприятия на местата, в които е възможно физическо съвместно разполагане, или на местата, където съвместното разполагане е отказано поради липса на възможност;
- цени и механизъм за калкулиране на цените за терминиране на повиквания, независимо от техния произход и за осигуряване на достъп до необходимите мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея. До определяне на разходоориентирани цени за терминиране, определени въз основа разходите на ефективен оператор, се прилагат цени за услугата съобразно наложените ограничения в т.6.4.4;
- изисквания за качество – стойности на параметри на качеството на услугите при взаимно свързване;
- изисквания за номериране, адресиране и за идентификация на линията на викация;
- срокове за отговор на заявките за предоставяне на всяка от услугите, процедури за отстраняване на повреди, процедури за възстановяване на услугата и нейното качество.

КРС счита, че „Космо България Мобайл” ЕАД следва да публикува и актуализира на страницата си в интернет информация за цените и условията за терминиране на повиквания, независимо от техния произход, и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, както и при осъществяване на взаимно свързване с обществената фиксирана телефонна мрежа на „Космо България Мобайл” ЕАД. Това би допринесло да бъдат избегнати възможностите за крос-субсидиране, предвид конвергенцията между услугите.

Публикуването на информация в интернет страницата на предприятието, съобразно посоченото по-горе, следва да се извършва съобразно определените от КРС срокове и да се актуализира от предприятието в срок от три работни дни от настъпване на промяна, относима към някое от условията, както и да се актуализира съобразно дадени от регулатора указания на основание чл. 167, ал. 2 от ЗЕС, в случай, че от регулатора са дадени указания относно степента на подробност на публикуваната информация.

КРС счита, че задължението на „Космо България Мобайл” ЕАД да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет финансовите си отчети (отчет за доходите, баланс) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството и да предоставя, при поискване от комисията, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет следва да бъде отменено. Посочената информация е публично достъпна в търговския регистър на Агенцията по вписвания и не са налице основания да бъде продължавано наложеното задължение.

КРС счита, че разходите, които биха възникнали за „Космо България Мобайл” ЕАД във връзка с продължаване на изпълнението на задължението за прозрачност, са несъществени предвид ползите от нарастване на доверието на участниците на пазара, свързано с равнопоставените условия за конкуренция. Като отчита, че предприятието има наложено в първия кръг от анализа на този пазар задължение за прозрачност, КРС смята, че продължаване действието на измененото задължение не би довело до икономическа нежизнеспособност на предприятието и е пропорционално, тъй като ползите от изпълнение на задължение за прозрачност надвишават негативните последиствия от увеличените административни разходи.

По отношение на БТК

Въпреки, че за периода на анализа е налице тенденция за нарастване на броя на потребителите⁴⁰, в хоризонт от следващите две години (2013 г.), КРС счита, че относителният дял на предприятието, изчислен на база брой потребители, в рамките на дефинирания пазар, не би достигнал до този на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД. Независимо от факта, че по-малкият брой на потребителите предполага ограничение по отношение на повикванията към мобилната мрежа на БТК, КРС отчита възможността за предоставянето на услуги на хоризонтално свързани пазари на едро и особено на пазарите на генериране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи и на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи и обстоятелството, че БТК е определено като предприятие със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа. В тази връзка, КРС счита, че продължаването на задължението за прозрачност на условията, при

⁴⁰ Виж пазарен дял, изчислен въз основа на брой потребители, Раздел III, т. 3.4

които се предоставя достъп с оглед осигуряване на взаимно свързване за осигуряване на услугата терминиране, е пропорционална мярка.

Ползите от прилагане на посочената мярка се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители, което оправдава незначителното нарастване на разходите за публикуване и поддържане на актуална информация от страна на БТК.

С оглед посоченото, КРС счита, че наложеното на предприятието задължение за прозрачност следва да бъде продължено, като предприятието е необходимо да осигурява на прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване и необходимия за неговото реализиране достъп, включително и по отношение на терминирането на международни повиквания. БТК следва да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет и да предоставя при поискване от заинтересовани предприятия информация, относно следното:

- описание на предлаганите услуги за взаимно свързване, условия и срокове за предоставянето им;
- описание на точки за взаимно свързване – местоположение и брой на точките на взаимно свързване, капацитет на свързване, начини за маршрутизация; изисквания за управление, маршрутизиране, отчитане на трафика и прогнози за трафик;
- процедури и срокове за откриване, промяна и закриване на точки за взаимно свързване;
- стандарти, технически изисквания, интерфейси за реализиране на достъп с цел реализиране на взаимно свързване, протоколи за сигнализация;
- условия за предоставяне на терминиране на трафик;
- условия за предоставяне на необходимите технически и програмни средства за реализиране на взаимното свързване;
- условия за осигуряване на достъп до мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея;
- в случаите, когато БТК предоставя услуги по съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, предприятието публикува информация, както следва:
 - а) информация за местата за съвместно разполагане и процедура за предоставяне на тази информация на заинтересованите лица;
 - б) възможности за съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване;
 - в) условия за достъп до компютърни и софтуерни системи за поддръжка;
 - г) характеристики и технически ограничения за съоръженията, които могат да бъдат съвместно разполагани;
 - д) мерки за сигурност;
 - е) условия за допускане на служители на конкурентни предприятия;
 - ж) стандарти за безопасност;
 - з) правила за разпределяне на пространството, когато то е ограничено;

и) условия за проверка от конкурентни предприятия на местата, в които е възможно физическо съвместно разполагане, или на местата, където съвместното разполагане е отказано поради липса на възможност;

- цени и механизъм за калкулиране на цените за терминиране на повиквания, независимо от техния произход и за осигуряване на достъп до необходимите мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея. До определяне на разходоориентирани цени за терминиране, определени въз основа разходите на ефективен оператор, се прилагат цени за услугата съобразно наложените ограничения в т. 6.4.4;
- изисквания за качество – стойности на параметри на качеството на услугите при взаимно свързване;
- изисквания за номериране, адресиране и за идентификация на линията на викация;
- срокове за отговор на заявките за предоставяне на всяка от услугите, процедури за отстраняване на повреди, процедури за възстановяване на услугата и нейното качество.

КРС счита, че БТК следва да публикува и актуализира на страницата си в интернет информация за цените и условията за терминиране на повиквания, независимо от техния произход, и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, както и при осъществяване на взаимно свързване с обществената фиксирана телефонна мрежа на БТК. Това би допринесло да бъдат избегнати възможностите за крос-субсидиране, предвид конвергенцията между услугите.

Публикуването на информация в интернет страницата на предприятието, съобразно посоченото по-горе, следва да се извършва съобразно определените от КРС срокове и да се актуализира от предприятието в срок от три работни дни от настъпване на промяна, относима към някое от условията, както и да се актуализира съобразно дадени от регулатора указания на основание чл. 167, ал. 2 от ЗЕС, в случай, че от регулатора са дадени указания относно степента на подробност на публикуваната информация.

КРС счита, че задължението на БТК да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет финансовите си отчети (отчет за доходите, баланс) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството и да предоставя, при поискване от комисията, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет следва да бъде отменено. Посочената информация е публично достъпна в търговския регистър на Агенцията по вписвания и не са налице основания да бъде продължавано наложеното задължение.

КРС счита, че разходите на БТК във връзка с продължаване на изпълнението на задължението за прозрачност, са несъществени предвид ползите от нарастване на доверието на участниците на пазара, свързано с равнопоставените условия за конкуренция. Като отчита, че предприятието има наложено в първия кръг от анализа на този пазар задължение за прозрачност, КРС смята, че продължаване действието на измененото на задължение не би довело до икономическа нежизнеспособност на предприятието и е пропорционално, тъй като ползите от налагането на задължение за прозрачност надвишават негативните последствия от увеличените административни разходи.

6.4.3. Задължение за равнопоставеност

Видно от извършения анализ и идентифицираните конкурентни проблеми, услугата терминиране в мобилна мрежа няма алтернатива при осигуряване на достъп до потребителите на мобилни мрежи. Последното, съчетано с липсата на предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да окажат въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи показва, че без регулаторна намеса мобилните предприятия могат да се възползват от значителното си въздействие върху този пазар и да следват поведение, което да се отрази негативно на другите предприятия. Тези аргументи са относими, както при налагане на задължението за прозрачност, така и по отношение задължението за равнопоставеност. По тази причина е необходимо да се гарантира, че мобилните предприятия няма да се възползват от възможността да налагат различни условия при сходни обстоятелства на отделни предприятия. Най-често неравнопоставеността намира израз в ценова дискриминация, установена в настоящия пазарен анализ, като е отбелязано, че са налице различни цени за терминиране на повиквания с оглед произхода на трафика (национален и международен), както е налице и пазарния проблем, свързан със „затварянето на трафик” в рамките на собствената мрежа чрез поддържане на разлика в цената за терминиране на on-net и off-net трафик. Подобно пазарно поведение би било коригирано чрез налагане на задължения за разходоориентираност и/или прозрачност, които биха създали пречки пред ценовата дискриминация. Въпреки това, КРС счита, че налагането на задължения за ценови ограничения и прозрачност сами по себе си не са достатъчни, за да предотвратят наличието на ценова дискриминация или друго дискриминационно поведение.

КРС счита, че продължаването на действието на задължение за равнопоставеност е подходяща мярка, която гарантира прилагане на еднакви условия спрямо което и да е от конкурентните предприятия при наличие на сходни обстоятелства и ефективно ще допринесе за премахване на пазарните недостатъци, намиращи израз във възможностите за прехвърляне на пазарна сила към свързани пазари и най-вече към хоризонтално свързаните пазари на едро, както и в неценови проблеми, свързани с наличие на бариери за навлизане на пазара.

Съгласно чл. 168 от ЗЕС, задължението за осигуряване на равнопоставеност обхваща предоставяне на равностойни условия при сходни обстоятелства на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, както и предоставяне на услуги и информация при същите условия и качество като тези, при които предприятието свързва различни свои мрежи и/или които предприятието предоставя на свързаните с него лица и на предприятията, с които вече е сключен договор.

От горепосоченото следва, че задължението за равнопоставеност може да се разглежда в два аспекта:

- Забрана за дискриминиране на предприятия, предоставящи еквивалентни услуги;
- Задължение за третиране на свързани с предприятието лица или обособени отделни дейности, извършвани от същото предприятие, по начин, еквивалентен на този, по който се третират предприятия, предоставящи еквивалентни услуги.

Задължението за равнопоставеност не предвижда задължително предлагането на идентични или еднакви условия, а се отнася до това всяко едно различие в

предложените условия на отделните предприятия да бъде базирано на обективни критерии. Целта на налагането на задължение за равнопоставеност е да се осигури разглеждането на подобните ситуации на пазара по подобен начин от предприятията със значително въздействие на съответния пазар по отношение на цена, информация и други условия, без значение към кой от останалите участници на пазара се отнасят или се прилагат.

Продължаването на задължението за равнопоставеност би допринесло за ограничаване на трансфера на значително въздействие от пазара на едро към хоризонтално свързани пазари на едро или към пазара на дребно, тъй като се намаляват възможностите за специално третиране на дадено предприятие. В този случай, „специално третиране на дадено предприятие” означава отказ на достъп и изместване на конкурент от пазара чрез предлагането на цени и/или условия, които са в полза на друго предприятие или на собствената мрежа.

Предвид изложеното и във връзка с идентифицираните конкурентни проблеми КРС е на мнение, че на мобилните предприятия със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, следва да бъде продължено задължението за равнопоставеност.

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

Поради обстоятелството, че „Мобилтел” ЕАД притежава значителен пазарен дял, изчислен на база брой потребители, то заинтересованите предприятия са принудени директно или индиректно да закупуват услуги за терминиране от „Мобилтел” ЕАД, за да могат да предоставят конкурентни услуги. Това може да доведе до възникване на ситуации, в които конкурентните условия на пазара ще бъдат нарушени и/или изкривени, ако на някои от предприятията или при предоставянето на собствени услуги се предлагат по-добри условия за развитие на дейността в сравнение с тези за други участници или предприятието си осигурява по-добри условия при осъществяване на собствена обособена дейност. По различни причини „Мобилтел” ЕАД би имало мотив да предлага неравнопоставени цени и условия. Например, може да се допусне, че „Мобилтел” ЕАД ще предложи по-неизгодни условия за развиване на дейността на предприятията, които представляват сериозна конкурентна заплаха или ще се възползва от преференциални условия при осъществяването на обособена своя дейност в ущърб на конкуренцията. Отчитайки очакванията за изменения в големината и пазарната сила на предприятието в хоризонт от следващите две години, КРС счита, че такова неравнопоставено отношение би могло да доведе до съществено неблагоприятно въздействие върху пазара като цяло.

С продължаване действието на задължението за равнопоставеност, се цели да се ограничат възможностите на „Мобилтел” ЕАД да третира по различен начин отделни предприятия и да се предотвратят възможностите за ползване на по-благоприятни цени или условия по отношение на обособена собствена дейност, освен ако обективни причини не го налагат. Така предприятията ще запазят своята конкурентноспособност, което може да доведе до намаляване на цената на дребно и/или до предлагане на по-голямо разнообразие от услуги. КРС счита, че задължението за равнопоставеност следва да обхваща както ценовите, така и неценовите условия (различни условия за предоставяне на достъп, като различието не е обосновано от обективни критерии). Ако задължението обхваща само и единствено ценовата равнопоставеност, то за „Мобилтел” ЕАД все още би била налице възможността да прилага антиконкурентни практики.

За да предотврати създаването на възможности за неравнопоставено третиране на предприятията на пазара, КРС счита, че е необходимо да бъде продължено задължението за равнопоставеност, наложено на „Мобилтел” ЕАД, както следва:

- предоставяне на взаимно свързване при равностойни условия за сходни обстоятелства, при които вече е предоставено взаимно свързване на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, включително и на свързани лица;
- предоставяне на услуги и информация на предприятие, искащо взаимно свързване при същите условия (ценови и неценови) и качество като тези, ползвани от предприятието със значително въздействие върху пазара при предоставяне на собствени услуги, както и предлагани от предприятието със значително въздействие върху пазара на свързаните с него лица, както и на предприятията, с които вече е сключен договор.

КРС счита, че продължаването на задължението за равнопоставеност на „Мобилтел” ЕАД е пропорционално, тъй като предимствата за конкуренцията и ползите за потребителите надвишават недостатъците от прилагането му. Комисията е на мнение, че изпълнението на задължението не се явява утежняващо обстоятелство за предприятието.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Поради обстоятелството, че „Космо България Мобайл” ЕАД също притежава значителен пазарен дял, изчислен на база брой потребители, то заинтересованите предприятия са принудени директно или индиректно да закупуват от него услуги за терминиране, за да могат да предоставят конкурентни услуги. Това може да доведе до възникване на ситуации, в които конкурентните условия на пазара ще бъдат нарушени и/или изкривени, ако на някои от предприятията или при предоставянето на собствени услуги се предлагат по-добри условия за развитие на дейността в сравнение с тези за други участници или предприятието си осигурява по-добри условия при осъществяване на собствена обособена дейност. По различни причини „Космо България Мобайл” ЕАД би имало мотив да предлага неравнопоставени цени и условия. Например, може да се допусне, че „Космо България Мобайл” ЕАД ще предложи по-неизгодни условия за развиване на дейността на предприятията, които представляват сериозна конкурентна заплаха или ще се възползва от преференциални условия при осъществяването на обособена своя дейност в ущърб на конкуренцията. Отчитайки очакванията за изменения в големината и пазарната сила на предприятието в хоризонт от следващите две години, КРС счита, че такова неравнопоставено отношение би могло да доведе до значително неблагоприятно въздействие върху пазара като цяло.

С продължаване действието на наложеното задължение за равнопоставеност се цели да се ограничат възможностите на „Космо България Мобайл” ЕАД да третира по различен начин отделни предприятия и да се предотвратят възможностите за ползване на по-благоприятни цени или условия по отношение на обособена собствена дейност, освен ако обективни причини не го налагат. Така предприятията ще запазят своята конкурентоспособност, което може да доведе до намаляване на цената на дребно и/или до предлагане на по-голямо разнообразие от услуги. КРС счита, че задължението за равнопоставеност следва да обхваща както ценовите, така и неценовите условия (различни условия за предоставяне на достъп, като различието не е обосновано от обективни критерии). Ако задължението обхваща само и единствено ценовата

равнопоставеност, то за „Космо България Мобайл” ЕАД все още би била налице възможността да прилага антиконкурентни практики.

За да предотврати създаването на възможности за неравнопоставено третиране на предприятията на пазара, КРС счита, че е необходимо да бъде продължено задължението за равнопоставеност, наложено на „Космо България Мобайл” ЕАД, както следва:

- предоставяне на взаимно свързване при равностойни условия за сходни обстоятелства, при които вече е предоставено взаимно свързване на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, включително и на свързани лица;
- предоставяне на услуги и информация на предприятие, искащо взаимно свързване при същите условия (ценови и неценови) и качество като тези, ползвани от предприятието със значително въздействие върху пазара при предоставяне на собствени услуги, както и предлагани от предприятието със значително въздействие на пазара на свързаните с него лица, както и на предприятията, с които вече е сключен договор.

КРС счита, че налагането на задължение за равнопоставеност на „Космо България Мобайл” ЕАД е пропорционално, тъй като предимствата за конкуренцията и ползите за потребителите надвишават недостатъците от прилагането му. Комисията е на мнение, че изпълнението на задължението не се явява утежняващо обстоятелство за предприятието.

По отношение на БТК

Както останалите две мобилни предприятия, така и БТК би имало мотив да предлага неравнопоставени условия и цени на част от заинтересованите предприятия, които биха били различни от тези, предлагани на други предприятия и най-вече да се възползва от преференциални условия при осъществяването на обособена своя дейност, предвид собствеността върху мобилна и най-голямата в страната фиксирана мрежа, собственост на предприятието. Такова неравнопоставено третиране би довело до нарушаване на конкурентните условия на пазара.

КРС отчита, че БТК е предприятието, навлязло последно на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, поради което, ако не се отчита положението на предприятието на свързани пазари, неравнопоставеното третиране на конкуренти от страна на БТК не би могло да повлияе в значителна степен върху цените на пазара на дребно. Отчитайки предпоставките, създадени от собствеността върху мобилна и фиксирана мрежи, с покритие, обхващащо почти 100% от населението на страната, за прехвърляне на пазарна сила от един към друг пазар, произтичащи от значителното въздействие на предприятието на съответните пазари, както и вземайки предвид положителните тенденции в развитието на пазарния дял на предприятието, КРС счита, че за да предотврати създаването на възможности за неравнопоставено третиране на предприятията на пазара, в хоризонта до 2013 г. е необходимо да бъде продължено задължението за равнопоставеност, наложено на БТК, както следва:

- предоставяне на взаимно свързване при равностойни условия за сходни обстоятелства, при които вече е предоставено взаимно свързване на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, включително и на свързани лица;

- предоставяне на услуги и информация на предприятие, искащо взаимно свързване при същите условия (ценови и неценови) и качество като тези, ползвани от предприятието със значително въздействие върху пазара при предоставяне на собствени услуги, както и предлагани от предприятието със значително въздействие на пазара на свързаните с него лица, както и на предприятията, с които вече е сключен договор.

КРС счита, че продължаването на задължението за равнопоставеност на БТК е пропорционално, тъй като предимствата за конкуренцията и ползите за потребителите надвишават недостатъците от прилагането му. Комисията е на мнение, че изпълнението на задължението не се явява утежняващо обстоятелство за предприятието.

6.4.4. Ценови ограничения, включително задължения за разходоориентираност

Предвид монополния си характер пазарът на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи е неподатлив на конкурентен натиск, тъй като всяко от мобилните предприятия има интерес да се възползва от монополната си позиция, произтичаща от контрола върху собствената му мрежа.

Наличието на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара, съчетани с принципа „викащата страна заплаща повикването” са предпоставка трите мобилни предприятия да имат интерес да налагат прекомерно високи цени, които рефлектират върху свързаните пазари на едро и върху цените на пазарите на дребно.

В съответствие с посоченото в раздел VII, т.5, основните конкурентни проблеми на съответния пазар са отказ за съвместна търговия и за предоставяне на взаимно свързване, прекомерно високи цени и ценова дискриминация. Предприятията със значително въздействие върху пазара нямат пазарен стимул, който би допринесъл за предприемане на действия за доброволно намаляване на цените за терминиране в мобилни мрежи, които към изготвяне на настоящия анализ все още са над средноевропейските. Както вече беше отбелязано многократно мобилните предприятия поддържат прекомерно високи цени и за терминиране на международен трафик, значително по-високи от тези за терминиране на национални повиквания и средноевропейските цени. Предприятията не само нямат стимул доброволно да намалят цените за терминиране на международни повиквания до нивата на цените за терминиране на национални повиквания, но и отказват да изпълнят Решение № 320 от 24.03.2011 г. на комисията, което ги задължава да не третират международното терминиране по начин различен от националното. При наличието на подобна пазарна ситуация е необходима регулаторна намеса по отношение на цените с оглед осигуряване на условия за развитие на конкуренцията и защита интересите на крайните потребители.

Индикация за прекомерно високи цени дава и големият марж, генериран от вертикално интегрираните мобилни предприятия посредством значителната разлика между цените за разговори в рамките на една и съща мрежа (on-net) и към други мобилни мрежи (off-net), което води до т.нар. „ефект на мрежата”, чрез който мобилните предприятия продължават да прилагат ценовата и продуктовата стратегия насочена към „затваряне на трафик” в собствената мрежа.

За преодоляване на идентифицираните конкурентни проблеми, отнасящи се до възможности за прехвърляне на пазарна сила на свързани пазари и за задържане на крайни потребители в рамките на собствената мрежа чрез ценовата политика на предприятията, при първия кръг на анализа на съответния пазар на предприятията със

значително въздействие са наложени съответни задължения за разделно счетоводство и за прилагане на разходоориентирани цени въз основа на система за определяне на разходите, в съответствие с проекта на Препоръката на ЕК относно подхода за регулиране на цените за терминиране във фиксирана и мобилна мрежа в ЕС. До ефективното прилагане на задълженията за разделно счетоводство и за разходоориентирани цени на предприятията бяха наложени ценови ограничения – ценови тавани, под формата на график за постепенно намаляване на цените за терминиране, определени чрез сравнителен анализ (benchmark).

КРС счита, че като цяло чрез наложените ценови ограничения е подобрена конкурентната среда по отношение на терминирането на национални повиквания. Както се посочи, обаче, в т. 4 от настоящия раздел регулаторът отчете необходимостта от ползване на консултантски услуги, както по отношение на въвеждане на наложените на предприятията задължения за разделно счетоводство, така и по отношение на изработване на модел за определяне на разходите на ефективен оператор. В резултат, задълженията за водене на разделно счетоводство и за прилагане на разходоориентирани цени, определени въз основа на система за определяне на разходите на ефективен оператор, наложени с Решения на КРС № 236 и № 237 от 17.03.2009 г. не са въведени ефективно към момента.

КРС отчита, че при действащи задължения за разделно счетоводство и прилагане на разходоориентирани цени, определени въз основа на разходите на ефективен оператор, задълженията за прозрачност, равнопоставеност и достъп биха били по-ефективни. Вземайки предвид, че подобряването на конкурентната среда е резултат единствено на регулаторната намеса КРС смята, че е необходимо и при този преглед на пазара да бъдат продължени, респективно наложени, задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство и за прилагане на разходоориентирани цени. Също така КРС посочва, че до реалното въвеждане на разходоориентираните цени следва да бъдат прилагани ценови ограничения, които да гарантират наличието на условия за нормална конкуренция и редуциране на констатираните на пазара проблеми.

6.4.4.1. Разделно счетоводство

Задължението за прилагане на разделно счетоводство е текущо за „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД, съгласно Решение № 236 от 17.03.2009 г.⁴¹ По отношение на БТК задължението за разделно счетоводство е наложено на предприятието на съответните пазари на терминиране на трафик в определено местоположение и на генериране на трафик от определено местоположение (Решение № 237 от 17.03.2009 г.)⁴².

Наложено задължение обхваща цялостната дейност на задълженото предприятие, включително и на пазарите, на които не е определено като предприятие

⁴¹ Задължението е определено в приложение към анализа - „Анекс за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство от предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи”.

⁴² Задължението е определено в приложение към анализа - „Анекс за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство от предприятия със значително въздействие на пазара на едро за генериране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи и/ или на пазара на едро за терминиране на повиквания в индивидуални обществени телефонни мрежи”.

със значително пазарно въздействие, в съответствие със съображение 5 от преамбюла и т. 4 от Препоръката на ЕК⁴³ от 2005 г.

В съответствие с определеното при първи кръг на пазарните анализи на съответните пазари, КРС предприе действия по детайлизиране на задължението за разделно счетоводство. С Решение № 1252 от 12.10.2009 г. КРС изиска информация от предприятията, необходима за изготвянето на изискванията за формата и методологията за въвеждане на разделно счетоводство. Въз основа на получената информация и отчитайки технологичните изменения в мрежите, особено що се касае до фиксираната мрежа на БТК, като следваща стъпка за практическото въвеждане на разделното счетоводство, КРС включи консултиране на изготвения от нея проект на документ „Форма и методология за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство” като част от обекта на открита обществена поръчка с предмет: „Разработване и прилагане на модели за определяне на разходите на електронни съобщителни услуги, предоставяни от фиксирана и мобилна мрежа, за нуждите на Комисия за регулиране на съобщенията, и анализ и оценка на разработен от Комисията за регулиране на съобщенията документ относно изисквания за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство и формите на регулаторните отчети на предприятията, предоставящи електронни съобщителни услуги”. Към настоящия момент е налице открита консултативна процедура по въвеждане на разделно счетоводство, тъй като до приключване на анализа процедурата по окончателно приемане на документа „Форма и методология за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство” не е финализирана.

Както бе посочено в първия кръг на пазарния анализ, КРС счита, че задължението за разделно счетоводство е необходимо с оглед доказване липсата на антиконкурентно крос-субсидиране, особено що се касае до трансферните разходи. Предвид посоченото и с оглед обстоятелството, че „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД осъществяват дейност на свързани пазари на едро и дребно, КРС счита, че е налице необходимост от продължаване на задължението за разделно счетоводство.

Продължаването на задължението за разделно счетоводство не може да предизвика значително нарастване на административните разходи за предприятията, тъй като на практика то изисква създаване на аналитичност до ниво услуги към ползваните и в момента счетоводни сметки на предприятието и разпределянето на капитала, разходите и приходите към тях. До голяма степен КРС е на мнение, че предприятията и в момента ползват счетоводни софтуерни продукти, които имат възможност да калкулират себестойност на предоставяните услуги и да представят справки за извършените разходи и получените приходи от предоставянето им и които би следвало да осигуряват финансови данни при определяне на продуктовата и ценова политика от ръководствата на предприятията. В тази връзка КРС счита, че счетоводни софтуерни продукти, ползвани от всяко едно от предприятията, биха могли да послужат за основа за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство в съответствие с изискванията на регулатора.

Ползите от воденето на разделно счетоводство са големи не само от гледна точка на регулатора, но и за самите предприятия, тъй като въз основа на данните от разделното счетоводство предприятието получава достатъчно детайлизирана информация, която дава възможност за извършване на различни анализи и улеснява вземането на адекватни и мотивирани управленски решения в отговор на бързо променящите се пазарни условия в сектора на електронните съобщения.

⁴³ Commission Recommendation of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting systems under the regulatory framework for electronic communications (2005/698/EC)

Като заключение от всичко изложено до тук, КРС прави извода, че ползите от продължаването на мярката са повече отколкото недостатъците, поради което намира продължаване на задължението за пропорционална мярка.

По отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД

Предвид изложените по-горе мотиви КРС счита, че са налице основания по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД да бъде продължено задължението за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство. Описанието на задължението е съобразно посоченото в Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС и по специално в Анекса за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство от предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи.

Задължението обхваща, съобразно посоченото в съображение 5 от преамбюла и т. 4 на Препоръката от 2005 г.⁴⁴, цялостната дейност на задължените предприятия, включително и на пазарите, на които те не са определени като предприятия със значително въздействие.

При изпълнение на задължението за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД следва да спазват изискванията към методологията за въвеждане на разделно счетоводство и формите за представяне на регулаторни счетоводни отчети, които ще бъдат определени допълнително от КРС в отделен акт.

По отношение на БТК

Като отчита обстоятелството, че БТК е историческото предприятие със значително въздействие върху пазарите на едро и дребно на фиксирани услуги, и предвид установеното нарастване на броя на крайните му потребители на мобилни услуги, КРС счита, че са налице потенциални рискове за прилагане на антиконкурентни практики. Тъй като задължението за разделно счетоводство обхваща цялостната дейност на задълженото предприятие, то КРС счита, че отстраняването на потенциалните конкуренти проблеми, свързани с възможностите за крос-субсидиране, следва да се осъществи чрез предприемането на съответните мерки на пазара, върху който БТК има най-голяма пазарна сила. Предвид изложеното, КРС поддържа позицията си, че не е необходимо да наложи на настоящия пазар на БТК задължение за въвеждане и поддържане на разделно счетоводство, тъй като такова е наложено на пазарите на едро на генериране и терминиране на повиквания от/в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи и е относимо и към дейността на предприятието на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

6.4.4.2. Разходоориентирани цени.

Задължението за прилагане на разходоориентирани цени за терминиране на повиквания в мобилни мрежи е текущо само по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД и то само по отношение на терминирането на национални повиквания, като към момента трите мобилни предприятия прилагат ценовите ограничения съобразно Решение № 236 от 17.03.2009 г. на КРС. Ценовите

⁴⁴ Commission Recommendation of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting systems under the regulatory framework for electronic communications (2005/698/EC)

ограничения по Решение № 320 от 24.03.2011 г. на КРС не се прилагат от предприятията.

Както беше отбелязано, конкурентният натиск върху пазара на едро за предоставяне на услугата терминиране в индивидуални мобилни мрежи е недостатъчен, поради което при липса на регулаторни мерки е налице възможност цените на този монополен по своя характер пазар да бъдат прекомерно високи. При тези обстоятелства задължението за прилагане на разходоориентирани цени за терминиране е единственото, чрез което могат да се предотвратят практиките за прилагане на прекалено високи цени, като същевременно се преодолее и проблемът със значителната разлика между цените за разговори в рамките на една и съща мрежа (on-net) и към други мобилни мрежи (off-net). Установените на съответния пазар ценови конкурентни проблеми показват, че когато цените за терминиране са прекалено високи това поражда прехвърляне на значителни средства между пазарите и потребителите на фиксирана и мобилна гласова услуга, както и прехвърляне на средства от чужди предприятия към българските такива. На пазари, на които предприятията притежават асиметрични относителни пазарни дялове, това може да има за резултат значителни плащания за терминиране от по-малки към по-големи конкуренти. Изхождайки от специфичните характеристики на пазарите на терминиране на гласови повиквания и възможностите за интерпретиране на концепцията за разходоориентираност на цените в зависимост от избраните фактори, ЕК счете, че е необходимо да се въведе „общ подход за формиране на разходоориентирани цени, основаващ се на ефективен стандарт за разходите”. Съобразно посоченото в Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г. относно подхода за регулиране на цените за терминиране на фиксирана и мобилна връзка в ЕС (2009/396/ЕО), (Препоръка на Комисията от 7 май 2009 г.) този подход намира израз в определяне на разходоориентирани цени, изчислени въз основа на дългосрочните допълнителни (инкрементални) разходи (Long Run Incremental Costs – LRIC) на ефективен оператор, моделирани при подхода „отдолу нагоре” (BU), или накратко – при използване на BULRIC модел.

Предвид посоченото КРС счита, че следва да продължи задължението на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, за прилагане на разходоориентирани цени за терминиране, като конкретизира задължението за прилагане на разходоориентирани цени, определени съгласно Препоръка на Комисията от 7 май 2009 г. въз основа на разходите на ефективен оператор и изчислени чрез BULRIC модел на регулатора, считано от 01.07.2013 г. КРС налага на предприятията и задължение за прилагане на разходоориентирани цени, определени съобразно предходното изречение, за терминиране и на международните повиквания. Както КРС посочи няколкократно не са налице основания за диференциация на цените за терминиране на база на произход на повикванията.

По отношение на дейността на БТК чрез мрежата по стандарт GSM и UMTS, анализът показва нарастването на относителния дял на предприятието, на база потребители, както и значително развитие на мрежата като покритие по територия и население. Пазарното поведение на БТК сочи засилено предлагане на оферти на свързани пазари, като по този начин се повишава риска от прехвърляне на пазарна сила. В тази връзка КРС счита, че към момента на извършване на настоящия анализ вече не са налице основания за прилагане на асиметрични мерки спрямо БТК и е необосновано и непропорционално на БТК да бъде предоставено допълнително конкурентно предимство, като на предприятието не бъде наложено задължение за прилагане на разходоориентирани цени. Предвид изложеното и факта, че БТК е предприятие със значително въздействие върху съответния пазар на едро за терминиране гласови

повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС счита, че на дружеството следва да бъде наложено задължение за прилагане на разходоориентирани цени за терминиране на повиквания, независимо от техния произход, като цените ще бъдат определени съгласно Препоръка на Комисията от 7 май 2009 г. въз основа на разходите на ефективен оператор и изчислени чрез BULRIC модел на регулатора, считано от 01.07.2013 г. Чрез налагане на задължението за прилагане на разходоориентирани цени регулаторът цели потребителите да извличат максимална полза, що се отнася до избора, цената и качеството на услугата, без застрашаване или ограничаване на конкуренцията. КРС е на мнение, че мярката е пропорционална и е в синхрон с добрите практики на европейските регулатори, като същевременно се постига възможно най-бързо намаление на регулираните цени за терминиране до разходите на ефективен оператор.

6.4.4.2.1. Система за определяне на разходите

КРС е на мнение, че чрез задължението за прилагане на разходоориентирани цени, определени въз основа на BULRIC модел, разработен в съответствие с изискванията на Препоръка на Комисията от 7 май 2009 г., ще се ограничи възможността за прилагане на прекомерно високи цени и ще се преодолее проблема със значителната разлика между цените за разговори в рамките на една и съща мрежа (on-net) и към други мобилни мрежи (off-net).

Според т. 3 на Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г., регулаторът може да сравнява резултатите от подхода по модела „отдолу нагоре“ (BU) с тези от модела „отгоре надолу“ (TD), при който се използват данни, преминали през одит, с оглед да се провери и подобри качеството на резултатите и могат да направят съответни корекции. В тази връзка КРС счита, че предприятията могат, ако сметат за подходящо, да предоставят резултати от свои модели, основаващи се на подход на моделиране „отгоре надолу“, използващи дългосрочни допълнителни (инкрементални) разходи, и одитирани от независим одитор, в рамките на процедурата по консултации за приемане на BULRIC модела на регулатора. Моделите, чрез които са получени резултатите, одитирани и представени в рамките на процедурата по консултации за приемане на BULRIC модела на регулатора, следва да са съобразени с изискванията към начина на разпределение на разходите и категориите разходи от Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г.

Както беше споменато по-горе, разработването на BULRIC модела е предстоящо, предвид възлагането на изпълнението на обществена поръчка с предмет: „Разработване и прилагане на модели за определяне на разходите на електронни съобщителни услуги, предоставяни от фиксирана и мобилна мрежа, за нуждите на Комисия за регулиране на съобщенията, и анализ и оценка на разработен от Комисията за регулиране на съобщенията документ относно изисквания за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство и формите на регулаторните отчети на предприятията, предоставящи електронни съобщителни услуги“.

6.4.4.2.2. Сравнение (benchmarking)

Предвид заключенията от анализа и потенциалните конкурентни проблеми КРС счита, че следва да определи ограничения на цените за терминиране, които своевременно да осигурят нормални условия за развитие на конкуренцията, тъй като прилагането на разходоориентирани цени, определени съгласно Препоръка на Комисията от 7 май 2009 г. въз основа на разходите на ефективен оператор и изчислени чрез BULRIC модел на регулатора, изисква време и значителен финансов ресурс.

Налагането на ценови ограничения върху цените за терминиране посредством сравнение (benchmarking) е пропорционална мярка, която даде резултат на първия кръг на анализа на съответния пазар.

В съответствие с чл. 170, ал. 4 от ЗЕС, при налагане на ценовите ограничения КРС сравнява определените цени с цените за същите услуги на съпоставими пазари на други държави-членки на ЕС. Анализът на сравнението включва определяне на средните цени за терминиране и темповете за тяхното развитие. Сравнението на цените за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи е обичайна практика на националните регулатори на държавите-членки. КРС счита, че разработеният сравнителен метод в настоящия анализ е съобразен с най-добрите практики на регулаторните органи, като чрез него се определя целта, към която следва да бъдат ориентирани цените за терминиране. Определените ценови ограничения са с оглед осигуряване на развитието на конкуренцията и подобряването на условията за ползване на услуги от крайни потребители при съобразяване на целите на Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г.

На следващо място е необходимо да се посочи, че при избора на това кои са сравнимите пазари, при определяне на нивата за ценови ограничения, трябва да се отчита факта, че всички държави-членки на ЕС са регулирали цените си за терминиране на повиквания в мобилните мрежи. Предвид изложеното и с оглед подхода за регулиране на цените, залегнал в Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г., КРС счита, че съпоставими пазари са пазарите на държави-членки, на които се прилагат BULRIC модели за определяне на цени за терминиране в индивидуални мобилни мрежи въз основа на чистите дългосрочни допълнителни (инкрементални) разходи, т. нар. pure BULRIC. КРС е преценила, че е обосновано да се изберат като сравними пазари тези на държавите-членки, които определят цените за терминиране въз основа pure BULRIC модел, предвид факта, че към 31.12.2012 г. в рамките на ЕС националните регулаторни органи следва да определят цени за терминиране въз основа на разходите, направени от ефективен оператор и следва да гарантират, че се прилага симетрично равнище на цените съобразно ефективните разходи. Този подход гарантира, че наложените ценови ограничения са съобразени с ефективните разходи по предоставянето на идентична услуга.

По данни на Cullen-International SA към юни 2011 г. държавите-членки, които ползват pure BULRIC са Белгия, Великобритания, Италия, Словения, Франция и Холандия. КРС е на мнение, че чрез сравнението на цените за посочените шест държави може да се определи ценово равнище, което да е база за определяне на ценовите ограничения за българските мобилни предприятия.

За сравнението на цените за терминиране и темповете за тяхното развитие КРС ползва данни от Digital Agenda Scoreboard 2011 г. и данните от докладите за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2009 г. и 2008 г., както и данни на BEREC за цените за терминиране в мобилни мрежи към януари 2011 г. (BoR (11) 27 final)⁴⁵. КРС определя максималните нива на ценовия таван въз основа на изменението на средната цена за терминиране за изброените държави-членки, прогнозирано в съответствие с тенденцията за периода 2007-2010 г.

КРС е на мнение, че с оглед изискванията на Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г., а именно, че към 31.12.2012 г. цените за терминиране следва да са на симетрично ниво съобразно ефективните разходи, цените за терминиране, прилагани в

⁴⁵ http://erg.eu.int/doc/berec/bor_11_27.pdf

България при последната стъпка на намаление, съобразно графика за поетапно намаление, изработен на база на сравнителен метод, следва да достигнат целеното ниво към 01.01.2013 г. Посоченото означава, че ще бъде гарантирано съобразяване с целите на Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г., въпреки невъзможността на КРС да приложи собствения си BULRIC модел за определяне на цените за терминиране към 31.12.2012 г.

Съгласно съображение 22 от Преамбюла на Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г. и т. 12 от посочения документ, за националните регулаторни органи с ограничени ресурси може да е необходим допълнителен преходен период за въвеждане на препоръчания модел за определяне на цените за терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи. При такива обстоятелства, националният регулаторен орган може да използва алтернативен подход (включително benchmarking) за определяне на цените за терминиране до 01.07.2014 г., като този алтернативен подход следва да гарантира резултати съвместими с Препоръката.

КРС е регулаторен орган, който има ограничен експертен ресурс, и в тази връзка комисията е преценила, че следва да използва консултантски услуги за изработване и въвеждане на BULRIC модел и за определяне на изискванията за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство и формите на регулаторните отчети на предприятията. На следващо място, поради необходимостта да бъде получено одобрение за предоставяне на допълнителни средства по бюджета на КРС от Министерство на финансите, както и предвид необходимостта да се проведе процедура за възлагане на обществена поръчка, комисията не е в състояние да осигури въвеждането на BULRIC модел към 31.12.2012 г. Както се посочи, КРС е възложила изпълнението на обществената поръчка с предмет „Разработване и прилагане на модели за определяне на разходите на електронни съобщителни услуги, предоставяни от фиксирана и мобилна мрежа, за нуждите на Комисия за регулиране на съобщенията, и анализ и оценка на разработен от Комисията за регулиране на съобщенията документ относно изисквания за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство и формите на регулаторните отчети на предприятията, предоставящи електронни съобщителни услуги”, като предстои изпълнение на договора за обществена поръчка. Предвид сроковете за изпълнение на договора и необходимостта от осигуряване на достатъчен срок за въвеждането на BULRIC модела, КРС счита, че е налице необходимост да се възползва от възможността да прилага алтернативен подход за определяне на цените за терминиране за допълнителен преходен период след края на 2012 г., като счита, че преходен период до 01.07.2013 г. ще бъде достатъчен за въвеждането на BULRIC модел.

Предвид изложеното и целения резултат, в съответствие с Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г., наложените ценови ограничения следва да гарантират, че след края на 2012 г. ще се прилагат нива на цените за терминиране, които са съобразени с разходите, направени от ефективен оператор, и тези ограничения ще се прилагат до определяне на разходоориентираните цени въз основа на BULRIC модел. В тази връзка изготвеният от КРС график за намалението на цените за терминиране обхваща периода 01.01.2011 г. – 01.01.2013 г. При налагане на задължението за контрол върху цените и отчетност на разходите КРС съобразява ценовите ограничения с разходите на ефективен оператор на база на извършеното сравнение на съпоставимите пазари. Достигнатото ниво на цените за терминиране към 01.01.2013 г. следва да бъде запазено до 30.06.2013 г., след която дата ще бъдат прилагани определените разходоориентирани цени.

Средните цени за държавите-членки на ЕС, избраните шест държави и прогнозираното намаление на цените за терминиране на база темповете за тяхното развитие са представени в таблица 7 по-долу:

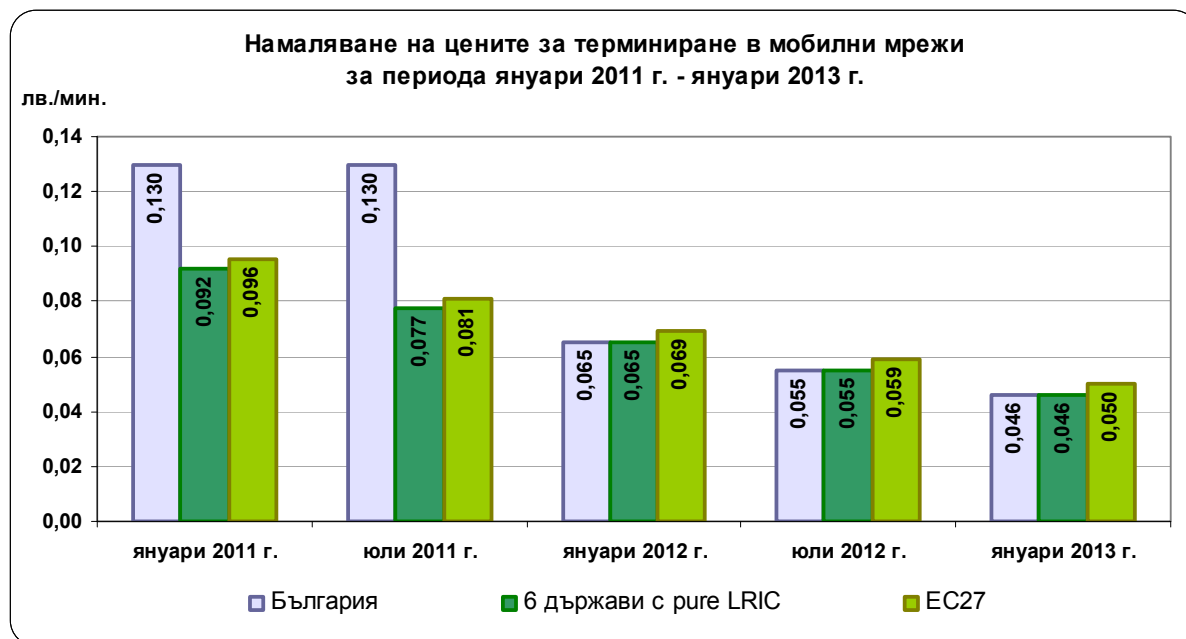
Таблица 7

Цени за терминиране в мобилна мрежа, силен трафик, в лева за минута	януари 2011 г.	януари 2012 г.	януари 2013 г.
Средна цена за шестте държави с pure LRIC модел	0,0921	0,0650	0,0459
Средна цена за държавите-членки на ЕС	0,0956	0,0813	0,0499

КРС счита, че определените чрез избрания сравнителен подход цени отговарят и на изискването на т. 12 от Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г., тъй като избраните държави-членки прилагат pure BULRIC модели.

С оглед спазване изискванията на Препоръката на Комисията от 7 май 2009 г. и за да се гарантира последователност и предвидимост в регулаторния подход при прилагане на графика за поетапно намаление на цените, КРС включва три стъпки в графика за периода 01.01.2012 г. – 01.01.2013 г., на шестмесечни периоди, като определя срок за прилагане на ценовите ограничения до 30.06.2013 г. КРС определя 01.01.2012 г. за първа стъпка за прилагане на ценовите ограничения предвид факта, че към момента на приемане на решението на комисията, изпълнението на инвестиционните програми на мобилните предприятия е във фаза трето тримесечие на годината.

Процентно намаление на цените за България за периода юли 2011 г. – януари 2013 г. за часовете на силен трафик е 64,6%. Прогнозираното изменение на цените за терминиране е представено на фигура 24 по-долу:

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 24

КРС счита, че ценовите ограничения за българските мобилни предприятия следва да съвпадат с прогнозните стойности за средна цена за избраните шест държави. Доколкото е налице различие в цените за терминиране за силен и слаб трафик,

прилагани за терминиране на национален трафик, КРС определя ценови ограничения за цените за слаб трафик, като запазва съотношението цени силен трафик/цени слаб трафик. Определените от КРС ограничения и графика за прилагането им е даден в таблица 8.

Таблица 8

Дата на влизане в сила:	Цени за терминиране в мобилна мрежа, лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
01.01.2012 г.	0,065	0,055
01.07.2012 г.	0,055	0,047
01.01.2013 г.	0,046	0,039

КРС счита, че без наличието на регулаторна намеса мобилните предприятия могат да се възползват от значителното си въздействие върху пазара и да следват поведение, което да се отрази негативно на конкуренцията. КРС е на мнение, че ценовото ограничение е пропорционална мярка, тъй като чрез елиминирането на възможностите за антиконкурентно поведение на предприятията със значително въздействие върху пазара на потребителите се осигуряват по-добри условия за ползване на услугите, свързани с гласови повиквания към потребители на мобилните предприятия, и се гарантира възстановяване на ефективните разходи на предприятията, което не следва да води до утежняване на икономическите условия за развитието им, освен ако разходите на предприятията са неефективни. Изпълнението на задължение за поетапно плавно намаляване на цените до прилагане на цени за терминиране въз основа на разходите, направени от ефективен оператор, гарантира на заинтересованите предприятия яснота и предвидимост при формиране на ценови стратегии, както на национално ниво, така и на ниво ЕС при осъществяване на взаимно свързване.

Въз основа на горното КРС счита, че е необходимо на мобилните предприятия да бъде наложено задължение за постепенно намаляване на цените за терминиране до достигане на нивата на определените ценови ограничения, както следва:

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

„Мобилтел” ЕАД е най-голямото предприятие, тъй като пазарният му дял, изчислен на база терминирани минути възлиза на 42,9%, като обхваща 48,1% от крайните потребители на пазара на дребно. Вземайки предвид потенциалните възможности на предприятието за налагане на прекомерно високи цени и ценова дискриминация, съчетани със силната му пазарна позиция, и отчитайки, че цените за терминиране в мобилни мрежи, прилагани в държавите-членки на ЕС не са диференцирани в зависимост от произхода на повикването КРС счита, че е необходимо на „Мобилтел” ЕАД да бъде наложено ценово ограничение на цените за терминиране, без оглед на произхода на повикванията, както следва:

Таблица 9

Дата на влизане в сила:	Цени за терминиране в мобилна мрежа, лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
01.01.2012 г.	0,065	0,055
01.07.2012 г.	0,055	0,047
01.01.2013 г.	0,046	0,039

Ценовото ограничение за 2013 г. е валидно до 30.06.2013 г.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Предприятието е второто по-големина, пазарният му дял, изчислен на база терминирани минути възлиза на 40,7%, като обхваща 36,1% от крайните потребители на пазара на дребно. Вземайки предвид потенциалните възможности на предприятието за налагане на прекомерно високи цени и ценова дискриминация, съчетани със силната му пазарна позиция, и отчитайки, че цените за терминирани в мобилни мрежи, прилагани в държавите-членки на ЕС не са диференцирани в зависимост от произхода на повикването, КРС счита, че е необходимо на „Космо България Мобайл” ЕАД да бъде наложено ценово ограничение на цените за терминирани, без оглед на произхода на повикванията, както следва:

Таблица 10

Дата на влизане в сила:	Цени за терминирани в мобилна мрежа, лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
01.01.2012 г.	0,065	0,055
01.07.2012 г.	0,055	0,047
01.01.2013 г.	0,046	0,039

Ценовото ограничение за 2013 г. е валидно до 30.06.2013 г.

По отношение на БТК

Независимо от по-късното навлизане на пазара и по-малкия пазарен дял на предприятието, вземайки предвид засиленото предлагане на ценови оферти на хоризонтално свързани пазари, създаващи възможности за прехвърляне на пазарна сила, както и придържайки се към Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминирани във фиксирани и в мобилни мрежи, КРС поддържа становището си, че е необходимо БТК да прилага цени за терминирани в мрежата си, без оглед на произхода на повикванията, симетрични (еднакви) с тези, определени като ценови тавани по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, както следва:

Таблица 11

Дата на влизане в сила:	Цени за терминирани в мобилна мрежа, лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
01.01.2012 г.	0,065	0,055
01.07.2012 г.	0,055	0,047
01.01.2013 г.	0,046	0,039

Ценовото ограничение за 2013 г. е валидно до 30.06.2013 г.

7. Очаквано въздействие от предложените специфични задължения

Терминиранието в индивидуални мобилни мрежи е услуга на едро и се предоставя само на предприятия, при осъществена взаимно свързване между мрежите. Чрез предоставянето на услугата на пазара на едро се осигурява възможност крайните потребители да осъществяват разговори, ползвайки мрежите на различни предприятия. Въпреки, че ефектът от въздействието от наложените специфични задължения на пазара на терминирани в индивидуални мобилни мрежи зависи от пазарното поведение на участниците и от други външни фактори, които трудно могат да бъдат прогнозирани, като цяло КРС очаква, то да има следните ефекти:

От гледна точка на конкурентите предприятия

- Като се отчита, че голяма част от конкурентните предприятия на пазара на предоставяне на гласови телефонни услуги са предприятия, притежаващи фиксирани мрежи, чрез които е налице възможност да се осъществяват повиквания от фиксирани към мобилни мрежи, то конкурентите печелят от наложените задължения за равнопоставеност и от наложените ценови ограничения, особено, ако те са съчетани с липса на ценови контрол на ниво пазар на дребно;
- Ако се приеме, че изменението на търсенето на разговори от потребителите на фиксирани мрежи към потребители на мобилни мрежа в зависимост от цената е абсолютно нееластично, то маржът на фиксираните предприятия за този вид разговори ще нараства, което ще даде възможност на фиксираните предприятия да инвестират в мрежи от следващо поколение. Това от своя страна ще допринесе за развитието на нови, по-качествени и достъпни услуги за потребителите.

От гледна точка на задължените мобилни предприятия

- В зависимост от обема на входящите минути и потребителското поведение, намалението на цените за терминиране би могло да има негативен ефект върху приходите, респективно върху инвестициите, финансирани със собствени средства. Възможният негативен ефект, обаче, би могъл да бъде компенсиран от нарасналия трафик, произхождащ от фиксирани мрежи, както и от асиметричните цени за разговори в собствена мрежа и цените за разговори към други мрежи, до влизане в сила на разходоориентираните цени, определени въз основа на разходите на ефективен оператор;
- Не се засяга икономическата жизнеспособността на предприятията, тъй като чрез задължението за прилагане на разходоориентираните цени се гарантира възможността да бъдат генерирани финансови ресурси, необходими за замяна на активите с нови, в съответствие с развитието на технологиите, освен ако предприятията не генерират значителен обем неефективни разходи.

От гледна точка на потребителите

В зависимост от вида на използваната мрежа очакваните ефекти, произтичащи от наложените ценови ограничения, по отношение на потребителите се изразяват в следното:

- Намалява се значителната разлика⁴⁶ между цените за терминиране в мобилна и във фиксирана мрежа, поради което за фиксираните предприятия ще е налице възможност, но не и задължение, да намалят цените за разговори между потребителите си и потребителите на мобилните предприятия. Същата възможност е налице и за мобилните предприятия, които въз основа на по-ниските цени за терминиране биха могли да редуцират цените на разговорите към други мобилни мрежи;
- Намаляват се възможностите за реализиране на свръх печалби, особено при наличие на ефективна конкуренция на пазарите на дребно. Редуцирането на свръх печалбата и нейното премахване чрез прилагане на разходоориентираните цени,

⁴⁶ Цените за терминиране в мобилни мрежи към момента са около шест пъти по-високи от най-високата цена за терминиране във фиксирани мрежи.

определени въз основа на разходите на ефективен оператор, ще увеличи възможностите за избор на потребителите предвид подобрената конкурентна среда на пазара на едро.

В заключение, отчитайки, че при прилагане на принципа „викащата страна заплаща повикването” крайният потребител заплаща разговора изцяло (от край до край), то търсене на услугата терминиране е налице само от страна на предприятие, което е в състояние да предложи на своите абонати възможността да осъществяват разговори с потребители на други мобилни мрежи и на потребители на фиксирани мрежи. Предвид посоченото, без регулаторна намеса, предприятията със значително въздействие върху пазара биха имали интерес от пазарно поведение във вреда на конкуренцията и в ущърб на потребителите. КРС отчита, че наложените задължения ще доведат до известно нарастване на административните разходи във връзка с предложените регулаторни мерки, които намира оправдани от гледна точка на очакваните ползи.